

Toiminta- ja talous- suunnitelma 2005–2008

Opetusministeriön julkaisuja 2004:2



OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö

Talousyksikkö

Meritullinkatu 10, Helsinki

PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino, Helsinki 2004

ISBN 952-442-666-8 (nid.)

ISBN 952-442-667-6 (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2004:2

Sisältö

1	<u>Johdanto</u>	5
2	<u>Toimintaympäristön muutos</u>	7
3	<u>Hallinnonalan yhteiset toiminnot</u>	9
	3.1 Opetusministeriön strategia 2015	9
	3.2 Toimialan ohjaus	11
	3.3 Aluestrategia	12
	3.4 EU:n rakennerahastot	14
	3.5 Peruspalvelujen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla	16
	3.6 Poliittikaohjelmat	18
4	<u>Koulutus- ja tiedepolitiikka</u>	23
	4.1 Yliopisto-opetus ja -tutkimus	23
	4.2 Ammattikorkeakouluopetus	27
	4.3 Yleissivistävä koulutus	30
	4.4 Ammatillinen koulutus	34
	4.5 Aikuiskoulutus	39
	4.6 Opintotuki	44
	4.7 Tiede	46
	4.8 Opetushallitus	49
5	<u>Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka</u>	50
	5.1 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan yleiset tavoitteet	50
	5.2 Taide- ja kulttuuripolitiikka	53
	5.3 Liikuntatoimi	61
	5.4 Nuorisotoimi	65
6	<u>Hallinto, kirkollisasiat ja kansainvälinen yhteistyö</u>	69
	6.1 Opetusministeriö	69
	6.2 Kirkollisasiat	73
	6.3 Kansainvälinen yhteistyö	73

1 Johdanto

Toiminta- ja taloussuunnitelmien perusteista ja tarkoituksesta on säädetty valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 §:ssä ja valtion talousarviosta annetun asetuksen 2 luvussa. Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelman tarkoituksena on tuottaa tietoa hallituksen talouspolitiikan toteuttamista ja toteutuksen valvontaa varten sekä varmistaa hallituksen antamien toimintalinjojen huomioonottaminen ministeriön hallinnonalan sisäisessä ohjauksessa kytkemällä hallituksen asettamat tavoitteet ja ministeriön toimintapolitiikka ja tehtävät selkeästi toisiinsa. Lisäksi toiminta- ja taloussuunnitelma antaa perusteita hallinnonalan sekä virastojen ja laitosten johtamiselle.

Suunnitelma sisältää menolaskelmat, jotka ovat pohjana valtiontalouden tulevalle kehyspäätökselle. Menolaskelmiin kuuluu *peruslaskelma*, jossa pyritään ennakoimaan voimassa olevasta lainsäädännöstä, talousarviopäätöksistä sekä hallituksen tekemistä päätöksistä, sopimuksista ja muista sitovista kannanotoista johtuvaa menokehitystä. Tulevan kehyspäätöksen pohjaksi esitetään *ministeriön kehys ehdotus*, jossa on edellä mainittujen lisäksi otettu huomioon hallitusohjelmassa mainitut uudistukset sekä ministeriön esittämien muiden kehittämistoimenpiteiden kustannusvaikutukset. Hallitusohjelman mukaan ikäluokkien pienentyessä vapautuvat voimavarat käytetään koulutuksen vahvistamiseen. Tätä hallitusohjelman kohtaa toteuttavat toimenpiteet on otettu huomioon peruslaskelmassa.

Laskelmat esitetään vuoden 2004 talousarvion kustannustasossa. Peruslaskelmassa on otettu huomioon vuoden 2004 talousarvioesitykseen eduskuntakäsittelyssä tehdyt muutokset. Suunnitelmassa ei ole ennakoitu vireillä olevia valtion palkkausjärjestelmän uudistusten kustannusvaikutuksia, vaan ne otetaan erikseen huomioon talousarvioesityksessä virastokohtaisten sopimusten tultua hyväksytyiksi. Tässä vaiheessa ko. lisämäärärahat sisältyvät valtiovarainministeriön hallinnonalan kehykseen.

Menolaskelmien ohella suunnitelma sisältää opetusministeriön linjauksia suunnitelmakauden keskeisiin toiminnallis-taloudellisiin kysymyksiin. Koulutus- ja tutkimuspolitiikan osalta mainitut linjaukset sisältyvät pääosin valtioneuvoston joulukuussa 2003 hyväksymään koulutusta ja yliopistoissa harjoitettavaa tutkimusta koskevaan kehittämissuunnitelmaan vuosille 2003–2008. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osalta vastaavat tavoitteet sisältyvät käsillä olevaan suunnitelmaan.

Opetusministeriö osallistuu kaikkiin hallitusohjelman mukaisesti käynnistettyihin poik-kihallinnollisiin politiikkaohjelmiin, jotka ovat: tietoyhteiskuntaohjelma, työllisyysohjelma, yrittäjyyden politiikkaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Ohjelmien suun-

nittelua ja toteutuksen seurantaan varten on perustettu ministerityöryhmät. Tässä toiminta- ja taloussuunnitelmassa on yhteenveto politiikkaohjelmien osuudesta opetusministeriön hallinnonalalla.

Opetusministeri ja kulttuuriministeri ovat hyväksyneet suunnitelmaan sisältyvät linjaukset oman toimialansa osalta. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

2 Toimintaympäristön muutos

Suomen väkiluku kasvaa vuoteen 2020 saakka, mutta samalla väestön ikärakenne painottuu vanhempiin ikäluokkiin. Peruskouluikäisten määrä pienenee jonkin verran jo suunnitelmakauden aikana. Pienten ikäluokkien vastuulla on tulevaisuudessa yhä suurempi osuus kansakunnan aineellisesta hyvinvoinnista. Maahanmuuton kasvu tasoittaa osaltaan väestökehitystä, mutta lisää samalla koulutus- ja kulttuuripalvelujen tarvetta.

Muuttoliike suuntautuu maaseudulta sekä Itä- ja Pohjois-Suomesta erityisesti pääkaupunkiseudulle sekä muihin kasvukeskuksiin ja maakuntakeskuksiin. Alueellisen keskittymiskehityksen uhkatekijöitä ovat mm. syrjäseutujen autioituminen sekä palvelutuotannon vaikeutuminen niin runsaimman muuttotappion kuin myös runsaimman muuttovoiton kunnissa. Koulutetun väestön tuottaman verotulohyödyn saa yhä useammin jokin muu kunta kuin se, joka on koulutuksen ja muut lapsille ja nuorille tarkoitetut palvelut aikanaan järjestänyt.

Toimiva ja laadukas koulutus- ja tutkimusjärjestelmä sekä omaleimainen kulttuuri ovat tärkeä osa Suomen menestysstrategiaa kansakuntien välisessä kilpailussa. Suomen koulujärjestelmä on usein mainittu esikuvana OECD-maita vertailtaessa, koska se tuottaa hyviä tuloksia kohtuullisilla kustannuksilla. Suomi on menestynyt jatkuvasti hyvin myös tietoyhteiskuntakehitystä ja kansainvälistä kilpailukykyä koskevissa vertailuissa. Suomen viime vuosien taloudellinen menestys on perustunut oleellisesti huipputeknologian kehittämiseen, hyödyntämiseen ja vientiin.

Työvoiman kysynnän ammattirakenne muuttuu jatkuvasti ja nopeasti. Muutoksia on pyritty ennakoimaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Osaamisvaatimukset kasvavat erityisesti niissä tehtävissä, jotka muodostavat Suomen tulevan kilpailukyvyn perustan. Tieteellisen tutkimuksen sekä tutkimus- ja kehitystyön asema tuotannon perustana korostuu. Työn sisällöt muuttuvat kaikissa tehtävissä. Työvoiman liikkuvuus lisääntyy erityisesti EU:n laajenemisen myötä.

Tietoyhteiskunnan kehitys on saavuttanut sellaisen tason, jossa rakennetun infrastruktuurin tehokas käyttö edellyttää erityistä panostusta sisältötuotantoon. Digitaalisten sisältöjen ja palvelujen tuotanto muuttuu talouden ja työllisyyden kannalta yhä merkittävämmäksi toiminnaksi. Suomen ja Euroopan vahvuutena on tässäkin mielessä kulttuurinen monimuotoisuus ja rikas kulttuuriperintö. Erityisiä haasteita kehitys aiheuttaa tekijänoikeuslainsäädännölle sekä uusien palvelujen tasavertaiselle saatavuudelle.

Viime vuosina valtion ja kuntien taloudelliset panostukset opetusministeriön hallinnon-alan toimintoihin ovat tasaisesti kasvaneet. Jatkossa julkisen talouden velkaantumispaineet sekä väestön ikääntymisen aiheuttamat sosiaali- ja terveyssektorin menopaineet kasvavat. Veikkausyhtiön asemaan kohdistuu epävarmuustekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa kielteisesti edunsaajien rahoitukseen. Kansalaistoiminnan sekä yritysten rahoituksellisen roolin voi ennakoita kasvavan erityisesti kulttuuri- ja vapaa-ajan sektorilla.

Hallituskauden talouspolitiikka tähtää talouden kasvumahdollisuuksien ja rakenteiden vahvistamiseen parantamalla sekä yrittäjyyden edellytyksiä että kannustimia työn tekemiseen ja osaamisen kehittämiseen. Hallituksen työllisyys- ja talouskasvutavoitteiden toteutumiseen vaikutetaan merkittävästi myös koulutuspoliittisilla toimenpiteillä. Teknologian ja talouden nopea muutos edellyttää aiempaa enemmän panostamista elinikäiseen oppimiseen ja monimuotoiseen koulutukseen työuran eri vaiheissa.

3 Hallinnonalan yhteiset toiminnot

3.1 Opetusministeriön strategia 2015

Vuonna 2003 laadittu Opetusministeriön strategia 2015 on pitkän tähtäimen näkemys siitä, millä tavoitteilla ja keinoilla visio, toiminta-ajatus ja arvot toteutuvat. Strategia antaa suuntaa opetusministeriön toimialan kehitykselle. Se sisältää myös näkemyksen ministeriöorganisaation johtamisesta ja kehittämisestä. Toimintaympäristön kehityspiirteiden tunnistaminen ja kehitykseen vaikuttaminen on olennaista, samoin vaikutusten ja vaikuttavuuden seuranta. Organisaation toimivuus ja tehokkuus tavoitteiden toteuttamisessa korostuu.

Visio

Suomi on pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta, jossa koulutus, kulttuuri ja tiede ovat kansalaisten hyvinvoinnin ja Suomen talouden ja sivistyksen keskeiset menestystekijät.

Toiminta-ajatus

Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luodelluotyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle ja luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Toimialan arvot ovat

tasa-arvo, sivistys, luovuus ja hyvinvointi

Sivistyneessä yhteiskunnassa arvostetaan kulttuuria, kasvatusta, koulutusta ja tiedettä. Tieto, osaaminen, luovuus ja inhimillisyys sekä elinikäisen oppimisen periaate ovat sivistyksen perusta. Sivistynyt kansakunta luo tietoisesti omaa kansallista identiteettiään ja kykenee toimimaan tavoitteellisesti kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

Luovuus on kehityksen lähde, kehitysmuotoisuus ja innovatiivisuus sen merkkejä. Luovuuden hedelmällisen toteutumisen ehtona on paitsi moninaisuuden arvostus, myös tieteen, taiteen, kulttuurin ja kansalaistoiminnan sisältöjen ja toimintatapojen vapaus. Kehittyvässä yhteiskunnassa arvostetaan sekä oma-aloitteisuutta, aktiivisuutta ja yrittämistä että yhteisöllistä vastuuta ja välittämistä.

Kansainvälinen kilpailukyky, toimiva talous ja hyvä työllisyys luovat perustan hyvinvoinnille. Näissä toteutetaan kestävä kehityksen periaatetta. Kestävä kehityksen edistäminen perustuu kokonaisvaltaiseen näkemykseen taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristön huomiioon ottavasta kehityksestä. Hyvinvointiin liittyy yksilöllinen ja yhteisöllinen tekemisen ja kokemisen ilo sekä osaamisen kehittäminen. Henkinen, fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen hyvinvointi koskee koko väestöä. Inhimillinen pääoma on keskeinen sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin tekijä.

Demokraattinen yhteiskunta on tasa-arvoinen sekä sukupuolten ja sukupolvien että alueiden suhteen. Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa suvaitsevaisuus korostuu. Julkiset palvelut suunnataan tasa-arvoisesti koko väestölle. Kaikilla kansalaisilla on oltava mahdollisuus koulutuksen hankkimiseen. Kansalaistoiminta, osallisuus ja osallistuminen antavat yksilöille mahdollisuuksia toteuttaa itseään ja vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen.

Opetusministeriön toimialan strategiset avainalueet

- **Turvataan koulutuksellinen ja kulttuurinen tasa-arvo**

Koulutus- ja kulttuurimahdollisuuksien tasa-arvo on perusta suomalaiselle hyvinvoinnille. Eri väestöryhmien ja alueiden tasavertaiset ja monipuoliset mahdollisuudet koulutukseen ja kulttuuripalveluihin turvataan. Julkinen sektori vastaa suomalaisen hyvinvoinnin ja tasa-arvon toteutumisen edellytyksistä. Opetusministeriön vastuulla on luoda edellytykset koulutukselliselle ja kulttuuriselle tasa-arvolle.

- **Edistetään henkistä kasvua ja oppimista**

Koulutuksella ja osaamisella, kulttuurilla, nuorisotyöllä ja liikunnalla on suuri merkitys yksilön oppimisen, elämänhallinnan, itsensä toteuttamisen ja kehittämisen kannalta. Yhteiskunnan jatkuva muutos korostaa elinikäisen oppimisen ja itsensä kehittämisen vaatimusta. Haasteena on osaamisen uusintaminen sekä henkisen kasvun ja hyvinvoinnin edellytysten turvaaminen. Koulutus sekä kulttuuri- ja liikuntapalvelut edistävät henkistä ja fyysistä hyvinvointia.

- **Lisätään osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia**

Demokraattinen yhteiskunta rakentuu kansalaisten osallistumiselle. Elinvoimainen kansalaisyhteiskunta antaa yksilölle osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Yhteisöllisyydellä on suuri merkitys sosiaaliselle hyvinvoinnille. Osallisuuden tukeminen ehkäisee syrjäytymistä. Kansalaistoiminnan edellytysten turvaaminen on keskeinen toimintaa ohjaava tavoite opetusministeriön hallinnonalalla. Myös koulutusjärjestelmällä on merkittävä rooli osallisuuden ja osallistumisen vahvistamisessa.

- **Tuetaan yhteiskunnan sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä**

Luovuus ja innovatiivisuus ovat voimavara yksilölle ja kansakunnalle. Sivistyksen perustana korostuu tieteen, taiteen ja kulttuuriperinnön arvostus. Suomalaisen yhteiskunnan taloudellinen ja sosiaalinen hyvinvointi syntyy uuden tiedon tuottamisesta ja soveltamisesta. Innovaatioyhteiskunnan laatu varmistetaan. Innovaatiojärjestelmän toimivuus vahvistaa kansakunnan kilpailukykyä globaalissa taloudessa. Tietoyhteiskunnan kehittämistä, tietoyhteiskuntavalmiuksia, tietoverkkojen sisältöjä ja verkkopalveluiden saavutettavuutta edistetään.

- **Monipuolistetaan kansainvälistä vaikuttamista**

Kulttuurista identiteettiä korostavat suuntaukset voimistuvat. Tavoitteena on luoda yhteinen arvoperusta globalisaation kehitysongelmien hallinnalle. EU:n laajentuminen avaa uusia yhteistyömahdollisuuksia. Suomalaisen kulttuurin kansainvälistä näkyvyyttä edistetään ja samalla vahvistetaan monikulttuurisuutta omassa maassamme. Pohjoinen ulottuvuus ja yhteistyö Venäjän kanssa painottuvat verkostomaiseen yhteistyöhön monien toimijoiden kanssa.

- **Parannetaan toimialan tuloksellisuutta**

Koulutuksen ja kulttuurin rahoitusjärjestelmän kehittämisen tavoitteena on vakaa ja ennustettava rahoitus. Toimialan tulosohjausta kehitetään. Lainsäädännön laatu taataan. Opetusministeriön toimintaa painotetaan strategiseen suuntaan.

3.2 Toimialan ohjaus

Opetusministeriön laajan toimialan yhteisinä arvoina korostuvat sivistys, hyvinvointi, demokratia ja luovuus, joita opetusministeriö edistää toimillaan. Asiantuntijuus on keskeinen arvo opetusministeriön toiminnassa, samoin vastuullisuus, avoimuus ja yhteistyö sekä tulevaisuuteen suuntautuneisuus.

Opetusministeriön toiminta kohdistuu eri elämänvaiheissa jokaiseen maamme kansalaiseen. Ministeriön toimialalla työskentelee valtion, kuntien ja eri yhteisöjen palveluksessa noin 125 000 kokopäiväistä opettajaa, tutkijaa sekä koulutus-, kulttuuri- ja liikuntatehtäviin muutoin osallistuvaa tai näille tehtäville edellytyksiä luovaa henkilöä.

Opetusministeriön toimialan keskeisiä ohjauskeinoja ovat tulosohjaus, säädösohjaus, talousohjaus, informaatio-ohjaus ja arviointi. Varsinkin arvioinnin ja informaatio-ohjauksen merkitys on kasvanut.

Kaikkien ministeriön alaisten virastojen, valtion laitosten ja yliopistojen sekä kaikkien ammattikorkeakoulujen kanssa käydään tulosneuvottelut ministeriön johdolla. Tämä koskee myös lääninhallituksia niiden hoitaessa opetusministeriön hallinnonalan tehtäviä. Keskeisiä seurantamenetelmiä ovat säännöllisesti toistuvat tulosneuvottelut sekä toimiala- ja virastokohdittaiset arvoinnit. Keskeisten valtionavustusta saavien järjestötoimijoiden kanssa käydään niin ikään tulosperusteiset tavoitekeskustelut.

Informaatio-ohjauksessa sekä tulosohjauksessa noudatettavat yleistavoitteet ilmenevät hallitusohjelmasta, hallituksen strategia-asiakirjasta, opetusministeriön strategiasta 2015, koulu-

tuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta vuosille 2003–2008, toiminta- ja taloussuunnitelmasta, kulttuurisen tietoyhteiskunnan strategiasta, Euroopan Unionin rakennerahastokauden 2000–2006 tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmista sekä lainsäädännöstä.

Arvioinnin merkitys hallinnonalan ohjausstrategiassa korostuu. Erityisesti koulutusta koskeva lainsäädäntö sekä kirjastolaki ja liikuntalaki korostavat arvioinnin merkitystä. Koulutuksen arvioinnin lähivuosien painopisteet kirjataan koulutuksen arviointiohjelmaan. Korkeakoulujen arviointineuvosto tukee yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja opetusministeriötä arviointia koskevissa asioissa. Koulutuksen arviointineuvosto avustaa opetusministeriötä ja koulutuksen järjestäjiä koulutuksen arviointia koskevissa asioissa sekä organisoii ulkopuolisia arviointeja.

Opetusministeriön toimialalla toimeenpannaan hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa mainitut kehittämishankkeet.

Valtion keskushallintohankkeen suosituksiin sekä valtion toimintojen sijoittamista koskeviin valtioneuvoston linjauksiin liittyen opetusministeriön asettama delegointi- ja alueellistamistyöryhmä selvitti ministeriössä hoidettavien hallinnon tukipalvelujen ja toimeenpanotehtävien siirto- ja alueellistamismahdollisuuksia sekä ministeriön ydintoiminnan kehittämistä. Työryhmän muistio valmistui kesällä 2003.

Opetusministeriön toimeenpanotehtäviä koskevien yleislinjausten mukaisesti yksittäisiä kansalaisia koskevasta ministeriötason päätöksenteosta pääosin luovutaan sekä yksityisten yhteisöjen harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevaa ministeriötason päätöksentekoa vähennetään siltä osin, kuin kyse ei ole toimialan ohjauksen kannalta strategisesti merkittävistä avustuksista. Lupa- ja valvonta-asioden valmistelua rationalisoidaan. EU-rakennerahastohankkeita koskevan yksittäisen päätöksenteon delegointia kokonaisuudessaan selvitetään seuraavan rakennerahasto-ohjelmakauden alkuun mennessä. Ministeriön strategiisiin linjauksiin perustuvien ohjelmien toteuttaminen pyritään vastuuttamaan entistä enemmän ministeriön alaisille virastoille, asiantuntijaelimille ja järjestökentälle. Opetus- ja kulttuuritoimen rakennus- ja kiinteistöasioiden hoidon tarkoituksenmukainen organisointi selvitetään. Valtionosuusjärjestelmän operatiiviset tehtävät siirretään pois ministeriöstä. Ministeriön yhteydessä toimivien eräiden pysyvien asiantuntijaelinten asema ja niiden hallintopalveluiden tarkoituksenmukainen organisointi selvitetään.

Ministeriön sisäisiä hallintopalveluja koskevien yleislinjausten mukaisesti hallintopalvelujen keskittämis- ja ulkoistamismahdollisuuksia arvioidaan säännöllisesti. Opetusministeriön hallinnonalan virastojen omaa kykyä tuottaa hallintopalveluja pyritään vahvistamaan.

3.3 Aluestrategia

Aluepolitiikan koordinoitua varten asetettu ministeriön työryhmä vastaa valtioneuvoston aluepoliittisten linjausten ja vuoden 2003 alussa voimaan tulleen aluekehittämislain toimeenpanosta sekä ministeriön oman aluepoliittisen strategian suunnittelusta, toteutuksen seurannasta ja arvioinnista. Työryhmän tuottama opetusministeriön aluekehittämisstrategia valmistui keuhällä 2002. Se linjaa hallinnonalan aluekehittämisen strategiset painopisteet ja toimenpiteet vuosille 2003–2013. Strategiatyötä jatkettiin koulutus- ja tiedepolitiikan osastolla sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osastolla, jotka laativat vuonna 2003 toimialaansa koskevat aluepoliittiset strategiat ja niihin liittyvät toimeenpanosuunnitelmat. Osastojen strategioita tarkistetaan ja kehitetään vähintään neljän vuoden välein ottaen huomioon toimin-

taympäristön muutokset, hallitusohjelmien sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman linjaukset.

Opetusministeriön hallinnonalan alueellisesti hajautetun toimijaverkon kautta rahoitetaan mm. seuraavia toimintoja:

- perusopetusta yli 4 000 oppilaitoksessa
- lukiokoulutusta vajaassa 500 lukiossa
- ammatillista koulutusta yli 300 ammatillisessa oppilaitoksessa
- ammattikorkeakouluopetusta 29 ammattikorkeakoulussa
- yliopisto-opetusta 20 yliopistossa
- aikuiskoulutusta noin 1 000 oppilaitoksessa ja korkeakoulussa
- yleisten kirjastojen toimintaa yli 900 toimipisteessä ja yli 200 kirjastoautolla
- museotoimintaa 129 museossa (joista alueellisia ovat 20 maakuntamuseota, 16 aluetaidemuseota ja 75 paikallismuseota)
- taiteellista toimintaa yli 60 ammattiteatterissa ja lähes 30 ammattiorkesterissa
- valtakunnallisia kulttuuritapahtumia (noin 100)
- liikuntapaikkoja (30 000)
- nuorisokeskustoimintaa (10 keskusta)

Lääninhallitukset toimivat valtion aluehallintoviranomaisina opetus- ja kulttuurihallintoa sekä liikuntaa ja nuorisotyötä koskevissa asioissa. Tehtävien hoitamista varten lääninhallituksissa on sivistysosastot. EU:n rakennerahastohankkeiden päätöksenteon siirto lääninhallituksille on parantanut niiden mahdollisuuksia toteuttaa ministeriön aluepoliittista strategiaa. Maakuntien liittojen vastuuta koulutuksen ennakointia koskevassa yhteistyössä lisätään.

Aluekehitysvaikutusta edistetään osallistumalla aktiivisena toimijana toiminta-alueen kehittämishajelmien ja -strategioiden suunnitteluun, toteutukseen, rahoitukseen ja arviointiin sekä osaamistarpeiden alueelliseen ennakointiin ja osaamisen alueelliseen kehittämiseen.

Koulutuksen ja tutkimuksen alueellisen kehittämisen suuntaviivat on määritelty koulutus- ja tiedepolitiikan vuoteen 2013 ulottuvassa aluestrategiassa. Koulutuksella ja tutkimuksella tuetaan kilpailukykyisten alueellisten innovaatioympäristöjen syntymistä ja kehittymistä. Koulutus- ja tutkimustoiminta järjestetään alueellisesti kattavana. Koulutuksen ja tutkimuksen aluevaikutuksia vahvistetaan tulevaisuudessa myös aikuiskoulutuksen ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan keinoin.

Opetusministeriön tehtävänä on yhteensovittaa kansallisen koulutus- ja tutkimuspolitiikan sekä aluepolitiikan kehittämistavoitteita ottaen huomioon alueiden erilaiset vahvuudet ja kehittämistarpeet. Opetusministeriö tukee koulutus- ja tutkimustoiminnan laadun kehittämistä ja huolehtii perusvoimavarojen riittävydestä maan eri osissa.

Kansallisen ja alueellisen innovaatiojärjestelmän kehittämisessä korostuu opetusministeriön hallinnonalan toimijoiden keskinäisen yhteistyön ja verkostoitumisen rinnalla yhteistyö elinkeino- ja työelämän sekä muiden alueellisten toimijoiden kanssa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Alueelliseen kehittämiseen liittyvässä koulutus- ja tutkimustoiminnassa suositaan yhteistyömalleja, joihin eri osapuolet sitoutuvat niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti.

Ministeriön aluestrategiaan 2003–2013 perustuva kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma on valmistunut v. 2003. Siinä esitellään toimialakohtaisesti taiteen ja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön nykytilanne, kehittämistarpeet ja strategiset linjaukset. Pyrkimyksenä on vahvistaa kulttuuripolitiikan asemaa aluepoliittisessa päätöksenteossa ja aluekehittämisessä. Toimenpideohjelmassa toimialoja tarkastellaan sekä

aluetason erilaisten toimijoiden että kansalaisille syntyvien palveluiden kehittämisen näkökulmasta. Suunnitelmakaudella on tarkoitus seurata toimenpideohjelman toteutumista.

Osa opetusministeriön toimialan alueellisista tehtävistä hoidetaan lääninhallituksissa. Tällaisia tehtäviä on mm. koulutuksen perusturvan arvioinnin ja yhteishaun aloilla, ammatilliseen lisäkoulutukseen liittyvissä asioissa sekä liikuntapaikka- ja muuhun rakentamiseen, nuorten elinoloihin ja kirjastotoimeen liittyvissä asioissa. Peruspalveluja arvioidaan sivistyksellisten perusoikeuksien, peruspalvelujen saavutettavuuden, laadun, taloudellisuuden, vaikuttavuuden ja tasa-arvon toteutumisen lähtökohdista tuottamalla arviointi- ja vertailutietoa kansalliseen ohjauksen ja peruspalvelujen alueellisen ja paikallisen kehittämisen tueksi. Opetusministeriö ohjaa lääninhallitusten sivistysosastojen ja alueellisten taidetoimikuntien toimintaa tulossopimuksin.

Alueellistamista koskevien yleislinjausten mukaisesti toimintojen alueellistamismahdollisuudet selvitetään aina merkittävien työnjaon muutosten, tehtävien siirtojen ja organisaatio-uudistusten yhteydessä. Alueellistamista toteutetaan myös delegoimalla tehtäviä aluehallintoon.

Opetusministeriö selvittää delegointi- ja alueellistamismahdollisuuksia muun muassa seuraavien hankkeiden yhteydessä:

- opetusministeriön, opetushallituksen ja lääninhallitusten työnjaon kehittäminen
- korkeakoulujen arviointineuvoston ja sen sihteeristön sijoitusvaihtoehdot
- taidehallinnon (taiteen keskustoimikunta, valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat) organisoinnin ja työnjaon kehittäminen
- liikunta- ja nuorisotalon operatiivisten tehtävien siirtomahdollisuudet mm. lääninhallitukseen
- opetusministeriön hallinnonalan rakennus- ja kiinteistöasioiden (yksittäiset rakentamishankkeet sekä rakentamisen tuki ja kehittäminen) työnjaon kehittäminen keskushallinnon ja aluehallinnon välillä
- opetusministeriön ja sen hallinnonalan talouden tukitehtävien (kirjanpito ja maksuliike sekä palkanlaskenta) vaihtoehtoiset organisointimallit ja alueellistamismahdollisuudet

3.4 EU:n rakennerahastot

Rakennerahastokaudella 2000–2006 hankkeiden rahoituspäätökset tehdään pääosin lääninhallituksissa ja Opetushallituksessa. Osa hankkeista rahoitetaan edelleen opetusministeriön päätöksin. Opetusministeriö hallinnonaloineen on Suomessa Euroopan sosiaalirahastohankkeiden suurimpia toteuttajia. Myös aluekehitysrahastohankkeissa opetusministeriön osuus on merkittävä. Opetusministeriön hallinnonalan toimijoita on mukana kaikissa tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmissa. Leader+ -yhteisöaloiteohjelmassa opetusministeriön hallinnonalalla ei kuitenkaan tehdä päätöksiä hankkeista, vaan niistä annetaan sitovia lausuntoja.

Suunnitelmakaudella osallistutaan rakennerahastojen seuraavan ohjelmakauden 2007–2013 valmisteluun. Toistaiseksi kehusehdotukseen ei sisälly myöntämisvaltuuksia eikä määrärahoja uudelle vuonna 2007 alkavalle ohjelmakaudelle, koska uudesta kaudesta ei ole vielä tehty päätöksiä. Rakennerahastotoiminta jatkuu Suomessa vuoden 2006 jälkeenkin, mutta toiminnan laajuudesta tai sisällöstä ei ole mainitusta syystä toistaiseksi tietoa.

Opetusministeriön hallinnonalalla rahoitetaan seuraavia toimenpiteitä rakennerahastokaudella 2000–2006.

Euroopan sosiaalirahaston osarahoituksella:

- Edistetään työssäoppimista mm. työpaikkaohjaajien ja opettajien kouluttamisella, opettajien työelämäjaksoilla, kokeilu- ja kehittämishankkeilla, tiedotuksella sekä ura- ja rekrytointipalvelujen kehittämisellä.
- Edistetään sukupuolen mukaista tasa-arvoa koulutuksessa ja työelämässä tavoitteena erityisesti teknisen alan naisopiskelijoiden määrän lisääminen mm. tietoteollisuuden alalla, alan koulutuksen menetelmien kehittäminen sekä matemaattis-luonnontieteellisiin aloihin liittyvät hankkeet.
- Ehkäistään ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä ja aktivoidaan nuoria ammatilliseen koulutukseen. Kehitetään nuorten työpajatoiminnan sisältöjä.
- Edistetään heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien kuten vammaisten ja maahanmuuttajien koulutustoimia ja työelämään siirtymistä.
- Edistetään koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta mm. näyttöjen kehittämisellä, opetushenkilökunnan koulutuksella sekä opetusteknologian, -menetelmien ja oppimateriaalin kehittämisellä.
- Vahvistetaan ammatillista liikkuvuutta sekä koulutuksen ja työelämän suhteita mm. yli 40-vuotiaiden omaehtoisella tutkintoon tähtävällä koulutuksella ja opiskelun henkilökohtaistamisella, koulutuksen ja työelämän verkostoitumisen malleilla, koulutustarpeiden ennakkoinnilla sekä tieto- ja neuvontapalveluilla.
- Lisätään ja kehitetään yrittäjyyttä mm. yrittäjien koulutuksella, yrittäjien oppisopimuskoulutuksella, yrittäjyyskasvatuksella ja yritysten sekä koulutusorganisaatioiden verkostoitumisella.
- Edistetään henkilöstön osaamista ja työssä jaksamista muunto- ja jatkokoulutuksella, tutkintotavoitteisella oppisopimuskoulutuksella yritysten henkilöstölle, yrityksissä tapahtuvalla huippuosaajien ammattitaitovalmennuksella, ennakointiyhteistyöllä sekä työkyvyn ylläpitämishankkeilla.
- Edistetään tutkimustulosten ja teknologian hyödyntämistä sekä elinkeino- ja tutkimussektorin yhteistyötä.

Euroopan aluekehitysrahaston osarahoituksella:

- Edistetään edellä kuvattuja sosiaalirahastosta rahoitettavia toimenpiteitä tukevia osaamiseen ja tietoyhteiskuntaan liittyviä sekä tutkimus- ja tuotekehitysinfrastruktuurihankintoja ja innovaatorakenteita. Suunnataan tutkimuksen ja kehittämisen voimavaroja siten, että kansallisen ja alueellisen innovaatiojärjestelmän toiminta paranee talouden, yritystoiminnan, osaamisen ja työllisyyden hyväksi. Paneudutaan uuden teknologian avulla toteutettaviin verkostoitumisen muotoihin kuten virtuaaliympäristöihin ja niiden hyväksikäyttöön.

- Edistetään kulttuuriarvojen säilyttämistä sekä kulttuuriympäristön parantamista toimintaympäristön vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Vahvistetaan alueellista kulttuuritoimintaa osana kulttuuriteollisuuden kehittämistä. Maakunnissa kehitteillä olevien kulttuurisen sisältöteollisuuden osaamiskeskusten ja yrityshautomoiden toimintaa tuetaan.
- Huolehditaan kulttuuripolitiikan alueellisen tason hankkeiden osuuden vahvistumisesta ja kulttuurin toimijajoukon monipuolistumisesta. Tuetaan uuden teknologian, taiteen, kaupunkien ja alueiden kehittämisestä ja kulttuurimatkailun tuotteistuksesta kiinnostuneita toimijoita.
- Vahvistetaan rajat ylittävää ja aluekehitystä tukevaa osaamista ja tuetaan yhteistyön kehittämistarpeita.

EU:n rakennerahastojen ohjelmakauden 2000–2006 valtion rahoitusosuus opetusministeriön hallinnonalan osalta, myöntämisvaltuus (milj. euroa, 29.01.62)
(Uudesta ohjelmakaudesta ei ole toistaiseksi päätöksiä.)

	2004	2005	2006
Euroopan aluekehitysrahasto			
Tavoite 1 *)	6,337	7,555	6,083
Tavoite 2	7,995	9,628	8,116
Yhteisöaloitteet (Interreg ja Urban)	3,188	3,330	3,387
Yhteensä	17,520	20,513	17,586
Euroopan sosiaalirahasto			
Tavoite 1 *)	12,080	12,477	11,932
Tavoite 2	6,960	8,944	7,213
Tavoite 3	24,482	28,251	24,960
Yhteisöaloite (Equal)	1,194	-	-
Yhteensä	44,716	49,673	44,104
Myöntämisvaltuudet yhteensä	62,236	70,186	61,690

*) Vuosien 2005 ja 2006 valtuudet eivät sisällä Kainuun osuutta.
Kainuun hallintokokeilu alkaa 1.1.2005.

3.5 Peruspalvelujen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla

Kunnat saavat valtionosuuksia opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin ja perustamiskustannuksiin opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain nojalla. Rahoitusta myönnetään myös kuntayhtymille sekä rekisteröidyille yhteisöille ja säätiöille.

Opetus- ja kirjastotoimen valtionosuuden perusteena käytettävät keskimääräiset yksikköhinnat lasketaan toteutuneiden kustannusten perusteella kahden vuoden välein. Vuodelle 2005

vahvistettavissa yksikköhinnoissa otetaan huomioon vuoden 2003 toteutuneet kustannukset, joiden alustavasti arvioitu kustannusvaikutus, 52 milj. euroa, sisältyy peruslaskelmaan. Kustannustason muutoksesta vuosittain johtuvia tarkistuksia ei ole otettu huomioon, koska suunnitelma on tältäkin osin laadittu vuoden 2004 kustannustasossa.

Valtionosuusjärjestelmää kehitetään osana kuntien valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudesta, jonka linjauksista on tarkoitus päättää vuoden 2004 keväällä. Järjestelmän nykyistä rakennetta kehitettäessä varmistetaan opetustoimen lakisääteisten peruspalvelujen tasavertainen saatavuus. Valtionosuuden määräytymisperusteissa painotetaan koululainsäädännöllä koulutuksen järjestäjille asetettuja velvoitteita sekä perusasteen osalta olosuhdetekijöitä. Lisäksi otetaan huomioon maahanmuuttajat ja muut erityisryhmät. Kirjastojen rahoitusta kehitettäessä otetaan huomioon maakunnalliset ja valtakunnalliset erityistehtävät. Teattereiden rahoitusjärjestelmää kehitettäessä huomioidaan sekä valtionosuusjärjestelmän piirissä olevien että lain ulkopuolisen kentän toimintaedellytykset.

Koulutus- ja kulttuuripalvelujen asemaa kuntataloudessa ja niiden rahoitusta käsitellään myös *hallituksen peruspalveluohjelmassa*, joka osana valtiontalouden kehyspäättöstä ohjaa palvelujen kehittämistä.

Peruspalveluohjelmaan sisältyvät kehusehdotuksen mukaiset lakisääteiset valtionosuudet (1 000 e)

		2003	2004	2005	2006	2007	2008
29.20.30	Ammattikorkeakoulut	329 594	301 261	308 361	309 461	311 261	314 161
29.40.30	Yleissivistävä koulutus	1 736 384	1 714 026	1 773 026	1 764 526	1 759 326	1 748 226
29.40.34	Koulurakentaminen	71 470	71 200	76 200	76 200	76 200	76 200
29.60.30	Ammatillinen koulutus	410 078	410 373	424 373	424 373	428 573	430 173
29.60.31	Oppisopimuskoulutus	99 312	104 238	108 738	110 738	110 738	113 738
29.69.30	Kansalaisopistot	72 772	73 286	75 986	76 986	77 986	77 986
29.69.50	Kansanopistot	44 067	43 251	45 751	45 251	46 251	46 251
29.69.51	Ammatilliset erikoisoppilaitokset	15 672	17 033	17 033	17 033	17 033	17 033
29.69.55	Opintokeskukset	12 292	11 905	12 805	13 005	13 305	13 305
29.69.56	Kesäyliopistot	3 949	3 729	3 929	4 029	4 129	4 129
29.90.30 ja 52	Kirjastot	91 912	87 087	92 087	92 087	92 087	92 087
29.90.31 ja 52	Teatterit ja orkesterit	41 822	42 557	50 357	50 757	51 257	51 657
29.90.32 ja 52	Museot	18 281	16 626	21 526	22 526	23 326	24 226
29.90.33	Kuntien kulttuuritoimi		6 633	6 633	8 433	9 433	10 433
29.90.34	Kirjastorakentaminen	6 000	6 000	7 000	7 000	7 000	7 000
29.98.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	12 585	12 617	13 317	13 717	14 717	15 717
29.98.50	Kuntien liikuntatoimi		15 363	15 363	15 363	15 363	15 363
29.99.50	Kuntien nuorisotyö		6 024	6 024	6 024	6 024	6 024
Yhteensä		2 966 190	2 943 209	3 058 509	3 057 509	3 064 009	3 063 709
Kunnat ja kuntayhtymät		2 289 060	2 283 966	2 266 271	2 355 052	2 359 287	2 359 056
Kunnat		1 256 181	1 246 449	1 295 279	1 294 855	1 297 608	1 297 481
Kuntayhtymät		1 027 785	1 019 822	1 059 773	1 059 427	1 061 679	1 061 575
Yksityiset		682 224	676 938	703 457	703 227	704 722	704 653

3.6 Poliittikaohjelmat

Opetusministeriö osallistuu suunnitelmakaudella kaikkien neljän hallitusohjelmaan sisältyvän politiikkaohjelman toimeenpanoon ja rahoitukseen. Seuraavaan on koottu lyhyt yhteenveto kunkin politiikkaohjelman sisällöstä. Toimenpiteitä ja niiden menovaikutuksia on käsitelty tarkemmin asianomaisen budjettiluvun yhteydessä.

3.6.1 Työllisyysohjelma

Työllisyyden politiikkaohjelman päätavoitteita ovat rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy, osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja varautuminen ikärakenteen muutoksesta johtuvaan työvoiman niukkuuteen, työmarkkinoilla nykyistä pidempään pysyminen, työn tuottavuuden lisääminen sekä työn organisoinnin ja mielekkyyden parantaminen.

Opetusministeriön toimenpiteitä ovat oppisopimuskoulutuksen lisääminen, ammatillisen koulutuksen ennakoinnin parantaminen ja yhteishaun tehostaminen, opinto- ja ammatinvalinnanohjauksen parantaminen, elinkeinoelämään tutustumisen edistäminen sekä nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen ja aikuisväestön koulutusmahdollisuuksien parantaminen Noste-ohjelmalla.

Osana työllisyysohjelmaa toteutetaan nuorten koulutustakuu. Tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna toisella asteella tai perusopetuksen lisäopetuksessa. Käynnistetään oppilaanohjauksen kehittämishanke, jossa on erityisenä painoalueena perusopetuksen ylempien vuosiluokkien oppilaanohjaus. Valmistellaan ratkaisut, joilla turvataan oppilaanohjauksen riittävyys ja korkea laatutaso perusopetuksen ylemmillä vuosiluokilla. Perusopetuksen lisäopetusta ja sen rahoitusta kehitetään. Opiskelijavalintoja kehitetään. Perusopetuksen jälkeistä jatko-opiskelupaikkaa vaille jäävien seuranta sekä henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa kehitetään yhteistyössä työvoimaviranomaisien kanssa. Nuorten hakeutumisesta ja valikoitumisesta ammatilliseen koulutukseen sekä opintomenestyksestä ja keskeyttämisestä laaditaan selvitys. Koulutuksen loppuun saattamista ja tutkintojen suorittamista edistetään kehittämällä opiskelijoiden ohjausta, opiskelumuo-toja, opintotukea sekä kehittämällä koulutuksen rahoitusta tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana.

Työllisyysohjelmaan sisältyy lisäksi työurien pidentämiseen liittyvä koulutuspolitiikan osa-alue. Tavoitteena on lisätä työvoiman tarjontaa ja parantaa työvoiman valmiuksia vastamaan aikaisempaa täsmällisemmin työelämän tarpeisiin. Tämän toteuttamiseksi nopeutetaan nuorten siirtymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Tavoitteena on, että korkeakoulutuksen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä laskee, koulutuksen läpäisy nousee ja keskeyttäminen vähenee ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluopinnoissa.

Seuraavien momenttien määrärahat tukevat osaltaan työllisyysohjelman toteuttamista suunnitelmakaudella:

29.01.22 Kehittämistoiminta

29.01.62 EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta

29.40.30 Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin

29.60.30 Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin

29.60.31 Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen

- 29.69.31 Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen
- 29.69.34 Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan
- 29.99.51 Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö

3.6.2 Yrittäjyyden politiikkaohjelma

Yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteena on varmistaa yritysten toimintaympäristön vakaa ja pitkälläkin aikavälillä ennustettavissa oleva kehitys sekä nostaa Suomi yrittäjyyden toimintaedellytysten suhteen Euroopan kärkimaiden joukkoon. Markkinatalouden toimivuus taa-taan ja yritysten ja yrittäjien merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden luojina suomalaisessa yhteiskunnassa kasvaa.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää olemassa olevan yrityskannan jatkuvaa kehittymistä, yrityskannan uusiutumista, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä yrittäjyyttä suosivia kilpailuolosuhteita.

Opetusministeriön toimialalla lisätään kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjiksi yrittäjyyskasvatukseen ja -koulutuksen keinoin sekä liiketoimintaosaamista vahvistamalla. Tavoitteena on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamisohjan vahvistaminen kattaa koko koulujärjestelmän. Opetusministeriö on päättänyt yrittäjyyskasvatuksen linjauksista 15.11.2001. Opetusministeriö arvioi ja tarkistaa linjaukset koulutusjärjestelmän eri asteiden näkökulmista.

Kulttuuri- ja liikuntasektorilla on tarkoituksena lisätä panostusta yrittäjyyden politiikkaohjelman rahoittamiseen. Mikäli lisärahoitusta saadaan, tarkoitus on keskittyä erityisesti alueellisen kulttuuriyrittäjyyden ja matkailuelinkeinon edistämiseen tähtääviin kulttuuripalveluhankkeisiin sekä kulttuurivientihankkeen rahoittamiseen.

Seuraavien momenttien määrärahat tukevat osaltaan yrittäjyyden politiikkaohjelman toteuttamista suunnitelmakaudella:

- 29.01.22 Kehittämistoiminta (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.01.62 EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta
- 29.10.21 Yliopistojen toimintamenot
- 29.20.25 Ammattikorkeakoulujen kehittäminen
- 29.20.30 Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin
- 29.40.25 Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen
- 29.60.25 Ammatillisen koulutuksen kehittäminen
- 29.60.30 Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin
- 29.60.31 Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen
- 29.69.22 Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot
- 29.69.25 Aikuiskoulutuksen kehittäminen

3.6.3 Tietoyhteiskuntaohjelma

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman tarkoituksena on lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta, sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa sekä kansalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua hyödyntämällä tieto- ja viestintätekniiikkaa koko yhteiskunnassa. Lisäksi ohjelman avulla pyritään säilyttämään Suomen asema yhtenä tieto- ja viestintäteknologian johtavista tuottajista.

Opetusministeriön toimialalla tavoitteena on tukea kansalaisten mahdollisuutta hankkia kuhunkin elämäntilanteeseen soveltuvat tietotekniikan perustaidot, varmistaa nopeiden tietoliikenneyhteyksien ulottaminen kouluihin ja kirjastoihin, vahvistaa tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöä ja verkko-opetuksen sisältöjen kehittämistä ja edistää Suomen kansainvälistä kilpailukykyä tutkimus- ja kehittämistoiminnalla, ajantasaisella tutkimusverkolla ja superlas-kennalla sekä kulttuuri- ja sisältöteollisuutta ja siihen liittyvää osaamista vahvistamalla.

Mediakasvatusta vahvistetaan koulutuksen eri sektoreilla. Tietoyhteiskunnassa tarvittavan osaamisen saatavuus ja laatu sisältyvät oppilaitosten tulossopimuksiin. Tietoteknisen lisä- ja muuntokoulutuksen tarjontaa työelämässä oleville lisätään (Noste-ohjelma). Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön ja verkko-opetuksen sisältöjä kehitetään (mm. virtuaaliyliopisto, -ammattikorkeakoulu ja -koulu). Nopeat tietoliikenneyhteydet ulotetaan asteittain kouluihin, kirjastoihin ja yhteispalvelupisteisiin.

Kansallista kulttuuriperintöä digitoidaan ja kehitetään sähköisten aineistojen säilytys- ja palvelujärjestelmää. Kehitetään tietoteknisten valmiuksien todentamista. Tuetaan alueellisten, kansalaisten käytössä olevien palvelupisteiden varustamista asiakaspäättein (esim. kirjastot, koulut ja yhteispalvelupisteet). Kehitetään korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tietoliikenneverkkoa (FUNET) ja varaudutaan supertietokoneen uusimiseen.

Luodaan vahva kotimainen tuotantorakenne toimivan tietoyhteiskunnan tarpeisiin. Panostetaan sisällöllisesti ja teknologisesti korkeatasoiseen kulttuuri- ja sisältöteollisuuteen, näiden tuotekehitykseen, tutkimustoimintaan ja tuotantoon sekä niitä koskevien rahoitusjärjestelmien kehittämiseen. Aloitetaan suomalaisten elokuvien digitalisointi kansainvälisellä verkostojen ja koulutushankkeella ja tukemalla innovatiivisia tuotantoa ja -palveluja sekä digitaalista teknologiaa hyödyntäviä hankkeita. Perustetaan radio- ja TV-arkisto. Kehitetään tekijänoikeuslainsäädäntöä ja -järjestelmää vastaamaan tietoyhteiskunnan vaatimuksia.

Seuraavien momenttien määrärahat tukevat osaltaan tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista suunnitelmakaudella:

- 29.01.22 Kehittämistoiminta (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.10.21 Yliopistojen toimintamenot
- 29.10.22 Yliopistolaitoksen yhteiset menot (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.20.30 Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin
- 29.40.30 Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin
- 29.60.30 Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.22 Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot
- 29.69.25 Aikuiskoulutuksen kehittäminen
- 29.69.34 Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.30 Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.50 Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.55 Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.56 Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.88.22 Arkistolaitoksen toimintamenot
- 29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat
- 29.90.26 Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.90.30 Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin
- 29.90.32 Valtionosuudet ja -avustukset museoille

3.6.4 Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tavoitteena on lisätä kansalaisten osallistumista edustukselliseen demokratiaan, lisätä osallistumista yhteiskunnan päätöksiin valmistelu- ja suunnitteluvaiheessa sekä demokratiakasvatuksen ja kansalaistoiminnan ja -järjestöjen tukemisen kautta vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa.

Kansalaisvaikuttamisen toteuttaminen opetusministeriössä jakautuu kolmeen osioon: demokratiakasvatukseen, kansalaisjärjestöjen toiminnan kehittämisen tukemiseen ja hallinnon kehittämiseen avoimemmaksi kansalaisten ja järjestöjen vaikuttamiselle.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston vastuulla on erityisesti lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston vastuulla on koulujen ja oppilaitosten sekä vapaan kansansivistysjärjestelmän kehittäminen kansalaisvaikuttamista tukevaksi toiminnaksi.

Demokratiakasvatus on ministeriön yhteistyöalue, jossa koulun antamat tiedot yhdistyvät lasten ja nuorten omaan toimintaan.

Opetusministeriön hallinnonalalla on tarkoitus:

- kehittää opetussuunnitelmien perusteita (OPS) demokratiakasvatuksen ja vaikuttamistaitojen osalta
- käynnistää hanke, jossa levitetään demokratiakasvatuksen hyviä käytäntöjä tuotetaan tukimateriaaleja
- liittyy opettajien peruskoulutukseen sekä jatko- ja täydennyskoulutukseen demokratiakasvatus- ja vaikuttamistaito-osioita
- tukea vapaan sivistystyön aktiivista kansalaisuutta ja kansalaistaitoja koskevien opetus- ja kurssiohjelmien suuntaamista demokratiakasvatukseen ja vaikuttamistaitoihin painottaen maahanmuuttajia ja muita vähemmistöryhmiä
- tukea nuorten osallisuushankkeiden toteuttamista koulu yhteisöissä
- tukea alan opiskelijajärjestöjä
- toimeenpanna kansalaisvaikuttamiskoulutuksen arviointi
- tukea yhteisöjä ja järjestöjä kansalaisvaikuttamisen organisaatioina
- kehittää yhteiskunnan tukijärjestelmiä vastaamaan nuorten tapaan vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- tukea kunnissa lasten ja nuorten erilaisten vaikuttamisjärjestelmien, kuten nuorisovaltuustojen, lasten ja nuorten parlamenttien, "nuorten ääni" -järjestelmien, kehittämistä sekä uuden teknologian hyväksikäyttöä kansalaisvaikuttamisen uutena välineenä sekä tukea nuorten vaaliosallistumista lisääviä hankkeita
- tukea nuorten osallisuushankkeiden toteuttamista kunnissa
- tukea liikuntajärjestöjen kansalaisvaikuttamiskoulutusta ja demokratiakasvatusta
- luoda kansalaisille vaikutusmahdollisuuksia kirjastojen asiakaspäätieverkostoa kehittämällä sekä vahvistamalla kansalaisten identiteettiä taiteen ja kulttuuriperinnön keinoin
- toimeenpanna kansalaisvaikuttamishankkeiden vaikuttavuuden arviointi

Seuraavien momenttien määrärahat tukevat osaltaan kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteuttamista suunnitelmakaudella:

- 29.01.22 Kehittämistoiminta
- 29.10.22 Yliopistolaitoksen yhteiset menot (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.22 Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.25 Aikuiskoulutuksen kehittäminen (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.30 Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.50 Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.53 Valtionavustus järjestöille (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.69.55 Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin
- 29.69.56 Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.90.52 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (mahdollinen lisärahoitus)
- 29.98.50 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen
- 29.99.50 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen

4 Koulutus- ja tiedepolitiikka

4.1 Yliopisto-opetus ja -tutkimus

4.1.1 Perussuunnitelma

Opetusministeriön strategisena tavoitteena on selkeästi profiloituneen ja nykyisen alueellisesti kattavan yliopistolaitoksen kehittäminen. Tavoitteena on yliopistojen toiminnan korkea laatu, vahvistunut yhteiskunnallinen ja alueellinen vaikuttavuus sekä toiminnan taloudellisuus ja tehokkuus. Yliopistojen rahoitus pohjaa laajennetaan ottaen huomioon, että ulkopuolinen rahoitus tukee yliopistolaitokselle asetettuja tavoitteita ja noudattaen hyväksytyjä eettisiä periaatteita.

Opetusta ja tutkimusta kehitetään toisiaan palvelevana kokonaisuutena ja yliopistojen tieteellistä roolia vahvistetaan siten, että opetus nykyistä selkeämmin kytkeytyy tieteelliseen tutkimukseen. Elinikäisen oppimisen periaatteet otetaan huomioon opetuksen ja oppimisen kehittämisessä. Tavoitteena on yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi aikaansaada sellaisia rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia, että yliopistoilla on edellytykset ylläpitää ja kehittää kansainvälisesti korkeatasoista tieteellistä tutkimusta, tuottaa korkeatasoista ja kansainvälisesti vertailukelpoista koulutusta sekä vastata yhteiskunnassa tapahtuviin sivistyksellisiin ja ammatillisiin muutoksiin.

Ministeriön toimintastrategia perustuu tulosohjaukseen, yliopistojen omaehtoiseen toiminnan kehittämiseen, jatkuvaan arviointiin ja tulosten hyödyntämiseen sekä kotimaisen ja kansainvälisen yhteistyön hyödyntämiseen.

Yliopistojen perusrahoituksen riittävä taso turvataan lainsäädännöllä ottaen huomioon yliopistojen laajenevat tehtävät. Perusrahoitusta vahvistetaan valtion tiede- ja teknologianeuvoston suositusten pohjalta.

- Yliopistojen ohjausta kehitetään yliopistojen autonomian pohjalta. Samalla ohjausta tukevia seuranta- ja raportointijärjestelmiä sekä yliopistojen laatu- ja laadunvarmistusjärjestelmiä kehitetään.
- Tutkijankoulutusta ja tutkimustoimintaa tukevaa infrastruktuuria kehitetään.
- Yliopistojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistetaan lisäämällä yhteistyötä ja verkostoitumista muiden kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa sekä edistämällä osaamisen hyödyntämistä.

- Opiskelijavalintoja kehitetään laadittavan toimenpideohjelman pohjalta tavoitteena nopeuttaa ja joustavoittaa opintoihin sijoittumista sekä keventää valintajärjestelmää. Tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 55 prosenttia uusista opiskelijoista on samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä.
- Kaksiportainen tutkintorakenne otetaan käyttöön kaikilla koulutusaloilla lukuvuoden 2005–2006 alussa. Tavoitteena on opetuksen ja tutkintojen laadun varmistaminen, läpäisyn parantaminen, tutkintoaikojen lyhentäminen sekä kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen.
- Tutkintoaikoja lyhennetään tehtävien selvitysten ja laadittavan toimenpideohjelman pohjalta.
- Opettajakunnan korkean ikärakenteen ja epäpätevien opettajien määrän vuoksi jatketaan vuonna 2001 käynnistyneen opettajankoulutuksen kehittämisohjelman ja koulutuslaajennusten toteutusta. Sen tavoitteena on 6 000 opettajan valmistuksen lisäys vuoden 2006 loppuun mennessä. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma arvioidaan vuonna 2005.
- Liiketoimintaosaamisen ohjelmaa jatketaan tavoitteena myös yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.
- Kansallisen terveysohjelman toimenpiteiden toteuttamista jatketaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden lisäämiseksi.
- Virtuaaliyliopiston toimintaa tuetaan tavoitteena kehittää verkko-opetukseen pohjautuvien koulutus- ja tukipalveluiden tarjontaa ja saatavuutta. Sähköistä asiointia edistetään opetuksen ja tutkimuksen tukipalveluissa sekä hallinnossa osana tietoyhteiskuntaohjelmaa.
- Yliopistojen aikuiskoulutustarjontaa kehitetään elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien parantamiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi mm. avoimen yliopiston avulla. Aikuisten mahdollisuuksia osallistua tutkintoon johtavaan koulutukseen lisätään. Täydennyskoulutusta kohdennetaan ensisijaisesti yliopistotutkinnon suorittaneelle väestölle.
- Helsingin Musiikkitalohankkeen tarkoituksena on korvata Sibelius-Akatemian väliaikaiset vuokratilat asianmukaisella toimitilalla. Hankkeen muita osapuolia ovat Helsingin kaupunginorkesteri ja Radion sinfoniaorkesteri. Kysymyksessä on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuri- ja koulutushanke, jolla on myös kansainvälistä merkitystä. Alustavien suunnitelmien mukaisesti Musiikkitalon käyttöönotto tapahtuisi vuoden 2008 lopulla. Hankkeesta aiheutuu 9,4 miljoonan euron kertameno tilojen kalustamisesta ja varustamisesta, minkä lisäksi Sibelius-Akatemian vuokrat lisääntyvät vuoden 2008 jälkeen vuositasolla 2,9 miljoonaa euroa. [HO 6.1 ja 6.2]

Harjoittelukoulut toimivat läheisessä vuorovaikutuksessa yliopistojen kanssa päätavoitteenaan opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja monipuolisen opetusharjoittelun järjestäminen.

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn tavoitteena on edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa, työ- ja kulttuurielämässä sekä nuorison keskuudessa. CIMO toimii Sokrates II- ja Nuoriso-ohjelman kansallisena toimistona, EU:n kulttuuriohjelmien tiedotuspisteenä sekä hallinnoi osittain Leonardo II -ohjelman liikkuvuusosiota.

4.1.2 Kehittämishankkeet

- Yliopistojen tilakustannuksiin liittyvien ongelmien poistamiseksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettua lakia esitetään täydennettäväksi yliopistojen vuokratyöryhmän ehdotuksen mukaisesti säännöksellä, jonka mukaan yliopistojen toimintamenoja lisättäisiin vuosittain määrärahalta, joka vastaisi vuokrakustannusten nousua. Tarkoitus on, että uusien tilojen aiheuttamista määrärahatarpeista neuvotellaan vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä. [HO 6.1.]
- Vuonna 2005 Åbo Akademin harjoittelukoulun 1–6 luokat on tarkoitus siirtää 7–9 -luokkien vieressä sijaitseviin tiloihin ja näin muodostaa yhtenäisen peruskoulun mukainen kokonaisuus. Helsingin yliopiston Viikissä sijaitsevassa normaalikoulussa on tarkoitus käynnistää erityisopetuksen luokka opetusharjoittelun monipuolistamiseksi syyslukukauden 2005 alusta lähtien. Harjoittelukoulujen maahanmuuttajaoppilaiden opetus, vuokrien indeksisidonnaisuus sekä Joensuun normaalikoulun tilajärjestelyjen aiheuttamat vuokralisäykset ja varustaminen edellyttävät myös lisärahoitusta. [HO 6.1.]
- Alueellisen innovaatiojärjestelmän tehostamista tuetaan ja yliopistojen aluevaikutuksia vahvistetaan [HO 6.1. ja 7]:
 - tukemalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisten aluestrategioiden mukaista toimintaa ja kehittämällä alueellisten yliopistokeskusten toimintaa
 - tukemalla aluevaikutuksia koskevaa tutkimus- ja arviointitoimintaa
 - parantamalla yliopistojen edellytyksiä edistää tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä.
- Kansainvälisen toiminnan edellytyksiä parannetaan kansainvälistymisen strategiaohjelman mukaisesti ottaen huomioon myös pohjoinen ulottuvuus ja Venäjä -yhteistyö. Tavoitteena on kehittää vieraskielistä opetusta ja lisätä ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden aktiivista rekrytointia yliopistojen vahvuusalueella. Suomen/ruotsin kielen opetusta ulkomaalaisille lisätään. Opintojen ohjauksessa otetaan huomioon ulkomaisten opiskelijoiden erityistarpeet. Tavoitteena on lisätä myös kansainvälistä opettajavaihtoa ja helpottaa ulkomaisen opetushenkilökunnan rekrytointia [HO 6.1., 3. ja 5.].
- Yliopistojen yrittäjyyskoulutusta ja osaamislähtöisen yrittäjyyden valmiuksia vahvistetaan yrittäjyyspalveluyksikön pohjalta. [HO yrittäjyyden politiikkaohjelma]
- CSC yhtiön vuokrakustannukset kasvavat vuonna 2005 uusien aiempaa tietoturvallisempien toimitilojen seurauksena. Tieteellisen laskennan kehittämisen osalta on tarkoitus investoida korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia palvelevan tietoliikenneverkon (Funet) uusimiseen ja uuden supertietokoneen hankintaan, jotta Suomen kansainvälinen asema tutkimusverkon ja superlaskennan osalta kyetään säilyttämään [HO 6.1. ja tietoyhteiskuntaohjelma].

4.1.3 Toiminnan laajuus

Yliopistojen tutkintojen ja opiskelijoiden määrälliset tavoitteet

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Tutkinnot						
- Alemmat kk-tutkinnot	2 650	2 650	2 650	2 650	4 500	8 000
- Ylemmät kk-tutkinnot	13 300	14 000	14 100	14 200	14 600	15 000
- Tohtorintutkinnot	1 400	1 400	1 450	1 450	1 530	1 600
Opiskelijat						
- Tutkintoa suorittavat	163 000	163 000	163 000	163 000	163 000	163 000
- Uudet opiskelijat	24 000	24 000	24 000	24 000	23 900	23 900
- joista täysimittaista ylempää kk-tutkintoa suorittavia	18 900	19 000	19 000	19 000	18 900	18 900
- Avoin yliopisto-opetus, lask. kokovuotiset opiskelijapaikat	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
- Täydennyskoulutus, henkilöä	90 000	100 000	100 000	100 000	110 000	110 000
- Harjoittelukoulut, oppilaat	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000

4.1.4 Menolaskelma

29.10 Yliopisto-opetus ja -tutkimus (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	1 188,2	1 244,7	1 298,6	1 322,4	1 342,4	1 362,4	1 371,8
Kehysehdotus	1 188,2	1 244,7	1 298,6	1 352,6	1 387,3	1 412,1	1 425,3
Ero				30,2	44,9	49,7	53,5

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset
(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Yliopistojen perusrahoituksen vahvistaminen	20,0	40,0	60,0	60,0
Henkilöstömenojen lisäys (29.10.21, 29.10.22, 29.10.23, 29.10.24)	3,8	3,8	3,8	3,8
Musiikkitalon varustaminen (29.10.21)	-	-	-	9,4

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset
(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Yliopistojen lisääntyneet tilavuokrat (29.10.21)	10,5	18,8	23,5	27,8
Harjoittelukoulujen tila- ja kehittämishankkeet (29.10.24)	1,4	1,2	1,3	1,3
Yliopistojen aluevaikutusten vahvistaminen (29.10.21)	10,0	10,0	10,0	10,0
Opintojen ohjauksen kehittämistoimet (29.10.21)	2,5	2,5	2,5	2,5
Kansainvälistymisen strategiaohjelma (29.10.21)	5,0	5,0	5,0	5,0
(29.10.23)	0,3	0,3	0,3	0,3
Funetin ja tieteellisen laskennan kehittäminen (29.10.22, tietoyht.ohj.)	0,5	5,1	5,1	4,6
Yrittäjyyskoulutus ja osaamislähtöinen yrittäjyys (29.10.21, yritt.ohj.)	-	2,0	2,0	2,0

4.2 Ammattikorkeakouluopetus

4.2.1. Perussuunnitelma

Ammattikorkeakoulujen kehittämisessä asetetaan tavoitteeksi ammattikorkeakouluverkon toimintakyvyn tehostaminen, koulutuksen laatutason kohottaminen ja alueellisen vaikuttavuuden parantaminen. Ammattikorkeakoulujen roolia innovaatiojärjestelmässä vahvistetaan tehostamalla niiden opetusta palvelevaa ja työelämää sekä aluekehitystä tukevaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoulujen ohjausta kehitetään nykyistä strategisempaan suuntaan osana koko korkeakoulujärjestelmän ohjausta.

- Ammattikorkeakouluverkon kehittämisen tavoitteena on ammattikorkeakoulujen ja niiden yksiköiden riittävä koko, joka mahdollistaa kansainvälisesti korkeatasoisen tutkintoon johtavan koulutuksen ja tasokkaan aluetta palvelevan tutkimus- ja kehitystyön. Ruotsinkielisten ammattikorkeakoulujen asemaa ruotsinkielisen ammattikorkeakoulutuksen järjestäjinä vahvistetaan alueelliset erityistarpeet huomioonottaen.
- Alueellista koulutustarjontaa tasapainotetaan työelämän kysynnän ja väestökehityksen edellyttämällä tavalla. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä lisätään ja työnjakoa selkeytetään.
- Ammattikorkeakoulujen opetusta palvelevalla ja työelämää tukevalla tutkimus- ja kehitystyöllä vahvistetaan alueellista innovaatiotoimintaa. Erityisenä painopisteinä alueellisen kehittämisen edistämiseksi ovat pienen ja keskisuuren yritystoiminnan ja hyvinvointipalvelujen järjestämisen kehitysedellytysten tukeminen. Ammattikorkeakoulut vahvistavat yrityshautomotoimintaansa ja edistävät hankkeillaan yrittäjien sukupolvenvaihdoksia sekä naisyrittäjyyttä.
- Ammattikorkeakoulujen opetuksen tason kohottamista jatketaan. Huolehditaan riittävän monipuolisesta opintojen ja harjoittelun järjestämisestä opiskelijoille sekä toimivasta yhteistyöstä työelämän kanssa. Yksilöllisiin opintosuunnitelmiin, hyväksilukemisen käytäntöihin ja läpäisyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Kehittämisen painopisteiksi asetetaan ohjaus- ja neuvontapalvelut, työharjoittelu ja virtuaaliopetus.
- Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmä uudistetaan vuoden 2005 alusta ja uudistetun rahoitusjärjestelmän toimeenpano varmistetaan. Hankerahoituksen painopistettä siirretään asteittain ammattikorkeakoulu-uudistuksen tukiohjelman rahoituksesta tutkimus- ja kehitystyön, uusien kehittämishankkeiden ja erillishankkeiden rahoitukseen. Ulkopuolista rahoitusta pyritään lisäämään.
- Ammattikorkeakoulutuksen tarjontaa laajennetaan lisäämällä opiskelijamäärää nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa.
- Ammattikorkeakoulun jatkotutkinnot vakinaistava ja kokeilun arvioinnin tulokset huomioon ottava hallituksen esitys annetaan eduskunnalle siten, että se voidaan saattaa voimaan kokeilukauden päätyttyä vuonna 2005. Jatkotutkintojen tuottama kelpoisuus ja tutkinnon nimi selkeytetään. Tavoitteena on rakentaa ammattikorkeakoulututkinnon eri aloilla

suorittaneille todellinen mahdollisuus työelämäläheisiin jatko-opintoihin. Tavoitteena on myös kehittää kansainvälisesti kilpailukykyistä korkeakoulujen tutkintojärjestelmää.

- Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tarjontaa laajennetaan ja se suunnataan ensisijaisesti muille kuin ammattikorkeakouluopiskelijoille. Kehittämistoimilla parannetaan ammattikorkeakouluopetuksen saavutettavuutta ja tasa-arvoa. Laaditaan avoimen ammattikorkeakoulun kehittämiss politiikkaa koskeva toimenpideohjelma.

4.2.2 Kehittämishankkeet

- Ammattikorkeakoulujen aluevaikutusta vahvistetaan. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteisesti laatimien alueellisten strategioiden toteuttamista tuetaan. Ammattikorkeakoulujen alueellisen kehittämisen toimenpideohjelma käynnistetään
- Ammattikorkeakouluissa tehtävän tutkimus- ja kehitystyön perusedellytyksiä vahvistetaan. Opettajien työelämäyhteyksiä lisätään tarjoamalla kaikille opettajille mahdollisuus osallistua ammattikorkeakoulujen yhdessä työyhteisöjen kanssa toteuttamiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.
- Virtuaaliammattikorkeakoulun kehittämistä jatketaan. Opiskelijoille tarjotaan kaikissa koulutusohjelmissa mahdollisuus suorittaa vähintään 20 opintoviikkoa virtuaaliopintoina. Verkko-opetusta suunnataan myös kansainväliseen tarjontaan.
- Ammattikorkeakoulujen kansainvälisen toiminnan edellytyksiä parannetaan kansainvälistymisen strategiaohjelman (OPM 23:2001) mukaisesti. Ammattikorkeakoulut lisäävät ulkomaisten tutkinto-opiskelijoitten määrää, kansainvälistä opettajavaihtoa sekä helpottavat ulkomaisen opetushenkilökunnan rekrytointia. Maahanmuuttajien osuutta ammattikorkeakoulujen opiskelijoista lisätään mm. opiskelijavalintaa, kielikoulutusta ja maahanmuuttajille suunnattua tiedotusta kehittämällä sekä lisäämällä ammattikorkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta.

4.2.3 Toiminnan laajuus

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan nuorten koulutuksen ja opettajankoulutuksen aloituspaikkamäärät:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nuoret	24 500	24 750	25 000	25 300	25 600	25 900
Opettajankoulutus	1 445	1 675	1 745	1 745	1 745	1 745

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavan nuorten ja aikuisten koulutuksen sekä erikoistumisopintojen ja jatkotutkintojen keskimääräisten vuosipiskelijämäärien arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nuoret	81 200	82 000	82 000	82 200	82 500	82 800
Aikuiset	14 920	15 540	15 540	15 540	15 540	15 540
Yhteensä	96 120	97 540	97 540	97 740	98 040	98 340
Erikoistumisopinnot	4 200	3 650	3 200	2 800	2 500	2 500
Jatkotutkinnot	350	350	800	1 250	1 700	2 200
Yhteensä	100 670	101 540	101 540	101 790	102 240	103 040

4.2.4 Menolaskelma

29.20 Ammattikorkeakouluopetus (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	308,4	339,0	343,5	342,3	343,4	345,2	348,1
Kehysehdotus	308,4	339,0	343,5	360,7	366,8	368,6	371,5
Ero				18,4	23,4	23,4	23,4

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Opiskelijämäärän muutos (29.20.30)	-	0,9	2,5	5,3
Opiskelijämäärän muutos/siirto OM:stä (29.20.30)	0,2	0,4	0,6	0,7
Opettajankoulutuksen laajentaminen (29.20.30)	0,3	0,3	0,3	0,3
Valtionosuuksien kustannustenjaon tarkistus (29.20.30)	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Aluevaikutuksen lisääminen sekä tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen (29.20.25)	10,0	10,0	10,0	10,0
Virtuaaliammattikorkeakoulu (29.20.30)	8,4	8,4	8,4	8,4
Kansainvälistymisen strategiaohjelma (29.20.25)	-	5,0	5,0	5,0

4.3 Yleissivistävä koulutus

4.3.1 Perussuunnitelma

Koulutuksen perusturva taataan kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Toiminnan keskeisiä tavoitteita on varmistaa lasten oikeuksien toteutuminen riittävästi ja ammattitaitoiseen opetukseen sekä turvalliseen opiskeluympäristöön ja hyvinvointiin. Koulun kehittämisen päälinjat on edelleen lasten ja nuorten persoonallisuuden monipuolinen kehittäminen. Koulutuksen paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen arvioinnin kehittämiseksi tähdätään koulutuksen laadun parantamiseen.

- Arvioidaan esiopetuksen laatua sekä toimeenpannaan eduskunnalle vuonna 2004 annettavan selonteon edellyttämät kehittämistoimenpiteet. Toimeenpannaan esiopetuksen kuljetusetua koskeva lainsäädäntö ja seurataan sen toteutumista ja kustannuksia.
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan toteutumisesta annetaan selvitys eduskunnalle keväällä 2006.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet uudistetaan niin, että ne muodostavat johdonmukaisesti etenevän ja yhtenäisen kokonaisuuden ja tukevat entistä paremmin oppilaiden oppimista ja kasvua sekä ovat selkeä perusta koulutuksen monipuoliselle arvioinnille. Perusopetuksen uusi tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet otetaan asteittain käyttöön 1.8.2006 mennessä. Tuetaan opetussuunnitelmauudistuksen toimeenpanoa ja arvioidaan uudistuksen toteutumista.
- Laaditaan perusopetuksessa hyvän opetuksen, tuloksellisesti toimivan koulun laatusuosituksia ja oppilaan oppimisen tunnusomaisia piirteitä kuvaavat perusteet.
- Oppilaan oikeuksien ja oppilashuollon toteutumista arvioidaan. Varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden kehittämistä tuetaan ja täsmennetään opinto-ohjausta koskevaa lainsäädäntöä sekä kehitetään moniammatillista yhteistyötä.
- Arvioidaan erityisopetuksen ja tukiopetuksen toteutumista ja laaditaan toimenpideohjelma tukemaan oppimis- ja sopeutumisvaikeuksien varhaista tunnistamista ja opetusjärjestelyiden kehittämistä.
- Edistetään erityistä tukea tarvitsevien lasten opetukseen liittyvää resurssikeskus- ja ohjaustoimintaa. Osallistutaan kansainväliseen kehittämissyhteistyöhön.
- Lukiokoulutuksen uudistettu tuntijako ja opetussuunnitelman uudet perusteet otetaan käyttöön 1.8.2005 mennessä. Tuetaan opetussuunnitelmauudistuksen toimeenpanoa. Ylioppilastutkintoa kehitetään vastaamaan lukion uusia opetussuunnitelman perusteita. Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet uusitaan ja aikuislukioiden kehittämiseksi laaditaan toimenpideohjelma.
- Ylioppilastutkinnon rakennekokeilu jatkuu vuoteen 2007 saakka. Ylioppilastutkinnon rakennekokeilun vaikutuksia arvioidaan ja tehdään tarvittavat johtopäätökset.

- Toteutetaan reaalikokeen ja äidinkielen kokeen uudistus sekä selvitetään kielten kokeiden uudistamisen tarve. Ylioppilastutkintolautakunnan tietojärjestelmää uudistetaan.
- Kehitetään ylioppilastutkinnossa saavutettujen tulosten, lukioarvosanojen ja lukiodiplomien käyttöä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.
- Lisätään lukioiden ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä erityisesti yhteisen opintotarjonnan, yhteisten opinto-ohjelmien sekä oppilaitosten alueellisen koulutustarjonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.
- Käynnistetään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa hanke Erilaiset oppijat - yhteinen koulu. Erityisesti kiinnitetään huomiota tyttöjen ja poikien välisten oppimistuloksissa havaittujen erojen kaventamiseksi. Tavoitteena on kehittää opetuksen työtapoja, opetusmenetelmiä ja oppimateriaaleja erilaiset oppimistavat huomioonottaviksi.
- Osallistutaan kansalliset ja kansainväliset tarpeet huomioonottavan, kattavan, luotettavan ja vertailukelpoisen arviointitiedon tuottamiseen, hallintaan ja hyödyntämiseen.
- Kehitetään pedagogisesti laadukkaita verkko-oppimisympäristöjä, jotka tukevat riittävän kouluverkon säilyttämistä ja ylläpitämistä myös haja-asutusalueilla.
- Koulutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisriskien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden lasten ja nuorten koulutuspalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämiseen. Opetusta ja paikallisia toimintamuotoja kehitetään sisällöllisesti ja menetelmällisesti tukemaan nuorten itsenäistymiskehitystä ja ammatinvalintaa. Koulutukseen ja työelämään kannustavia toimenpiteitä suunnataan yhteistyössä elinkeinoelämän ja yritysten kanssa jo peruskoulua päättäviin nuoriin, joilla on uhkana koulutuksen keskeytyminen.
- Kehitetään oppilaan- ja opinto-ohjausta. Valmistellaan ratkaisut, joilla turvataan oppilaanohjauksen riittävyys ja korkea laatutaso perusopetuksen ylemmillä vuosiluokilla.
- Selvitetään koulun työaikojen muutostarvetta sekä pyritään edistämään henkilökunnan kokonaistyöaikaa koskevia ratkaisuja.
- Lainsäädäntöä ja rahoitusta kehitetään. Tuetaan alueellista koulutustarjontaa ja oppilaitosten välistä yhteistyötä sekä suunnataan voimavaroja heikoimmin menestyville kouluille.
- Taiteen perusopetuksessa tuntiperusteista valtionosuutta laajennetaan eri taiteenaloilla. Kehitetään taiteen perusopetuksen ja muun opetuksen yhteistyötä. Taiteen perusopetuksen rahoitusta ja lainsäädäntöä on tarkoitus tarkistaa huomioiden eri taiteenalat ja opetuksen saavutettavuus. Koulun ja kulttuurin yhteistyötä edistetään ja monipuolistetaan.
- Maahanmuuttajien koulutuksellisen aseman parantamiseen osoitetaan tarvittavat voimavarat.

4.3.2 Kehittämishankkeet

- Varataan taloudelliset voimavarat eduskunnan ja valtioneuvoston edellyttämistä lisävelvoitteista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen maksamiseen ja EU:n koulutusohjelmien tulevaisuuden tavoitteiden seurantaohjelman toteuttamiseen sekä OECD:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston arviointi-, tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.
- Tuetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämistä ja lainsäädännön toimeenpanoa sekä kootaan aamu- ja iltapäivätoiminnan hyviä käytäntöjä ja arvioidaan toteutumista. Lapsen ja nuoren kehitystä ja kasvua tukevaa aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitetään osana varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kokonaisuutta.
- Osoitetaan taloudelliset resurssit valtion oppilaitosten uusista rakennushankkeista aiheutuviin vuokran korotuksiin.
- Kehitetään valtion vammaisten lasten koulujen toimintaa osaamis- ja resurssikeskuksina sekä huomioidaan kustannusten kasvusta aiheutuva määrärahojen lisäystarve.

4.3.3 Toiminnan laajuus

Yleissivistävän opetuksen oppilasmäärän (taiteen perusopetuksen osalta valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän) arvioidaan kehittyvän suunnitelmakaudella seuraavasti:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Esiopetus	59 000	59 000	59 000	58 000	57 500	57 000
Perusopetus	586 000	586 000	580 000	573 000	564 000	554 000
josta lisäopetus	2 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Päivälukiot	110 000	110 000	110 000	114 000	114 500	115 000
Aikuislukiot	24 000	20 000	26 500	26 500	27 000	27 000
josta aineopiskelijat	13 000	13 000	14 000	15 000	15 000	15 000
Taiteen perusopetus:						
Musiikkioppilaitosten tunnit	1 505 000	1 505 000	1 535 000	1 535 000	1 630 000	1 705 000
Muun taiteen perusopetuksen tunnit	69 044	69 044	69 044	89 000	94 000	94 000

4.3.4 Menolaskelma

29.40 Yleissivistävä koulutus (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	1 697,0	1 837,3	1 842,3	1 901,5	1 892,5	1 887,4	1 877,8
Kehysehdotus	1 697,0	1 837,3	1 842,3	1 920,8	1 913,5	1 908,7	1 899,4
Ero				19,3	21,0	21,3	21,6

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Aamu- ja iltapäivätoiminta (29.40.30)	25,0	25,0	30,0	30,0
Esiopetuksen koulumatkaetu (29.40.30)	5,0	5,0	5,0	5,0
Laajakaistayhteyksien laajentaminen (29.40.30, tietoyht.ohj.)	1,0	2,0	3,0	3,0
Oppilasmäärän väheneminen (29.40.30)	-16,6	-38,4	-64,5	-90,6
Valtionosuuksien kustannustenjaon tarkistus (29.40.30)	32,6	32,6	32,6	32,6
Henkilöstömenojen lisäykset (29.40.21)	0,1	0,1	0,1	0,1
Maahanmuuttajien opetus (29.40.30)	1,5	3,0	3,0	6,0
Aikuislukiot (parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmä) (29.40.30)	9,5	19,3	21,2	22,4
Oppilaanohjauksen kehittäminen (29.40.25, työll.ohj.)	-	-	10,0	20,0
Taiteen perusopetus (29.40.30)	1,0	1,5	4,5	5,3

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Eduskunnan ja valtioneuvoston edellyttämät selonteot, arvioinnit ja kansainväliset hankkeet,				
YTL tietojärjestelmä (29.40.25)	3,2	3,2	3,2	3,2
Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen (29.40.25)	2,0	2,0	2,0	2,0
Valtion koulujen rakennushankkeet (29.40.21)	0,6	0,2	0,5	0,8
Valtion koulujen määrärahojen tasokorotus ja vammaisopetuksen kehittäminen (29.40.21)	4,4	4,4	4,4	4,4
Verkko-opetuksen kehittäminen (29.40.25)	4,2	4,2	4,2	4,2
Perustamiskustannukset (29.40.34)	5,0	5,0	5,0	5,0
Yleissivistävän koulutuksen yrittäjyyden kehittämishankkeet (29.40.25, yritt.ohj.)	-	1,5	1,5	1,5
Koulujen tietoliikenneyhteyksien kehittäminen (29.40.30, tietoyht.ohj.)	-	0,5	0,5	0,5

4.4 Ammatillinen koulutus

4.4.1 Perussuunnitelma

Ammatillisen koulutuksen kehittämisen keskeisimpiä haasteita suunnitelmakaudella ovat ammatillisen koulutuksen ja työelämän lähentäminen sekä koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen sekä koulutuksen keskeyttämisen vähentäminen.

- Uudistettujen ammatillisten tutkintojen tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan. Huomiota kiinnitetään erityisesti työelämään sijoittumisen, ammatillisen osaamisen ja liikkuvuuden tavoitteiden, yrittäjänä toimimisen valmiuksien sekä opiskelijoiden jatko-opintoväylien toteutumiseen. Selvitetään ammatillista tietä etenevien opiskelijoiden opintoväylien toimivuutta ja korkeakoulutukseen pääsyä. Selvitetään erilaisella pohjakoulutuksella ja taustalla aloittaneiden ammatillisesta peruskoulutuksesta valmistuneiden opiskeluaikojen ja koulutuksen aikaisen hyväksilukemisen tarkoituksenmukaisuutta sekä tutkinnon suorittaneiden työllistymiseen vaikuttavia asioita. Laaditaan periaatteet, joiden mukaisesti ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja kehitetään ja tutkintojen asema koulutusjärjestelmässä selkiytetään.
- Työpaikoilla tapahtuva oppiminen vakiinnutetaan ja näytöt liitetään osaksi ammatillista peruskoulutusta oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä. Käynnistetään näyttöjen käyttöönoton edellyttämät koulutuksen järjestäjien ja työelämän edustajien koulutus- ja tiedotustoimet. Tukiohjelman avulla tuetaan näyttöjen käyttöönottoa valtakunnallisesti. Toteutetaan työssäoppimisen tukiohjelmaa. Kehitetään työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatua ja toteutetaan työpaikalla tapahtuvan oppimisen kansallinen arviointi.
- Laajennetaan ammatillisen peruskoulutuksen opettajien ja oppilaitosyhteisöjen kehittämishanketta. Ammatillisten opettajien kelpoisuusvaatimukset arvioidaan muun muassa opettajien saatavuuden näkökulmasta.
- Lisätään lukioiden ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä erityisesti yhteisen opintotarjonnan, yhteisten opinto-ohjelmien sekä oppilaitosten alueellisen koulustarjonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteistyötä tukemalla vahvistetaan ammatillisten tutkintojen antamia jatko-opintovalmiuksia.
- Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelmaa laajennetaan. Opinto-ohjausta sekä opiskelijoiden tuki- ja neuvontapalveluja lisätään ja kohdennetaan erityisesti niille opiskelijoille, jotka ovat vaarassa keskeyttää opintonsa. Keskeyttämisalttiuden tunnistamiseksi ja oikeiden toimien kohdentamiseksi selvitetään ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen yksilötason syitä sekä opintojen kulun kannalta kriittiset vaiheet.
- Osallistutaan erilaiset oppijat -yhteinen koulu -hankkeeseen.
- Erityisopiskelijoiden ja erityisiä tukitoimia muutoin tarvitsevien opiskelijoiden sekä maahanmuuttajaopiskelijoiden määrän kasvu otetaan huomioon ammatillisen

peruskoulutuksen mitoituksessa sekä muussa resurssoinnissa koulutuksen loppuunsaattamisen edellyttämien tukipalvelujen ja erityisjärjestelyjen turvaamiseksi.

- Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa suunnataan työvoiman kysynnän mukaisesti pitäen samanaikaisesti tavoitteena tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia maan eri osissa. Tässä otetaan huomioon koko ikäluokan koulutustavoite ja ilman ammatillista koulutusta olevien aikuisten tarpeet. Perusopetuksesta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen jatkavien osuutta pyritään edelleen lisäämään. Ammatillisten perustutkintojen suorittamismahdollisuudet myös ylioppilastutkinnon suorittaneille turvataan. Ammatilliseen perustutkintoon johtavan opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen tarjontaa supistetaan suunnitelmakaudella. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen tarjontaa lisätään. Perustutkintoon johtavan oppisopimuskoulutuksen tarjonta säilytetään vakaana. Oppisopimuskoulutuksena toteutettavaa ammatillista lisäkoulutusta on tarkoitus laajentaa. Valtakunnallisia tilastointi-, seuranta-, ennakointi- ja ohjausjärjestelmiä kehitetään palvelemaan koulutustarjonnan tarkoituksenmukaista suuntaamista ja koulutuksen laadun varmentamista.
- Ammatilliseen perustutkintoon tähtäävästä koulutuksesta, oppisopimuskoulutus mukaan lukien, noin viidennes suunnataan työikäisen aikuisväestön tarpeisiin. Aikaisempien opintojen ja työssä hankitun osaamisen hyväksilukemismenettelyä, näyttötutkintojen osuutta sekä muita työelämän osaamistarpeisiin vastaavia, erityisesti aikuisille soveltuvia opiskelujärjestelyjä lisätään yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa.
- Aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen tehostamiseksi ja aikuisten koulutusaikojen lyhentämiseksi ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupiin määritellään näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen määrällinen kehys vuonna 2005 alkavasta koulutuksesta lukien.
- Koulutuksen järjestäjäverkkoa pyritään kehittämään siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muodostuu riittävän suuria ja monipuolisia tai muutoin vahvoja toimijoita työelämän koulutustarpeiden ja alueellisen kehittämistyön näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjien ennakointitoimintaa kehitetään lääninhallitusten tukemana siten, että nykyistä systemaattisemmin ja nopeammin voidaan tunnistaa kasvavia ja supistuvia toimialoja sekä arvioida niiden koulutustarpeita.
- Kehitetään edelleen tuloksellisuusrahoitusta (tulosrahoitus ja laatupalkinnot), jonka avulla ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kannustetaan toimiin mm. työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen edistämiseksi ja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi. Järjestelmä laajennetaan koskemaan oppisopimuskoulutusta ja erityisopetusta. Valtionosuusrahoitukseen sisältyvällä kannustusrahoituksella tuetaan vetovoimavaikeuksista kärsivien alojen koulutuksen kehittämistä.
- Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusjärjestelmää kehitetään tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana siten, että koulutuksen tuloksellisuus otetaan huomioon käyttökustannusten rahoituksen osana. Tuloksellisuusrahoituksen tulee kannustaa myös erityisopetuksen tarpeessa olevien nuorten koulutukseen. Valmistellaan erityisopetuksen rahoituksen uudistamisen toimeenpano.

- Kehitetään yrittäjyyttä tukevia koulutusohjelmia, opetussisältöjä ja -menetelmiä sekä levitetään hyviä käytäntöjä.
- Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman mukaisesti kehitetään tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä ja verkko-opetuksen sisältöjä.
- Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä tuetaan kehittämällä opetussuunnitelmia ja opetusta, edistämällä kansainvälistä yhteistyötä sekä lisäämällä ulkomailla suoritettavien opiskelujaksojen määrää ja tehostamalla ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemiskäytäntöjä. Ammatillisten tutkintojen kansainvälistä tunnettavuutta lisätään ja tutkinnon suorittaneiden liikkuvuuden edellytyksiä parannetaan. Osallistutaan aktiivisesti ja hyödynnetään Euroopan unionin käynnistämää hanketta Eurooppalaisen yhteistyön edistämiseksi ammatillisen koulutuksen alueella.
- Ammatillisen koulutuksen vetovoimaa ja arvostusta edistetään ammatillisen huippuosaamisen esille nostamisella ja ammattitaitokilpailuilla. Ammattitaidon MM-kilpailut (The 38th World Skills Competition) järjestetään Helsingissä vuonna 2005.

4.4.2 Kehittämishankkeet

- Käynnistetään näyttöjen käyttöönoton tukiohjelma.
- Käynnistetään erityisopetuksen ja muiden erityisiä tukitoimia tarvitsevien tukiohjelma ja laajennetaan keskeyttämisen vähentämiseen tähtäävää toimenpideohjelmaa.
- Laajennetaan ammatillisen peruskoulutuksen opettajien ja oppilaitosyhteisöjen kehittämishanketta.
- Työssäoppimisen tukiohjelmaa jatketaan.
- Kehitetään valtion erityisoppilaitoksia erityisopetuksen osaamis- ja resurssikeskuksina sekä huomioidaan kustannusten ja oppilasmäärän kasvusta aiheutuvat määrärahojen lisästarpeet.
- Avustetaan koulutuksen järjestäjiä työssäoppimisen aikana työnantajille maksettavia koulutuskorvauksia varten.
- Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen yksikköhintoja korotetaan.

4.4.3 Toiminnan laajuus

Ammatillista perustutkintoa suorittavien uusien opiskelijoiden määrän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Oppilaitosmuotoinen koulutus	53 500	53 500	53 500	53 500	53 000	52 200
a) opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	46 000	45 500	45 000	44 500	44 000	43 200
• josta alle 25-vuotiaita	41 500	41 500	41 500	41 500	41 500	41 500
• josta väh. 25-vuotiaita	4 500	4 000	3 500	3 000	2 500	1 700
b) näyttötutkintoon valmistava koulutus	7 500	8 000	8 500	9 000	9 000	9 000
• josta alle 25-vuotiaita	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
• josta väh. 25-vuotiaita	5 500	6 000	6 500	7 000	7 000	7 000
Oppisopimuskoulutus *)	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000
• josta alle 25-vuotiaita	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500
• josta väh. 25-vuotiaita	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Yhteensä	60 500	60 500	60 500	60 500	60 000	59 200

*) Osa koulutuksesta voidaan järjestää opetussuunnitelmaperusteisena.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärän arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	toteuma 2003	TA 2004	TTS 2005	TTS 2006	TTS 2007	TTS 2008
Oppilaitosmuotoinen koulutus	130 000	133 000	133 000	133 000	132 800	132 000
• erityisopetus	12 200	13 000	13 500	14 000	14 500	15 000
josta valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	1 700	1 850	2 100	2 200	2 200	2 200
• maahanmuuttajien valmistava koulutus	850	950	950	1 050	1 050	1 050
• kotitalousopetus	850	850	850	850	850	850
a) opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	118 300	120 500	120 000	119 500	119 300	118 500
• josta tutkintoon johtava koulutus	114 900	116 900	116 100	115 400	115 200	114 400
b) näyttötutkintoon valmistava koulutus	11 700	12 500	13 000	13 500	13 500	13 500
Oppisopimuskoulutus (perussuunnitelma)	32 500	34 500	34 800	35 500	35 500	36 500
a) peruskoulutus	12 500	12 500	12 500	12 500	12 500	12 500
b) lisäkoulutus	20 000	22 000	22 300	23 000	23 000	24 000
• tutkintoon johtava lisäkoulutus	16 700	18 500	20 000	20 500	20 500	21 500

4.4.4 Menolaskelma

29.60 Ammatillinen koulutus (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	490,1	545,0	557,8	578,3	579,7	582,5	587,1
Kehysehdotus	490,1	545,0	557,8	606,5	618,4	645,4	649,9
Ero				28,2	38,7	62,9	62,8

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Valtion oppilaitosten vuokrien indeksitarkistukset (29.60.21)	0,1	0,1	0,1	0,1
Opiskelijämäärän muutos (29.60.30)	-	-	-0,8	-4,2
Kiinteistöjen hankinta (29.60.76)	- 0,2	- 0,2	- 1,6	- 1,6
Valtionosuuksien kustannustenjaon tarkistus (29.60.30)	14,0	14,0	14,0	14,0
(29.60.31)	3,5	3,5	3,5	3,5
Oppilaanohjauksen laajentaminen (29.60.30, työll.ohj.)	-	-	5,0	10,0
Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen laajentaminen (29.60.31, työll.ohj.)	1,0	3,0	3,0	6,0
Valtion oppilaitosten rakennushankkeista aiheutuvat vuokramenojen lisäykset sekä kaluston hankinta (29.60.21)	1,4	0,7	0,7	0,7

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Näyttöjen käyttöönoton tukiohjelma (29.60.24)	8,1	8,1	12,6	12,6
Erityisopetuksen ja muiden erityisiä tukitoimia tarvitsevien sekä keskeyttämisen vähentämisen tukiohjelmat (29.60.25)	6,0	6,0	10,0	10,0
Opettajien ja oppilaitosyhteistyön kehittämishanke (29.60.25)	3,5	3,5	4,8	4,8
Työssäoppimisen tukiohjelma (29.60.24)	-	-	12,0	12,0
Yksikköhintojen tasoa vastaava korotus valtion erityisoppilaitoksille/osaamis- ja resurssikeskustoiminnan tukeminen (29.60.21)	3,6	3,8	3,9	3,9
Valtion oppilaitosten rakennushankkeista aiheutuvat vuokramenojen lisäykset sekä kaluston hankinta (29.60.21)	-	0,2	0,5	0,4
Ura- ja rekrytointipalvelut (29.60.25)	-	-	0,8	0,8
Avustus koulutuksen järjestäjille työssäoppimisen ajalta työnantajille maksettavia koulutuskorvauksia varten (29.60.24)	7,0	7,0	7,0	7,0
Oppisopimuskoulutuksen yksikköhintojen korottaminen (29.60.31, työll.ohj.)	-	8,3	8,3	8,3
Opiskelijämäärän muutos valtion oppilaitoksissa (29.60.21)	-	1,8	3,0	3,0

4.5 Aikuiskoulutus

4.5.1 Perussuunnitelma

Yleistavoitteena on aikuiskoulutuksen kehittäminen parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta hallitusohjelman ja valtioneuvoston hyväksymän vuosia 2003–2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Aikuiskoulutuspolitiikalla tuetaan työvoiman saatavuuden turvaamista, työllisyysasteen ja eläkkeelle siirtymisen nostamista sekä yhteiskunnan eheyttä ja tasa-arvoa. Aikuiskoulutuksen kehittämisessä pyritään siihen, että omaehtoinen aikuiskoulutus yhdessä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen kanssa muodostaa toimivan kokonaisuuden.

Opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutuksen kehittämisen yleistavoitteena on elinikäisen oppimisen edellytysten vahvistaminen, kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistaminen, keski-ikäisen aikuisväestön koulutukseen osallistumisen laajentaminen ja koulutustason nostaminen, riittävien ja vakaiden toimintaedellytysten turvaaminen aikuiskoulutuksen järjestäjille, aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten ja tukipalvelujen kehittäminen, aikuiskoulutuksen laadun parantaminen, alueellisen vaikuttavuuden lisääminen, sekä ohjauksen ja seurannan kehittäminen koulutuksen kaikilla tasoilla.

Tässä suunnitelmassa aikuiskoulutusta käsitellään lisäksi luvuissa 4.2 (yliopisto-opetus ja -tutkimus), 4.3 (ammattikorkeakouluopetus), 4.4 (yleissivistävä koulutus), 4.5 (ammattillinen koulutus) ja 5.3 (liikuntatoimi). Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalan vuoden 2004 talousarviossa esitetään alla olevassa taulukossa.

	milj. euroa
• Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö (29.69)	304,8
• Yliopistojen täydennyskoulutus ja avoin yliopisto (29.10)	16,8
• Yliopistojen aikuiset perustutkinto-opiskelijat (arvio)	127,0
• Ammattikorkeakoulut (29.20)	72,3
• Lukiokoulutus (arvio) (29.40)	19,1
• Ammatillinen peruskoulutus (arvio) (29.60)	62,8
• Ammatillisten oppilaitosten aikuiset perustutkinto-opiskelijat (arvio)	52,0
• Oppisopimuskoulutuksena järj. ammatillinen lisäkoulutus (29.60)	66,6
• Liikunnan koulutuskeskukset (29.98)	15,5
Yhteensä	736,9

Perussuunnitelmaan sisältyy aikuisten koulutustason kohottamisen Noste-ohjelman toimeenpano sekä aikuiskoulutuksen tarjonnan laajentaminen hallitusohjelman ja parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten mukaisesti. Seuraavilla suunnitelmakaudelle ajoittuvilla toimenpiteillä pyritään toteuttamaan yllä mainittuja tavoitteita:

- Tavoitteena on laajentaa Noste-ohjelmaa, aikuisten koulutustason kohottamisen lisätöimenpideohjelmaa vuosina 2005–2007 siten, että ohjelman aloittaa vuosittain vähintään 10 000 aikuista. Lisäksi ohjelman tavoitteiden mukaisesti suunnataan osa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen, yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen työvoimakoulutuksen määrärahoista. Suunnataan informaatio-ohjausta aikuisille tarkoitetun koulutuksen järjestäjille sekä edistetään ohjelman toteuttamista, kehittämistä ja seuranta tiedotuksen ja ohjauksen avulla. Suunnitelma Noste-ohjelman jälkeisistä resurssijärjestelyistä esitetään luvussa 4.6.2.

- Lisätään asteittain omaehtoisen aikuiskoulutuksen tarjontaa pitäen tavoitteena, että aikuisille suunnattua koulutusta on tarjolla kaikilla tasoilla ja alueellisesti mahdollisimman kattavasti siten, että vuoteen 2010 mennessä kaikilla aikuisilla on mahdollisuus osaamisensa perusteelliseen uusintamiseen 10–15 vuoden välein sekä 1–2 viikon kehittämisjaksoon vuosittain.
- Ammatillisessa peruskoulutuksessa lisätään näyttötutkintojen osuutta ja muita työelämän osaamistarpeisiin vastaavia aikuisille soveltuvia järjestelyjä. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvat uusitaan koulutusaikojen lyhentämiseksi ja aikuisille soveltuvien koulutusmuotojen ja -järjestelyjen lisäämiseksi siten, että luvissa vuoden 2005 alusta lähtien määritellään näyttötutkintoperusteisen koulutuksen osuus. Aikuisten oppisopimuskoulutusta on tarkoitus lisätä suunnitelmakaudella. Ammatillisen lisäkoulutuksen tarjontaa laajennetaan kaikilla maan alueilla ensisijaisesti tutkintotavoitteisena koulutuksena lisäämällä voimavaroja tasaisesti vuosittain. Ammatillisen lisäkoulutuksen valtiosuusjärjestelmää kehitetään koulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten vakauttamiseksi siten, että rahoituksen ennakoitavuus lisääntyy. Koulutuksen järjestäjien yhteistyössä työelämän kanssa tekemää laatu- ja tuotekehitystyötä tuetaan kehittämisavustuksilla.
- Vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta rakentavan aikuiskoulutuksen järjestäjinä. Vapaan sivistystyön oppilaitosten ohjaus- ja seurantajärjestelmää kehitetään yhteistyössä alan keskusjärjestöjen kanssa. Tavoitteena on ottaa uusi ohjausjärjestelmä käyttöön vuodesta 2005 alkaen ja suunnata vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa koulutuspoliittisesti tärkeille kohderyhmille ja sisältöalueille, muun muassa kehittämällä maahanmuuttajille tarkoitettua kieli- ja kulttuurikoulutuksen tarjontaa ja laatua yhteistyössä työministeriön kanssa, edistämällä aikuisväestön tietoyhteiskuntataitoja ja muita aktiivisen kansalaisuuden edellytyksiä.
- Aikuisten lukio-opiskelun edellytyksiä parannetaan uudistamalla kuntien valtiosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä lukioden rahoitusperusteita siten, että ne kannustavat kuntia lisäämään myös aikuisten osaamistarpeita vastaavia aineopintoja. Etälukion toimintaa laajennetaan rakennerahastorahoituksella ja etälukiotoiminnan vakinaistaminen valmistellaan toteutettavaksi vuosien 2000–2006 rakennerahastokauden päätyttyä.
- Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen aikuiskoulutustarjontaa ja niiden ohjausta vahvistetaan niin, että korkeakoulut voivat tarjota riittävästi työikäiselle aikuisväestölle soveltuvia koulutusmahdollisuuksia tutkintoon johtavassa koulutuksessa, vastata korkeakoulututkinnon suorittaneen väestön osaamisen ja asiantuntemuksen jatkuvasta kehittämisestä sekä edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja alueellista vaikuttavuutta. Esitykset ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen asemasta ja jatkotutkintopolitiikasta valmistellaan jatkotutkintojen arvioinnin tulokset huomioonottaen vuoden 2004 loppuun mennessä. Yliopistojen täydennyskoulutuksen järjestämisedellytyksiä ja täydennyskoulutuksen laatu- ja tuotekehitystyötä tuetaan talousarvion määrärahoilla ja tulossopimusohjauksen avulla. Avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston opetuksen laatua kehitetään ja saavutettavuutta parannetaan tarjontaverkkoa laajentamalla.

- Aikuisopiskelun taloudellisia edellytyksiä kehitetään selvitysmiehen ehdotukset ja aikuisten opintotietokokeilun tulokset huomioonottaen. Aikuisopiskelun tukipalveluja parannetaan kehittämällä aikuiskoulutuksen tiedotus- ja neuvontapalveluja ja Opintoluotsi-koulutus-portaalia, laajentamalla eri tavoin hankittujen opintojen ja osaamisen tunnustamisjärjestelmiä sekä tukemalla henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimista näyttötutkintoihin valmistavassa koulutuksessa (AiHe -hanke) ja muussa aikuiskoulutuksessa. Aikuiskoulutuksen laatua kehitetään kohottamalla opetushenkilöstön osaamis- ja koulutustasoa sekä suuntaamalla voimavaroja aikuisopiskeluun soveltuvien tutkintojen ja koulutusmallien kehittämiseen, tietotekniikkaa hyödyntävän koulutustarjonnan laajentamiseen ja monipuolistamiseen sekä aikuiskoulutuksen arviointihankkeiden rahoitukseen.
- Aikuiskoulutuksen ohjausta ja seuranta- ja arviointijärjestelmiä vahvistetaan siten, että päätöksenteon ja kehittämistyön käytettävissä on riittävästi ajan tasalla olevaa relevanttia tietoa aikuiskoulutuksesta ja -opiskelusta. Ohjausta kehitetään varmistamaan aikuiskoulutuksen riittävä tarjonta ja saavutettavuus kaikilla koulutusasteilla maan kaikilla alueilla. Laaditaan aikuiskoulutuksen alueellisen yhteistyön ja vaikuttavuuden toimenpideohjelmat kaikilla maan alueilla.

4.5.2 Kehittämishankkeet

- Noste-ohjelman päätyttyä vapautuvat voimavarat ohjataan vahvistamaan aikuisten mahdollisuuksia edetä perus- ja ammattitutkinnoista erikoisammattitutkintoihin sekä toisen asteen, opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen tutkinnon pohjalta korkeakouluopintoihin.
- Opetustoimen henkilöstön lisäkoulutusta laajennetaan ja sitä suunnataan niin, että po. henkilöstöllä on riittävät ja mahdollisimman tasaveroiset mahdollisuudet päästä osaamista ja pätevyyttä lisäävään koulutukseen yhteiskunnan muutosten ja koulutuspolitiikan uudistusten edellyttämällä tavalla. Painopisteenä on opetushenkilöstön tieto- ja viestintätekniikan osaaminen, yrittäjyyden edistäminen, työssäoppiminen ja muu ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen, maahanmuuttajien opettajien kieli- ja kulttuurikoulutus sekä oppimisvaikeuksien voittamisen ja sosiaalisten ongelmien ehkäisemisen edellyttämä koulutus.
- Aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten kehittämis- ja tiedotushankkeiden käynnistämiseen, toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin suunnataan tarvittava rahoitus yhteistyössä muiden ministeriöiden ja viranomaisten kanssa.
- Aikuisoppilaitosten perustamis- ja peruskorjaushankkeiden rahoitusta lisätään korkealaatuisen koulutuksen edellytysten turvaamiseksi.
- Neuvontajärjestöille myönnettävät valtionavustukset korotetaan toiminnan laajuutta vastaavalle tasolle.

4.5.3 Toiminnan laajuus

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ammatillinen lisäkoulutus						
• opiskelijatyövuosia	12 800	11 400	12 300	13 300	14 300	15 100
josta tutkintoon johtava koulutus	11 000	9 800	10 400	11 200	12 000	12 500
Ammatilliset erikoisoppilaitokset						
• opetustunteja	336 000	358 740	358 740	358 740	358 740	358 740
Aikuisten koulutustason kohottamisohjelma NOSTE						
• opiskelijoita	3 400	7 400	9 100	10 600	12 700	6 400
• opiskelijatyövuosia	1 100	2 500	4 000	4 700	5 600	3 200
Kansalaisopistot						
• opetustunteja	2 036 000	2 062 000	2 090 000	2 130 000	2 159 000	2 159 000
Kansanopistot						
• opiskelijaviikkoja	285 000	289 500	292 900	296 300	299 700	299 700
Opintokeskukset						
• opintokerhotunteja	350 000	350 000	350 000	350 000	350 000	350 000
• opetustunteja	182 000	186 840	192 200	195 800	201 100	201 100
Kesäyliopistot						
• opetustunteja	89 000	93 600	96 000	98 500	101 000	101 000
Muu aikuiskoulutus						
Lukiokoulutus						
• aikuislukioiden opiskelijamäärä ilman aineopiskelijoita	13 000	13 000	13 000	12 000	12 000	12 000
• aineopiskelijoita / vuosi	13 000	13 000	14 000	15 000	15 000	15 000
Toisen asteen ammatillinen peruskoulutus						
• näyttötutkintoon valmistava koulutus	11 700	12 500	13 000	13 500	13 500	13 500
Oppisopimuskoulutus¹						
• oppisopimusmuotoinen ammatillinen lisäkoulutus, (perussuunnitelma)	20 000	22 000	22 300	23 000	23 000	24 000
josta tutkintoon johtava koulutus	16 700	18 500	19 800	20 500	20 500	21 500
• oppisopimusmuotoinen ammatillinen peruskoulutus	12 500	12 500	12 500	12 500	12 500	12 500
josta aikuisopiskelijoita	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Ammattikorkeakoulut						
• tutkintoon johtava koulutus aikuisille	14 920	15 540	15 540	15 540	15 540	15 540
• erikoistumisopinnot	4 200	3 650	3 200	2 800	2 500	2 500
• jatkotutkinnot	350	350	800	1 250	1 700	2 200
• avoin ammattikorkeakoulu	9 500	13 000	15 000	19 000	20 000	20 000
Yliopistot						
• aikuisopiskelijat peruskoulutuksessa ²	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
• avoin yliopisto (laskennallisia vuosioiskelijajapaikkoja)	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
• täydennyskoulutus, henkilöä	90 000	100 000	100 000	100 000	110 000	110 000

¹ Tässä taulukossa ammatillisen peruskoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen aikuisopiskelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat aikaisemmin suorittaneet ammatillisen tutkinnon samalla koulutusasteella tai opinnot aloittaessaan ovat yli 25-vuotiaita.

² Tässä taulukossa yliopiston tutkintoon johtavassa koulutuksessa aikuisopiskelijoilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat aiemmin suorittaneet kolmannen asteen tutkinnon tai opiskelevat maisteriohjelmissä tai muissa aikuisten tarpeiden mukaan järjestetyissä ohjelmissä tai tulevat yliopisto-opiskelijoiksi avoimen yliopiston väylän kautta tai opinnot aloittaessaan ovat yli 25-vuotiaita.

4.5.4 Menolaskelma

29.69 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	301,1	293,3	305,2	329,6	344,0	360,3	346,6
Kehysehdotus	301,1	293,3	305,2	334,7	352,5	368,8	355,0
Ero				5,1	8,5	8,5	8,4

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Aikuisten koulutustason kohottamisohjelma (29.69.34, työll.ohj.)	13,0	18,0	25,0	-19,5
Ammatillisen lisäkoulutuksen tarjonnan lisääminen (29.69.31)	7,0	14,6	22,1	27,8
Kansalaisopistot (29.69.30)	1,0	2,0	3,0	3,0
Kansanopistot (29.69.50)	0,5	1,0	1,5	1,5
Opintokeskukset (29.69.55)	0,3	0,5	0,8	0,8
Kesäyliopistot (29.69.56)	0,1	0,2	0,3	0,3
Valtionosuuksien kustannustenjaon tarkistus (29.69.30)	1,4	1,4	1,4	1,4
				(29.69.50)
				(29.69.56)
	0,9	0,9	0,9	0,9
	0,1	0,1	0,1	0,1

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten kehittäminen (29.69.25)	1,0	1,0	1,0	1,0
Opetusalan henkilöstön täydennyskoulutuksen laajentaminen (29.69.22)	0,5	0,5	0,5	0,5
Aikuisoppilaitosten peruskorjaukset (29.69.52)	1,0	1,0	1,0	1,0
Neuvontajärjestöjen valtionavustuksen korotus (29.69.53)	1,0	1,0	1,0	1,0
Luki- ja oppimisvaikeuksista kärsivien aikuisten tukihanke (29.69.25, työll.ohj.)	-	0,2	0,2	0,2
Opetuskäytön tukihenkilöstön koulutusohjelmat (29.69.22, tietoyht.ohj.)	-	1,2	1,2	1,2
Opettajien täydennyskoulutus ja kehittämishankkeet (29.69.22, yritt.ohj.)	-	1,0	1,0	1,0
Kansalaisopintojen laajentaminen (29.69.50, kans.vaik.ohj.)	0,6	0,6	0,6	0,6
				(29.69.53, 29.69.55, kans.vaik.ohj.)
	1,2	1,2	1,2	1,2
Aliedustetut ryhmät (29.69.30, kans.vaik.ohj.)	0,3	0,3	0,3	0,3
Tuki- ja neuvontahenkilöstön koulutus (29.69.22, kans.vaik.ohj.)	0,3	0,3	0,3	0,3
Tutkimus- ja kehittämishankkeet (29.69.25, kans.vaik.ohj.)	0,2	0,2	0,2	0,2

4.6 Opintotuki

4.6.1 Perussuunnitelma

Opintotukijärjestelmää kehitetään opiskeluun kannustavaksi siten, että se mahdollistaa päätoimisen opiskelun aikana muun toimeentuloturvan kanssa johdonmukaisesti toimivan riittävän toimeentulon. Koulutukseen hakeutumisen, koulutusasteiden ja opiskelijoiden välisen tasa-arvon sekä tehokkaan tutkinnon suorittamisen edistämiseksi järjestelmää kehitetään nykyisen rakenteen pohjalta ja yhteensovittamalla järjestelmää muun toimeentuloturvan kanssa.

- Kansaneläkelaitoksen ja pankkien kanssa yhteistyössä selvitetään takaajan maksettavaksi tulevien opintolainojen määrän kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tarvittaessa suunnitellaan toimenpiteitä, joilla edistetään takaajana maksettavaksi tulevien lainojen määrän vähenemistä.
- Korkeakouluopintojen tukiaika määritellään uudelleen kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen seurauksena.
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle tilakustannusten korvaamiseen maksettavaa avustusta tarkistetaan toimitiloista syntyvien menojen kasvun perusteella.

4.6.2 Kehittämishankkeet

Opetusministeriö asetti selvitysmiehen laatimaan opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskevan toimenpideohjelman. Opintotuen riittävyyttä ja kannustavuutta kehitetään selvitysmiehen tekemien ehdotusten pohjalta.

- Opintotuen riittävyyden parantamiseksi kaikilla koulutusasteilla korotetaan asumislisän vuokratasoa 214,44 eurosta 252 euroon vuokratason nousun perusteella ja asumisen tukijärjestelmien yhteensovittamiseksi 1.8.2005 lukien.
- Tavoitteena on yhteensovittaa toisen asteen opiskelijoiden opintorahan ja ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän tasoa ja lieventää vanhempien tulojen perusteella tehtävää tarveharkintaa. Vanhempien tulorajoja korotetaan 15 %:lla 1.1.2005 lukien.
- Opintojen tehostamiseksi korotetaan korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärä 220 eurosta 280 euroon kuukaudessa 1.8.2005 lukien.
- Opintonsa 1.8.2005 jälkeen aloittavat korkeakouluopiskelijat saavat tutkinnon normiajassa suoritettuaan vähentää verosta osan opintolainansa lyhennyksistä. Vähennys on 30 prosenttia lainan 2 500 euroa ylittävästä osasta. Verovähennysoikeus olisi käytettävissä tutkinnon suorittamisvuonna ja sitä seuraavien 10 vuoden aikana.
- Opiskelijoiden omiin tuloihin perustuvaa tuloharkintaa yksinkertaistetaan ottamalla käyttöön korotettu tuloraja opintojen aloitus- ja päättymisvuonna vuoden 2005 alusta lukien.
- Ateriatukea tarkistetaan toteutuneen kustannuskehityksen perusteella 1.1.2006 lukien.

4.6.3 Toiminnan laajuus

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Opintorahan saajat						
Korkeakoulut	149 800	151 500	151 500	151 500	151 500	151 500
Muut	94 300	93 000	93 000	93 000	93 000	93 000
Yhteensä	244 100	244 500	244 500	244 500	244 500	244 500
Asumislisän saajat	159 700	161 500	161 500	161 500	161 500	161 500
Aikuisopintorahan saajat	1 500	-	-	-	-	-
Koulumatkatuen saajat	51 100	51 100	51 100	51 100	51 100	51 100

4.6.4 Menolaskelma

29.70 Opintotuki (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	732,5	724,6	738,0	745,1	744,7	744,7	744,7
Kehysehdotus	732,5	724,6	738,0	765,1	779,2	779,2	779,2
Ero				20,0	34,5	34,5	34,5

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Tuen käytön muutos (29.70.55)	15,0	15,0	15,0	15,0
Takausvastuiden määrä (29.70.52)	-8,3	-8,8	-8,8	-8,8
Ateriatuen käytön muutos (29.70.57)	0,1	0,1	0,1	0,1
YTHS:n tilakustannusten korvauksen tarkistaminen (29.70.58)	0,3	0,5	0,5	0,5

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Asumislisän vuokratilavuuden korottaminen (29.70.55)	10,0	22,0	22,0	22,0
Toisen asteen alle 20-vuotiaiden vanhempien tulojen tarkistaminen (29.70.55)	10,0	10,0	10,0	10,0
Ateriatuen korottaminen (29.70.57)	-	2,5	2,5	2,5

4.7 Tiede

4.7.1 Perussuunnitelma

Tavoitteena on edistää tiedettä sekä turvata suomalaisen tieteen tason, laajuuden, vaikuttavuuden ja kansainvälisen näkyvyyden myönteinen kehitys. Tutkimusjärjestelmää kehitetään tavoitteena tutkimusjärjestelmän eri osien tasapaino ja vuorovaikutus. Tutkimuksen kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia yhteistyöverkkoja vahvistetaan. Tutkimustiedon käyttöä ja hyödyntämistä tehostetaan.

Julkisella tutkimusrahoituksella vahvistetaan sitä osaamis pohjaa, jonka varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat. Julkista tutkimusrahoitusta lisätään valtion budjettikehyksen ja talousarvion puitteissa valtion tiede- ja teknologianeuvoston suositusten pohjalta.

- Vahvistetaan perustutkimusta, tutkijankoulutusta ja tutkimusta tukevaa infrastruktuuria. Julkisen tutkimusrahoituksen tasokorotuksella vahvistetaan tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa osana tietoyhteiskuntaohjelmaa.
- Keskeiset perusteet rahoituksen suuntaamiselle ovat tutkimuksen laatu ja vaikuttavuus.
- Tuetaan tietovaltaisen tuotannon ja palvelujen perustana olevien alojen, kuten biotekniikan tutkimusta. Edistetään tutkimuslähtöisiä sosiaalisia innovaatioita.
- Tutkimuksen kansainvälistymistä ja huippuyksiköiden kehittymistä tehostetaan.
- Kansainvälistetään tutkijakouluja ja parannetaan tutkijoiden uramahdollisuuksia.
- Tieteen ja yhteiskunnan välisten suhteiden vahvistamista tehostetaan ja laajennetaan. Edistetään tutkimustiedon käyttöä ja hyödyntämistä talouden, työllisyyden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen hyväksi.
- Tutkimuksen kotimaista, eurooppalaista ja muuta kansainvälistä yhteistyötä lisätään edelleen, erityisenä painoalueena eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) vahvistaminen ja pohjoismaisen sekä lähialueiden tutkimusyhteistyön kehittäminen.
- Tehostetaan tieteen tutkimusta ja ennakkointia. Tutkimuksen vaikuttavuuden sekä tutkimusjärjestelmän tilan ja toiminnan arviointia, siihen tarvittavaa tietopohjaa ja arviointimenetelmiä kehitetään edelleen.

Suomen Akatemian toiminnan päätavoite on, että suomalainen tiede on korkeatasoista ja näkyvää. Toiminnan painoalueet ovat tutkimusedellytysten ja -ympäristöjen yleinen kehittäminen, tutkijankoulutuksen edistäminen ja tutkijanuran kehittäminen, tiedepoliittisena asiantuntijaorganisaationa toimiminen sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistäminen. Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta sekä tukee erityisesti aloja, joiden odotetaan lisäpanostuksella ylävän kansainvälisiin läpimurtoihin. Akatemia huolehtii tutkimusrahoituksensa pitkäjänteisyydestä siten, että tutkijoiden ja tutkimusryhmien tutkimusedellytykset ovat riittävät. Akatemia edistää tehokasta tutkijankoulutusta ja vastaa ammatilliseen tutkijanuraan liittyvillä toimillaan osaltaan siitä, että Suomessa on riittävä ja kan-

sainvälisesti korkeatasoinen tutkijakunta. Akatemia vahvistaa tiedepoliittisen suunnittelun tietopohjaa sekä arviointi- ja ennakointitoimintaa kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä muiden vastaavien organisaatioiden kanssa. Akatemia vastaa osaltaan siitä, että tutkimusta hyödynnetään laajasti ja tehokkaasti.

Arkistolaitoksen toiminnan tavoitteina ovat arkistotoimen yleinen kehittäminen ja ohjaus, arkistoaineksen säilyttäminen ja käytettävyyden kehittäminen sekä tietopalvelu. Ohjauksen keskeinen tavoite on saada valtion viranomaisten pysyvästi säilytettävä arkistoaines arkistolaitokseen yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. Arkistolaitos jatkaa Vakka-arkistotietokannan täydentämistä sekä sähköisten aineistojen säilytys- ja palvelujärjestelmän kehittämistä.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toiminnan painoalat ovat kielentutkimus, tutkimukseen perustuva kielenhuolto sekä keskeisten kielentutkimusaineistojen ylläpitäminen, tuottaminen ja kehittäminen. Tutkimuskeskus selvittää suomalaisen kielenkäytön ja kieliyhenteisön nykytilaa ja historiaa sanastontutkimuksella ja julkaisemalla sanakirjoja, seuraa kansalliskielten käyttöalan sekä yleiskielen kehitystä ja tiedottaa ja opastaa kielenkäytön kysymyksissä.

Varastokirjaston keskeisenä tavoitteena on tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa. Varastokirjasto tehostaa aineiston valtakunnallista saatavuutta osallistumalla aineiston luettelointiin yhteistietokantoihin ja aineistojen digitointiin, tarjoamalla aineistoa käyttöön kaukopalveluna ja kehittämällä muita aineiston saatavuutta tehostavia toimintamuotoja.

4.7.2 Kehittämishankkeet

- Parannetaan Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaedellytyksiä.
- Varmistetaan Tiedekeskus Heurekan toiminnan rahoitus.
- Tietohuollon instituutioita ja rakenteita kehitetään. Yksityisluontoisten arkistojen toimintaedellytyksiä parannetaan perustamalla arkistojen yhteinen varastotila. Varmistetaan kulttuuristen digitaalisten sisältöjen tuotanto ja tarjonta sekä kehitetään sähköisten aineistojen säilytys- ja palvelujärjestelmää (tietoyhteiskuntaohjelma).

4.7.3 Toiminnan laajuus

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Suomen Akatemia							
Tutkimusvirat lkm	276	276	283	286	290	300	310
Tutkimusohjelmat, rahoituspäätökset milj. euroa	21,8	41,3	31,1	24,0	53,0	31,0	61,0
Huippuyksikköohjelmat, rahoituspäätökset milj. euroa	30,3	0,2	18,0	26,3	1,7	26,5	0,2
Arkistolaitos							
Annettu koulutus (luentotunteja)	925	700	750	750	750	750	750
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 799	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Tutkijakäynnit kpl	77 935	78 000	78 000	78 000	78 000	78 000	78 000

4.7.4 Menolaskelma

29.88 Tiede (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	113,8	135,0	163,8	167,0	182,4	187,8	196,8
Kehysehdotus	113,8	135,0	163,8	169,0	185,9	192,4	201,7
Ero				2,0	3,5	4,6	4,9
Veikkausvoittovarat (kehyksen ulkopuolella)	76,2	75,7	75,7	75,7	75,7	76,4	77,6

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahan kasvu (29.88.50)	1,1	16,5	22,6	32,7
Kv-järjestöjen jäsenmaksujen (ml. ESO) kasvu (29.88.66)	1,9	2,0	2,0	2,0
Eräiden teosten laatimiseen käytettävän määrärahan väheneminen (29.88.25)	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Henkilöstömenojen lisäys (29.88.21, 29.88.22, 29.88.23 ja 29.88.24)	0,2	0,2	0,2	0,3

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamomentin lisäys (veikkausvaramomentin määrärahaa vastaavaksi) (29.88.23)	1,0	1,5	2,0	2,3
- Heureka toiminnan rahoituksen varmistaminen	(0,7)	(1,2)	(1,5)	(1,8)
- Yksityisluontoisten arkistojen yhteisen varaston perustaminen (vapauttamalla veikkausvoittovaramomentilta Kotuksen toiminnan määrärahat)	(0,3)	(0,3)	(0,5)	(0,5)
Kansallisen kulttuuriperinnön digitointihankkeet (29.88.22, tietoyht.ohj.)	0,3	0,3	0,3	0,3
Sähköisten aineistojen säilytys- ja palvelujärjestelmän kehittäminen (29.88.22, tietoyht.ohj.)	0,7	1,4	2,1	2,1
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kehittämishankkeet inarin- ja koltansaamen tutkimus, nauhoitearkiston digitointi sekä varustaminen ja kiinteistömenojen kasvu (29.88.23)	-	0,3	0,2	0,2

4.8 Opetushallitus

4.8.1 Toimintalinjat ja painopisteet

Opetushallituksen tehtävänä on esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden, aamu- ja iltapäivätoiminnan valtakunnallisten tavoitteiden sekä näyttötutkintojen perusteiden valmistelu ja ajan tasalla pitäminen. Opetushallitus tukee ja seuraa paikallis- ja koulutason opetussuunnitelmien valmistelua. Muussa kehittämistoiminnassa keskitytään varhaiseen puuttumiseen oppilaiden ongelmiin ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn, koulutusmuotojen välisen alueellisen yhteistyön lisäämiseen, maahanmuuttajakoulutuksen sekä oppilaan- ja opinto-ohjauksen tehostamiseen, kestävän kehityksen ja yrittäjyyden edistämiseen, näyttöjärjestelmän ja työssä oppimisen kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen sekä työelämä- ja muiden yhteiskuntayhteyksien hyödyntämiseen.

Koulutustarpeiden määrällistä ja laadullista ennakointia jatketaan. Ennakointipalveluja tarjotaan ja tuotetaan maakunnan liitoille sekä muille alueellisille ja seudullisille toimijoille. Opetustoimen alueellisen toiminnan malleja kehitetään ja levitetään.

Virtuaalikoulu- ja verkko-opetuspalveluja kehitetään tukemaan opetussuunnitelmien tavoitteiden toteutumista. Etälukiotoiminta vakiinnutetaan lukiokoulutusjärjestelmän osaksi.

Opetushallitus tekee kansallisia oppimistulosten arviointeja matematiikassa sekä äidinkiellässä ja kirjallisuudessa säännöllisesti peruskoulun nivelkohdissa. Muita arviointeja tehdään koulutuksen arviointineuvoston toimeksiantojen mukaisesti.

Kansainvälinen ulottuvuus liitetään kaikkeen toimintaan silloin, kun se voi luontevasti toteutua ja on hyödyllistä. Yhteistyötä Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn kanssa tiivistetään.

Opetushallituksen toiminnan laadun kehittämistä jatketaan. Määrärahoja suunnataan henkilöstön kehittämiseen, henkilöstön hyvinvointiin sekä viraston toiminnan kehittämiseen tarvittavien investointien rahoittamiseen. Henkilöstön osalta tavoitteena on mahdollisimman suuri joustavuus. Resurssien uudelleen kohdentaminen viraston sisällä ja muiden virastojen välillä mm. ura- ja tehtäväkiertoa aktiivisesti hyväksi käyttäen tehdään mahdollisimman helppoksi.

4.8.2 Menolaskelma

29.07 Opetushallitus (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	18,1	17,6	18,4	18,5	18,5	18,5	18,5
Kehysehdotus	18,1	17,6	18,4	18,5	18,5	18,5	18,5

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset
(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Henkilöstömenot	0,1	0,1	0,1	0,1

5 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka

5.1 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan yleiset tavoitteet

Toiminta-ajatus

Opetusministeriö on osana valtioneuvostoa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan asiantuntija, strateginen kehittäjä, yhteen sovittaja sekä päätösten valmistelija ja tekijä kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Ministeriö tuo esiin ja perustelee taiteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimialojen merkitystä yhteiskunnassa. Se luo edellytyksiä kulttuurisen monimuotoisuuden ja luovuuden vahvistumiselle sekä kulttuurisen perinnön välittämiseksi ja sen luovalle uudistamiselle, yksilöllisten ja yhteisöllisten identiteettien rakentamiselle, aktiiviselle kansalaistoiminnalle ja osallistumiselle sekä väestön hyvinvoinnille.

Tavoitteena on saada aikaan suotuisat edellytykset toimialojen ammattien harjoittamiselle, tasa-arvoiset toiminta- ja harrastusmahdollisuudet sekä laadukkaat palvelut taiteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimialoilla.

Toimintaympäristö

Kulttuurisesti painottuvassa tietoyhteiskuntakehityksessä taiteen ja kulttuurin asema kasvaa elämälle merkitystä ja sisältöä antavana tekijänä, yhteisöllisten elämänmuotojen rikastuttajana ja kulttuurisen moninaisuuden tuottajana, sosiaalisuuden voimavarana, luovuuden ja innovaatioiden lähteenä, työllistäjänä ja tuotantotekijänä. Alan nopea kansainvälistyminen antaa uusia mahdollisuuksia kansallisen kilpailukykyyn vahvistamiseen ja kulttuuriviennin tehostamiseen. Liikuntaharrastuksilla on suuri yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys lasten ja nuorten kasvun tukijana sekä väestön terveyden, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistäjänä. Kilpa- ja huippu-urheilusta on lisäksi tullut merkittävä "teollisuudenala", jonka osuus maailmankaupasta nousee jo kolmeen prosenttiin. Nuorisopolitiikan merkitys korostuu, kun nuoret kohtaavat usein ensimmäisinä globalisaation ja kansainvälistymiseen, yhteiskunnallisiin oloihin ja elämäntapoihin liittyvät muutokset.

Tietoyhteiskunnan kehitys, johon globalisoituminen pitkälti perustuu, on saavuttanut sellaisen tason, jossa rakennetun infrastruktuurin käyttö edellyttää erityistä panostusta sisältötuotantoon. Digitaalisten sisältöjen ja palvelujen tuotanto on taloudellisesti, työllistävästi ja kulttuurisesti merkittävää yhteiskunnallista toimintaa. Digitaalitekniikan käyttö aiheuttaa uusia vaatimuksia myös tekijänoikeutta koskevalle lainsäädännölle. Hallitsematon tietoyhteiskuntakehitys voi eriarvoistaa kansalaisia ja alueita ja siksi on kiinnitettävä erityistä huomiota demokratian ja yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumiseen samoin kuin kulttuuri- ja liikunta-palvelujen sekä nuorison elinolosuhteita ja osallistumista tukevien palvelujen saatavuuteen.

Veikkauksen asemaan kohdistuu tulevina vuosina epävarmuustekijöitä, joilla voi olla vaikutusta yhtiön tuottokehitykseen. Tässä suunnitelmassa veikkauksen tuloutus valtiolle on arvioitu Oy Veikkaus Ab:n ilmoittamalle tasolle, joka tarkoittaa n. 1,5 %:n vuosittaista kasvua. Vuoden 2002 alusta lukien tuli voimaan uusi arpajaislaki sekä erät siihen liittyvät lait, muun muassa uusi laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä. Laissa säädetään veikkausvoittovarojen käyttökohteille prosenttiosuudet sekä vuodesta 2003 alkanut 10 vuoden mittainen siirtymäaika, jonka aikana kirjastojen valtionosuuksiin käytettävät veikkausvoittovarat palautetaan vähitellen taiteelle, urheilu- ja liikuntakasvatustyölle sekä nuorisotyölle. Suunnitelmassa veikkausvoittovaroja koskevat laskelmat on tehty eduskunnan vuoden 2004 talousarviolausuman johdosta siten, että kirjastojen valtionosuudet siirretään jo vaalikauden aikana rahoitettavaksi kokonaan yleisillä budjettivaroilla.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan painopisteet ja kehittämistavoitteet

Kulttuurihallintoa kehitetään suunnitelmakaudella valtioneuvoston vahvistamien periaatteiden mukaisesti jatkamalla strategiapainotteisuuden ja tulosohjauksen vahvistamista ja liittämällä siihen yksilöiden ja organisaatioiden suorituskyvyn kehittäminen. Hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan luovuusstrategia. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan yksilöllisistä ja yhteiskunnallisista merkityksistä ja vaikutuksista tuotetaan aineistoa julkisen keskustelun sekä suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi. Tässä tarkoituksessa sektoritutkimusta ja sitä tukevaa tilastollista tiedontuotantoa vahvistetaan ja monipuolistetaan.

Valtioneuvoston hyväksymä periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta luotaa suomalaisen taide- ja taiteilijapolitiikan tulevaisuutta ja kehityksen vaatimia toimenpiteitä. Taide-elämän osaamisen syventämiseksi pyritään parantamaan taiteilijoiden toimintaedellytyksiä saattamalla ne verrannollisiksi tieteenharjoittajien edellytysten kanssa. Taide on perustuslaissa tarkoitettuna mahdollisuutena itsensä kehittämiseen myös sivistyksellinen perusoikeus. Taiteen mahdollisuudet laajentavat yhteiskunnan innovaatioperustaa kun taiteen, yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja kansainvälisen kulttuurielämän kohtaamista lisätään. Luovan hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen edellyttää taiteen roolin vahvistamista yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Opetusministeriön painopistealueita periaatepäätöksen toteuttamiseksi suunnitelmakaudella ovat taiteilijoiden toimintaedellytysten edistäminen, taide- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuuden turvaaminen, lastenkulttuuri ja taidelaitosjärjestelmän kehittäminen.

Vuosille 2003-2007 laaditun lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotukset ja yleisemmät linjaukset lastenkulttuurista mm. lasten taide- ja kulttuuripalveluista sekä taidekasvatuksesta koskettavat laajaa toimijakuntaa. Opetusministeriön painopistealueita ohjelman toteuttamiseksi suunnitelmakaudella ovat kulttuuriperintö, elokuvataide, lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun toiminnan vakiinnuttaminen, liikkumis- ja toimintaesteis-

ten lasten taide- ja kulttuuripalveluiden tarjonnan edistäminen sekä lapsille ja nuorille tarkoitettujen kulttuurin, kirjallisuuden ja tiedonhaun sisältötuotannon edistäminen.

Opetusministeriö kehittää yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa kuntien kulttuuripolitiikan seuranta- ja arviointia ottaen huomioon aluenäkökulman. Museovirasto laatii suunnitelman arviointitoiminnan käynnistämiseksi museoalalla. Opetusministeriö kehittää yhdessä taiteen keskustoimikunnan kanssa taide- ja taiteilijapolitiikan seuranta- ja arviointia ottaen huomioon aluenäkökulman. Kulttuurisidonnaisen yritys- ja palvelutoiminnan arviointi -hanke on käynnistetty VTT Teknologian tutkimuksen kanssa.

Toimialan yleisenä tavoitteena on luoda kansalaisille yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet, osallistumismahdollisuudet sekä taiteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoimen palvelut. Suunnitelmakaudella tavoite korostuu erityisesti, sillä tieto- ja viestintäteknologian uusien sovellutusten käyttöönoton yhteydessä on taattava riittävän korkeatasoisten kulttuuristen tuotteiden ja palvelujen kotimainen tuotanto ja jakelu. Hallitusohjelmassa edellytetään, että sähköisiä palveluja sekä kulttuuri- ja tietosisältöjä kehitetään helppokäyttöisiksi ja turvallisiksi kaikkien ihmisten käyttöön yhtäläillä tietokoneen, digitaalisen television ja matkaviestinten avulla. Kirjastotoimen kehittämistoimenpiteet perustuvat Kirjastostrategia 2010:n sisältämiin toimenpide-ehdotuksiin kirjastoverkon kehittämiseksi, perustuslain sivistysvelvoitteen toteuttamiseksi, kirjastoasiiantuntijuuden lisäämiseksi sekä uusien toimintamallien toteuttamiseksi henkilöstön täydennyskoulutuksessa, valtionhallinnossa ja rahoituksessa. Opetusministeriön toimenpitein pyritään turvaamaan asiakkaiden oikeuksien yhdenvertaisuus, kansallisen kulttuurin ja laadukkaiden palveluiden saatavuus, kirjastoverkon toimivuus ja kirjastopalveluiden integrointi muihin asiointipalveluihin.

Erityistä huomiota kiinnitetään eri vammaisryhmien oman kulttuuritoiminnan edellytysten ja kulttuurilaitosten saavutettavuuden parantamiseen vuonna 'Vammaiset ja kulttuuri' -toimikunnan (2003-2005) esitysten pohjalta.

Digitaalisessa viestinnässä sisältöä voidaan välittää yhä useampien välineiden kautta. Turvallisen viestintäympäristön edistämiseksi toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti toimintaohjelmaa lapsille suunnatun väkivalta- ja viihteen vähentämiseksi.

Rakennetun kulttuuriperinnön suojelua kehitetään kulttuurisesti kestävin periaattein. Suomi on sitoutunut kansainvälisissä sopimuksissa rakennusperinnön vaalimiseen ja jalostamiseen. Opetusministeriö toteuttaa yhdessä ympäristöministeriön ja Museoviraston ja muiden valtion viranomaisten kanssa valtioneuvoston vuonna 2001 hyväksymän rakennusperintöstrategian esityksiä. Tämä edellyttää mm. valtion rakennusperinnön esimerkillistä hoitoa ja panostamista Museoviraston alueelliseen toimintaan.

Osallistutaan Euroopan yhteisön Kulttuuri 2000 -ohjelman ja audiovisuaalisen alan Media Plus -tukiohjelman täytäntöönpanoon ja uusien ohjelmien valmisteluun sekä Nuorisotoimintaohjelman toimeenpanoon samalla edistäen suomalaisen taide- ja kulttuuri- sekä nuorisopolitiikan tavoitteiden toteutumista EU:n toiminnassa. Vuoden 2003 aikana komissio antaa ehdotukset Kulttuuri 2000 -ohjelman jatkamisesta kahdella vuodella (2005-2006) sekä laajentuneen yhteisön uusista kulttuuritoimista vuoden 2006 jälkeen. Tarkoitus on osallistua aktiivisesti näiden ehdotusten käsittelyyn neuvoston kulttuurikomiteassa ja muissa yhteisön elimissä Suomen kaltaisten pienten jäsenmaiden ja kielialueiden etujen turvaamiseksi yhteisön tulevassa kulttuuritoiminnassa. Komissio antoi vuonna 2003 ehdotuksen Media Plus -ohjelman jatkamisesta vuoden 2006 loppuun. Vuonna 2004 komissio antaa ehdotuksen uudesta Mediaohjelmasta vuodesta 2007 alkaen.

Lisäksi tähdennetään luovuuden ja kulttuurin merkitystä eurooppalaisessa sisältötuotannossa sekä huolehditaan kulttuurin ja sen osa-alueiden huomioon ottamisesta EU:n toimissa ja ohjelmissa ja Pohjoisen e-uloittuvuuden toimintaohjelman toimeenpanossa. Suomalaisten

osallistumista edellä mainittuihin ohjelmiin kannustetaan muun muassa huolehtimalla kansallisten yhteyspisteiden toiminnasta ja tukemalla hakukierroksilla menestyneitä hankkeita. Edistetään kulttuurin saatavuutta digitaalisessa ympäristössä osana EU:n tietoyhteiskuntatoimintaa. Huolehditaan kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoimen hankkeiden osuuden vahvistumisesta EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutuksessa. Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelman mukaisesti edistetään kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan keinoin demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kehitystä ja kulttuuri- ja kansalaistoiminnan toimijoiden yhteistyötä.

Euroopan unionin toinen Pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelma vuosille 2004-2006 nostaa esiin kulttuuriyhteistyön tärkeyden. Ohjelman mukaisesti osallistutaan Arktisen neuvoston, Barentsin Euro-arktisen neuvoston ja Itämerenneuvoston kulttuurisektorin toimenpiteiden edistämiseen sekä toimeenpannaan kansallista pohjoisen kulttuurisen ulottuvuuden ohjelmaa. Euroopan unionin laajenemisprosessin myötä tärkeäksi kohonnuttua Venäjä-yhteistyötä edistetään kulttuurisektorilla Neighbourhood-ohjelman puitteissa ja toimeenpanemalla opetusministeriön taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelmaa sekä osallistumalla bilateraaliseen lähialueyhteistyöhön. Venäjä-yhteistyön edistämiseksi hyödynnetään vuosina 1999-2005 toteutetun Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumi-toiminnan antamia kokemuksia uudenmuotoisesta hallintojen välisestä yhteistyöstä ja partneritoiminnasta.

5.2 Taide- ja kulttuuripolitiikka

5.2.1 Perussuunnitelma

Taide ja kulttuuriperintö

Teatterit, orkesterit, Suomen Kansallisteatteri ja Suomen Kansallisooppera

Kehitetään ja seurataan suunnitelmakauden aikana teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmän toimivuutta tehtyjen selvitysten pohjalta. Lisäksi tuetaan myös niiden näyttämö- ja tanssitaiteen toimijoiden toimintaedellytyksiä, jotka eivät ole valtionosuuslain piirissä.

Turvataan kansallisten päänäyttämöiden ja muiden valtakunnallisten taidelaitosten kehittämis- ja toimintaedellytykset. Suomen Kansallisteatterin päärakennuksen peruskorjauksesta aiheutunut laina kuoletaan vuosina 2003-2015 erillisellä valtionavustuksella. Suomen Kansallisoopperan taloutta ja toimintaa kehitetään. Jatketaan neuvotteluja opetusministeriön ja oopperan kesken valtion toiminta-avustusta koskevasta monivuotisesta sopimusjärjestelystä, jolla pyritään vahvistamaan oopperan toiminnan ja talouden perusteet budjettikautta pitämällä aikavälillä.

Museot ja kulttuuriperintö

Museo- ja kulttuuriperintöalalla on suunnitelmakauden aikana tavoitteena kehittää kokonaisvaltaisesti alan toimintaedellytyksiä ja vaikuttavuutta. Työ perustuu laadittuihin tavoiteohjelmiin (museopoliittinen ohjelma, rakennusperintöstrategia, kulttuuriperinnön digitointi).

Museotoimen kehittämiseksi laaditaan museopoliittinen toimintaohjelma. Museoiden valtionosuusjärjestelmää arvioidaan.

Valtion taidemuseon toimintaedellytykset Suomen kansallisgalleriana, asiantuntijaorganisaationa ja taidemuseoiden keskeisenä kehittäjänä turvataan.

Opetusministeriö vastaa osaltaan rakennusperintöstrategian toteuttamisesta. Ministeriö valmistelee yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa rakennussuojelulain uudistamisesityksen ja ryhtyy toimenpiteisiin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten sisätilojen suojelemiseksi asiaa valmistelevan työryhmän esitysten pohjalta.

Opetusministeriön hallinnonalan virastojen tehtäviin kuuluu rakennussuojelun piiriin kuuluvan valtion rakennusomaisuuden ylläpito ja peruskorjaaminen siten, että varallisuuden arvo säilyy ja kohteet ovat yleisöä varten esittelykelpoisia sekä käyttökunnossa edelleen vuokrattavaksi.

Taidehallinnon kehittäminen

Taidetoimikuntajärjestelmää kehitetään valtakunnallisena kokonaisuutena. Lähtökohtana on taiteenedistämisyjärjestelmän alueellisen tietämyksen ja näkemyksen vahvistaminen sekä taide- ja näkemyksen välittyminen alueelliseen kehittämistyöhön. Alueellisten taidetoimikuntien ja niiden henkilöstön hallinnollista asemaa selkiytetään sekä vahvistetaan niiden roolia alueensa ammatillisesti osaavina taiteen ja kulttuurin edistämisen organisaatioina. Alueellisten taidetoimikuntien ja muiden paikallisten, alueellisten sekä valtakunnallisten toimijoiden yhteistyönä kehitetään asianmukaista seuranta- ja arviointijärjestelmää päätöksenteon ja hallinnon toimivuuden turvaamiseksi.

Kansainvälinen yhteistyö

Laaditaan kansainvälisen kulttuuriyhteistyön strategia. Suunnitelmakaudella taataan Suomen kulttuuri-instituuttien perustoimintaedellytykset sekä tuetaan kulttuuri-instituuttien kehittämistä ja profiloitumista Suomen kulttuurin tunnettavuuden lisääjinä sekä kansainvälisten kulttuurisuhteidemme edistäjinä.

Unescon Maailmanperintöluetteloon kuuluvien suomalaisten kulttuuriperintökohteiden ylläpito pyritään turvaamaan. Uusia kohteita Maailmanperintöluetteloon esitettäessä laaditaan suunnitelmat ylläpitoon, kunnostamiseen ja toiminnan kehittämiseen tarvittavien taloudellisten ja henkilöstöresurssien kattamisesta.

Kulttuuripoliitikka ja viestintäkulttuuri

Kulttuurinen tietoyhteiskunta

Osana hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa Kulttuuri tietoyhteiskunnassa -strategian 2010 ja sen toimintaohjelman pohjalta muodostetaan kulttuurisen tietoyhteiskunnan kehittämisalue. Erityisen huomion kohteena ovat Suomen kilpailukyky kulttuuristen sisältöjen alueella, tietoverkkojen kulttuuristen palveluiden ja digitaalisen television kehitysvaihe sekä kansalaisten kulttuurikäyttäytymisen muutokset. Kulttuurista tietoyhteiskuntaa koskevan politiikan tavoitteena on, että kulttuurin tietoyhteiskuntapalvelut ovat jokaisen ulottuvilla. Kohdealueina ovat korkeatasoiset kulttuuriset sisällöt, nopeat tietoliikenneyhteydet, digitaalinen televisio ja kirjastot. Kehittämisalueeseen kuuluvat mm. digitaalisen sisältöteollisuuden vahvistami-

nen, tekijänoikeuskysymykset, digitaalinen tietohuolto ja muut kulttuurisen sisältöteollisuuden erityisalueet.

Suunnitelmakaudella toimeenpannaan Kulttuuri tietoyhteiskunnassa -strategian 2010 ja sen toimintaohjelman edellyttämät hankkeet. Jatketaan Sisältötuotantohankkeen aikana aloitettuja projekteja digitaalisten sisältöjen tuotannon ja levityksen vahvistamiseksi sekä kulttuuri- ja luontomatkailun tieto- ja palvelujärjestelmien ja tuotteistuksen kehittämistä sekä internet-pohjaista Suomen ja Karjalan tasavallan kulttuurimatkatyöyhteistyötä. Lisäksi vahvistetaan tiedon saatavuutta digitaalisen tietohuollon keinoin. Osana hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa kehitetään tekijänoikeuslainsäädäntöä ja tekijänoikeusjärjestelmää tietoyhteiskunnan vaatimuksia vastaavaksi.

Kirjastot ja tiedonsaannin politiikka

Kehitetään yleisiä kirjastoja hallitusohjelman, hallituksen strategia-asiakirjan, opetusministeriön Kirjastostrategian 2010 ja lastenkulttuuripoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti.

Kehitetään valtakunnallisia ohjaus- ja arviointijärjestelmiä ja arvioidaan kuntien kirjastopalveluja yhteistyössä lääninhallitusten kanssa.

Edistetään kuntien välistä kahden- tai monenkeskistä, seutukunnallista tai maakunnallista yhteistyötä kirjastopalvelujen järjestämisessä. Kirjastopalvelujen tuottamisen kannalta tarkoituksenmukaisten yhteisten työvälineiden ja uusien työmenetelmien kehittämistä tuetaan kokeilu- ja projektiavustuksilla.

Tuetaan kirjastojen tehtävää kirjallisen kulttuurin asiantuntijana, tunnetuksi tekijänä ja kirjallisuuskasvattajana. Tuetaan lasten ja nuorten kirjastopalvelujen kehittämistä.

Kansallista kirjastoverkkoa kehitetään. Tavoitteena on tuottaa keskitetysti laadukkaita verkkoaineistoja ja helppokäyttöisiä verkkopalveluja yhteistyössä kansalliskirjaston, Varastokirjaston, korkeakoulukirjastojen ja muiden tiedon tuottajien ja välittäjien kanssa. Tuetaan nopeiden tietoliikenneyhteyksien saamisen ja sähköisen asioinnin edellytyksiä kirjastoissa. Ensimmäinen edellytys kansalaisten kulttuurin ja tiedon saatavuuden turvaamiseksi, kansallisen kirjastoverkon sisältöjen hyödyntämiseksi ja sähköisen asioinnin arkipäiväistämiseksi on yleisten kirjastojen teknisen infrastruktuurin ajantasaistaminen ja asiakkaiden opastuksen turvaaminen etenkin pienissä kunnissa ja taajamien reuna-alueilla.

Näkövammaisten kirjaston tuotanto- ja lainaustoiminnan taloudellisista edellytyksistä huolehditaan. Näkövammaisten kirjaston palvelutoiminnan kehittämiseksi tuetaan elektronista kirjatuoantoa ja kirjaston aseman vahvistamista asiantuntijalaitoksena. Siirrytään kokonaan digitaaliseen DAISY-äänikirjatuoantoon vuoteen 2007 mennessä. Tuetaan vanhan analogisen kokoelman osittaista digitoimista. Päätetään uusien kuuntelulaitteiden hankintajärjestelmästä. Mahdollistetaan lisärahoituksella vaikeasti lukihäiriöisten opiskelijoiden oppikirjapalvelu.

Audiovisuaaliset palvelut ja audiovisuaalinen politiikka

Kulttuuriteollisuuden kehittämiseksi edistetään audiovisuaalisen alan tuotantoa, jakelua ja kulttuuritoimintaa. Alan tukijärjestelmiä kehitetään toimialan taloudellisia rakenteita koskevien analyysien ja selvitysten sekä vuonna 2004 laadittavan elokuva- ja televisio poliittisen ohjelman esitysten pohjalta. Tuetaan suomalaisen elokuvan ja videon tuotantoa, jakelua sekä alan kulttuuritoimintaa elokuvataiteen edistämisestä annetun lain (28/2000) mukaisesti.

Audiovisuaalista alaa koskevat digitaalisen sisältötuotannon kehittämistoimenpiteet pyritään toteuttamaan Kulttuuri tietoyhteiskunnassa -strategian 2010 ja sen toimintaohjelman puitteissa ja turvaamaan jatkuva kulttuuripoliittinen panostus kansalliseen digitaalisten sisältöjen tuotantoon.

Jatketaan lastenelokuvan aseman vahvistamista toteuttamalla lastenelokuvan kehittämissuunnitelman toimenpide-ehdotuksia ja tiivistämällä yhteistyötä pohjoismaisten elokuvainstituutien ja Pohjoismaisen elokuva- ja televisiorahaston sekä Pohjoismaisen Kulttuurirahaston kesken.

EU:ssa painotetaan vahvan audiovisuaalisen politiikan kehittämistä. Suomalaisten ammattilaisten osallistumismahdollisuudet eurooppalaisiin tukiohjelmiin (MEDIA Plus ja Eurimages) sekä pohjoismaiseen yhteistyöhön pyritään maksimoimaan. Suunnitelmakaudella Euroopan unionin audiovisuaalisen ohjelman uudistamisen yhteydessä varmistetaan, että nykyiset toimintalinjat ja pienten maiden positiivinen erityiskohtelu jatkuvat. Lisäksi tavoitteena on uudistaa Mediaohjelma vastaamaan nykyistä paremmin digitaalisen tuotannon ja levityksen tarpeita. Eurooppalaisessa ja pohjoismaisessa yhteistyössä etsitään keinoja televisioyhtiöistä riippumattoman audiovisuaalisen tuotannon, multimedian ja muun digitaalisen kulttuurituotannon tukemiseen.

Jatketaan toimia pohjoismaisen digitaalisen sisältötuotantorahaston perustamiseksi ja toiminnan käynnistymiseksi. Pyritään saamaan digitaalisen sisältötuotannon ja jakelun eri osapuolet mukaan järjestelmään.

Kehittämiskohteina Suomen elokuva-arkistossa ovat digitalisoituva arkisto ja digitaalitekniikan käyttöönotto filmien ja videoiden pelastamistyössä. Suunnitelmakaudella painopistealueena on arkiston palveluiden kehittäminen toimimaan verkostoituneessa sähköisessä ympäristössä. Kauden lopulla aloitetaan elävän kuvan museon suunnittelutyöt.

Kauden alussa tavoitteena on uudistaa nykyinen vapaakappalelaki siten, että kansallisen kulttuurin arkistointijärjestelmä laajenee. Keskeinen uudistus on yhtäältä Helsingin yliopiston kirjaston vastuulle tuleva avoimissa tietoverkoissa olevan verkkoaineiston tallentaminen sekä toisaalta Suomen elokuva-arkiston vastuulle tuleva televisio- ja radioaineiston arkistointi. Lain tavoitteena on kansallisen kulttuurin kattava säilyttäminen tutkimuksen ja muiden tarvitsijoiden käyttöön. Lainsäädännön mukaisten tehtävien toteuttaminen edellyttää Radio- ja televisioarkiston perustamista.

Suunnitelmakauden aikana toteutetaan toimintaohjelmaa lapsille haitallisen aineiston vähentämiseksi medioissa, toteutetaan vuonna 2003 annetun kuvaohjelmalain toimivuuden arviointiraportin ehdotuksia ja jatketaan kuvaohjelmalain toimivuuden arviointia suhteessa muihin lain soveltamisalueen ulkopuolella olevien viestinnän muotoihin. Painopisteitä valtion elokuvataarkastamon osalta ovat sähköisen ilmoitusmenettelyn käyttöönotto ja muun digitaalitekniikan edellyttämät laitehankinnat.

Alueellinen kulttuuritoiminta ja rakennerahastot

Vahvistetaan alueellista kulttuuritoimintaa osana kulttuuriteollisuuden kehittämistä. Maakunnissa kehitteillä olevien kulttuurisen sisältöteollisuuden osaamiskeskusten ja yrityshautomoiden toimintaa tuetaan julkisin varoin.

Suunnitelmakaudella huolehditaan EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutuksesta, kulttuuripoliittikan alueellisen tason hankkeiden osuuden vahvistumisesta ja kulttuurin toimijajoukon monipuolistumisesta. Erityisesti paneudutaan uuden teknologian avulla toteutettaviin

verkostoitumisen muotoihin kuten virtuaaliympäristöihin ja niiden hyväksikäyttöön. Tuetaan uuden teknologian, taiteen, kaupunkien ja alueiden kehittämisestä ja kulttuurimatkailun tuoteistuksesta kiinnostuneita toimijoita.

Tuetaan kulttuurin vahvistumista alueellisessa ja aluekeskusten ohjelmatyössä hyödyntämällä EU:n tavoiteohjelmia.

Pohjoisen kulttuurisen ulottuvuuden ja Venäjä-ohjelman toimeenpano

Kulttuurin nousu ensi kertaa vuonna 2003 Euroopan unionin ja Venäjän huippukokous-agnendalle, Unionin uusi naapurisuusohjelma, Pohjoisen ulottuvuuden vuoteen 2006 jatkuva toinen toimintaohjelma, yhteispohjoismainen lähialueyhteistyöpolitiikka ja Suomen uusi lähialueyhteistyöstrategia edellyttävät kulttuurisen ohjelmapolitiikan selkiyttämistä. Pohjoisen kulttuurisen ulottuvuuden ohjelmaa toteutetaan sekä kansallisesti että yhteistyössä Euroopan unionin eri ohjelmien, Pohjoismaiden kulttuuriministerineuvoston, Pohjoismaisen kulttuurirahaston sekä Arktisen neuvoston, Barentsin Euro-arktisen alueen neuvoston ja Itämeren maiden neuvoston kulttuuritoimielinten kanssa. Painotetaan edelleen kulttuurin ja taiteen vaikuttavuutta Euroopan unionin eri ohjelmapolitiikoissa, erityisesti sen kumppanuusyhteistyössä Venäjän federaation kanssa.

Opetusministeriön Venäjä-ohjelman (2004-2007) nojalla laadittua kulttuurin ja taiteen Venäjä-ohjelman toimeenpanoa resurssoidaan sekä ministeriön toimesta että hyödyntäen muita kansallisia sekä kansainvälisiä rahoituslähteitä. Tehostetaan ministeriön tulos- ja informaatio-ohjaustoimia Venäjä-ohjelman toteuttamiseksi. Kehitetään KUKA-tietokantaa tulosseurannan välineenä ja liitetään se Venäjä-portaalin osaksi. Toimeenpannaan kuudes Suomalaisvenäläinen kulttuurifoorumi vuonna 2005 Vologdassa. Foorumi-toimintaa jatketaan vuosina 2004-2005 saatujen tulosten perusteella kehitetyssä muodossa. Jatketaan yhteistyön kehittämistä Venäjän federaation kulttuuriministeriön ja erityisesti Luoteis-Venäjän alueen federaation subjektien kanssa. Jatketaan kulttuurimatkailualan projektiyhteistyötä Karjalan tasavallassa ja edistetään kulttuuritoimijoiden välisten yhteyksien syntyä erityisesti Luoteis-Venäjän alueen ja Suomen kesken.

Tekijänoikeudet

Tekijänoikeuslain osittaisuudistuksia jatketaan ja tekninen kokonaisuudistus lain selventämiseksi toteutetaan. Tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskevan direktiivin edellyttämien lainsäädännön muutosten toimivuutta seurataan ja tarvittaessa tarkistetaan säännöksiä. Vuoden 2006 alkuun mennessä tekijänoikeuslakiin tehdään taideteosten jälleenmyyntikorvausdirektiivin mukaiset muutokset. Useimmat Suomen lainsäädäntöön keskeisesti vaikuttavat ratkaisut tehdään Euroopan yhteisön tasolla, jossa osallistutaan mahdollisten uusien tekijänoikeutta koskevien direktiivien valmisteluun.

Tekijänoikeusjärjestelmää kehitetään tietoyhteiskunnan vaatimuksia vastaavaksi. Tekijänoikeudellista osaamista ja tietämystä lisätään koulutuksella ja tekijänoikeuden tunnetuksi tekemisellä. Tekijänoikeuden tunnetuksi tekemisellä vaikutetaan kansalaisten asenteisiin, esimerkiksi suhtautumiseen tallenne- ja verkkopiratismiin haitallisuuteen. Jatketaan hanketta tietoverkkoaineistojen tekijänoikeusmerkintöjä koskevien standardien ja hyvien käytäntöjen kehittämiseksi ja verkkoaineistoon sisältyvän informaation parantamiseksi.

Kansainvälinen yhteistyö

Euroopan Unionissa, Euroopan neuvostossa, Unescossa, Maailman henkisen omaisuuden järjestössä (WIPO), Maailman kauppajärjestössä (WTO), pohjoismaisessa ja bilateraalissa yhteistyössä sekä muilla kansainvälisillä foorumeilla osallistutaan aktiivisesti kulttuuria, kulttuuripolitiikkaa, kulttuurista monimuotoisuutta, audiovisuaalisia palveluja ja niiden kauppaa sekä henkistä omaisuutta koskevien kysymysten käsittelyyn sekä kulttuurin painoarvon ja vaikuttavuuden huomioon ottamiseen eri toimintapolitiikkoja toteutettaessa.

Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n piirissä jatketaan työskentelyä yleisradioyhtiöiden kansainvälisen suojan uudistamiseksi, tietokantojen suojaa koskevan yleissopimuksen aikaansaamiseksi sekä audiovisuaalisten esitysten kansainvälistä suojaa koskevien sopimusneuvottelujen loppuun saattamiseksi.

5.2.2 Kehittämishankkeet

Taide- ja taiteilijapoliittinen ohjelma

- Lastenkulttuuria kehitetään ja parannetaan lastenkulttuuriverkoston toimintaedellytyksiä.
- Parannetaan taiteilijoiden toimintaedellytyksiä.
- Edistetään taide- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta mm. käynnistämällä tanssin aluekeskusverkoston toiminta sekä laatimalla ja toteuttamalla toimenpideohjelma kulttuurin saavutettavuuden lisäämiseksi julkisissa taide- ja kulttuurilaitoksissa ottaen huomioon erityisryhmien, mm. maahanmuuttajien, vähemmistöryhmien ja vammaisten tarpeet.
- Parannetaan maahanmuuttajien, kulttuurivähemmistöjen ja eri vammaisryhmien oman kulttuuritoiminnan edellytyksiä.
- Ryhdytään toimenpiteisiin teatteri- ja orkesteriverkoston toimintaedellytysten parantamiseksi ja verkoston monipuolisuuden turvaamiseksi toiminnan kokonaisvolyymin voimakkaan kasvun edellyttämällä tavalla. Teattereiden ja orkestereiden yksikköhintojen jälkeenjääneisyyttä vähennetään.
- Valtionosuuden piirissä olevien museoiden toimintaedellytysten parantamiseksi tavoitteena on vähentää henkilötövuoden yksikköhinnan jälkeenjääneisyyttä sekä lisätä henkilötövuosien määrää.

Muut kehittämishankkeet

- Toteutetaan Kirjastostrategia 2010:n mukaisia toimenpiteitä.
- Museoviraston asemaa kulttuuriperintöalan keskeisenä toimijana vahvistetaan. Sen toiminnassa painottuvat alan yleisten toimintaedellytysten ja tiedonhallinnon sekä

tiedonhallintakeskuksen toiminnan kehittäminen. Suomen merimuseon toiminta siirtyy uusiin tiloihin suunnitelmakauden loppupuolella ja sen kehittyville toiminnoille turvataan riittävät resurssit. Kulttuuriympäristön suojelutehtäviä varten luodaan Museovirastolle alueellisten toimipisteiden verkosto. Suunnitelmakaudelle ajoittuvat myös Nervanderinkadun virastorakennuksen peruskorjaus sekä arkeologian ja muun esineistön varastotilojen laajennushankkeet.

- Edistetään audiovisuaalisen tuotannon ja kulttuurin toimenpiteitä mm. laatimalla ja toimeenpanemalla Elokuva- ja televisiopoliittinen ohjelma.
- Lisätään kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja muinaisjäännösten hoitoon tarkoitettuja resursseja. Perusparannusmäärärahojen riittämättömyyden vuoksi osa Museoviraston hallinnassa olevista kohteista on hoidon puutteen vuoksi rappeutumassa, osassa on odotettavissa mittavia teknisten laitteiden korjaustarpeita.
- Lavennetaan kansallista innovaatiopoliittikkaa kolmivuotisen Luovuus ja kulttuuri -kärkihankkeen avulla.
- Perustetaan radio- ja TV-arkisto.
- Taiteen ja kulttuurin kehittämishankkeita rahoitetaan myös momentin 29.01.22 määrärahoilla.

5.2.3 Menolaskelma

29.90 Taide ja kulttuuri (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	122,5	125,3	141,5	167,5	189,5	209,0	207,5
Kehysehdotus	122,5	125,3	141,5	197,5	224,2	248,5	243,4
Ero				30,0	34,7	39,5	35,9
Veikkausvoittovarat (kehityksen ulkopuolella)	179,8	191,2	188,0	178,5	174,5	168,1	170,6

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Vuokrien indeksikorotukset (29.90.21, 29.90.22, 29.90.24, 29.90.25, 29.90.26, 29.90.27, 29.90.53)	2,4	2,4	2,4	2,4
Näkövammaisten kirjaston postimaksut ja lukihäiriöisten oppikirjatuotanto (29.90.25)	0,3	0,3	0,5	0,5
Merimuseon perustaminen (29.90.24)	0,4	1,9	2,1	2,0
(29.90.70)	-	1,4	1,5	-
Korkotason muutos (29.90.54)	0,1	0,1	0,1	0,1
Kirjastojen valtionosuuksien siirtäminen veikkausvoittovaroista yleisiin budjettivaroihin (29.90.30)	20,8	39,9	59,0	59,0
Virastojen henkilöstömenot (29.90.21, 29.90.22, 29.90.23, 29.90.24, 29.90.25, 29.90.26, 29.90.27, 29.90.51)	0,4	0,4	0,4	0,4
Valtionosuuksien kustannustenjaon tarkistus (29.90.30)	0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä	24,5	46,5	66,1	64,5

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Kirjastojen laajakaistayhteydet ja kirjastotoiminnan kehittäminen (29.90.30, tietoyht.ohj.)	5,0	5,0	5,0	1,0
Kirjastojen perustamiskustannukset (29.90.34)	1,0	1,0	1,0	1,0
Teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien lisäykset (29.90.31)	7,8	8,2	8,7	9,1
Museoiden valtionosuuksien lisäykset (29.90.32)	4,9	5,9	6,7	7,6
Vammais-, vähemmistö- ja saamelaiskulttuurin edistäminen (29.90.50)	0,5	0,5	0,6	0,6
Taiteilija-apurahojen lisäykset (29.90.51)	0,2	0,2	0,3	0,3
Radio- ja televisioarkiston perustaminen (29.90.26, tietoyht.ohj.)	3,0	3,0	3,0	1,0
Kulttuurihistoriallisen rakennusperinteen hoito (29.90.50)	2,0	2,0	3,0	3,0
Museoviraston ja Suomenlinnan peruskorjausmäärärahat (29.90.75)	1,0	1,0	1,0	1,0
Taidelaitosten ja virastojen kehittäminen (29.90.21, 29.90.22, 29.90.23, 29.90.24, 29.90.25, 29.90.26, 29.90.27, 29.90.70, 29.90.72)	4,7	6,2	7,4	7,5
Kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuuksien lisäykset (29.90.33)	-	1,8	2,8	3,8
Yhteensä	30,1	34,8	39,5	35,9

5.3 Liikuntatoimi

5.3.1 Perussuunnitelma

Suunnitelmakaudella painopiste on lasten ja nuorten liikuntakasvatuksessa sekä myönteisessä, terveyttä ja eettisyyttä sekä tasa-arvoa korostavassa liikuntaharrastuksessa. Aikuisten, ikään-tyneiden ja erityisryhmien tukipolitiikassa korostetaan terveyden ja toimintakyvyn edistämistä. Kilpa- ja huippu-urheilua kehitetään eettistä pohjaa vahvistaen. Tavoitteisiin pyritään kehittämällä ohjausjärjestelmiä, luomalla edellytyksiä liikunnan peruspalveluille, erityisesti liikuntapaikkarakentamiselle, vahvistamalla kansalaistoiminnan edellytyksiä, osallistumalla kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteuttamiseen, tukemalla tutkimusta ja koulutusta sekä harjoittamalla yhteistyötä julkishallinnon eri sektoreiden ja tasojen kanssa.

Lasten ja nuorten liikunta

Suunnitelmakauden aikana hallitusohjelman mukainen painopiste on lasten ja nuorten liikunnassa sekä myönteisessä liikuntakasvatuksessa. Tätä toteutetaan kehittämällä liikuntajärjestöjen lasten ja nuorten liikunnan valtionavustusten kriteerejä sekä toteuttamalla vuonna 2004 käynnistettyä lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa vuosina 2004-07. Ohjelman avulla pyritään lisäämään lasten ja nuorten hyvinvointia liikunnan avulla. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi luodaan edellytyksiä erityisesti vähän liikkuvien lasten ja nuorten liikunnan harrastamiselle. Lisäksi edistetään lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnan eettisyyttä tukemalla liikunnan lajiliittoja eettisten kehittämisohjelmien laadinnassa, tukemalla urheiluseuratoiminnan uudistamista ja kehittämällä lasten ja nuorten toiminnan laatujärjestelmiä.

Koulupäivä tarjoaa parhaimmat mahdollisuudet lapsen ja nuoren luontaisen liikunnan edistämiseen. Liikunnan veikkausvoittovaroista rahoitettavan koululaisten iltapäivätoiminnan avulla pyritään lisäämään lasten päivittäistä liikuntaa koulupäivän aikana sekä vähentämään lasten yksinäisiä iltapäiviä liikunnan roolia lisäämällä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti painotetaan terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoissa mainittuja toimenpiteitä lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi tarjoamalla heille mahdollisuuksia päivittäisiin liikuntaharrastuksiin.

Huippu-urheilu

Suunnitelmakaudella selkeytetään huippu-urheilun valtakunnallista työnjakoa ja toimintavastuita sekä kehitetään sen tukimuotoja vuonna 2004 valmistuvien huippu-urheilun toimintavastuutyöryhmän sekä opiskelevien urheilijoiden taloudellista asemaa selvittäneen työryhmäesitysten pohjalta.

Tuetaan suomalaisosanottoa Torinon ja Pekingin olympialaisiin sekä paralympialaisiin 2006 ja 2008.

Nuorten lahjakkaiden urheilijoiden asemaa parannetaan kehittämällä urheilu-uran ja koulutusuran joustavia yhdistämismahdollisuuksia, valmennustoimintaa, valmentajakoulutusta sekä apuraha- ja tunnustuspalkintojärjestelmiä. Parannetaan nuorten vammaisurheilijoiden edellytyksiä päästä mukaan nuorten urheilijoiden tukiohjelmiin.

Antidopingtoimintaa tehostetaan koulutusta lisäämällä sekä riippumatonta testaustoimintaa vahvistamalla.

Mikäli vuoden 2005 yleisurheilun MM-kisoista syntyy tappiota Suomen Urheiluliittory:lle, päätetään tappion kattamisesta veikkausvoittovaroista valtioneuvoston 30.1.2002 teke-

män periaatepäätöksen mukaisesti valtioneuvostossa ministeriökohtaisia kehyksiä käsiteltäessä niin, että tappiontakuu on enintään 3 miljoonaa euroa. Lisäksi tuetaan vuonna 2005 järjestettävien vammaisyleisurheilun EM-kisojen järjestelyjä.

Tasa-arvo

Edistetään liikuntalain (1054/1998) mukaisesti liikunnan avulla sukupuolten välistä tasa-arvoa. Suunnitelmakaudella laaditaan ja otetaan käyttöön sukupuolivaikutusten arviointijärjestelmä liikunnan toimialalle.

Aikuisväestön liikunta

Terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjaukset perustuvat valtioneuvoston hyväksymään periaatepäätökseen. Sen mukaan liikuntaa lisäämällä voidaan väestön toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia merkittävästi parantaa sekä säästää julkisen sektorin kustannuksia. Valtioneuvosto on asettanut periaatepäätökseen nojautuen terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnan. Neuvottelukunta kokoaa liikuntapoliittiset hanke-esitykset ohjelmaksi, joka toteutetaan eri ministeriöiden ja muiden toimijoiden yhteistyönä vuoden 2005 aikana.

Opetusministeriö koordinoi, hankkeistaa, tukee taloudellisesti ja varmistaa yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa periaatepäätöksen toimeenpanoa johtamalla neuvottelukunnan työtä.

Hallitusohjelman mukaisesti aikuisten, ikääntyneiden ja erityisryhmien terveyden ja toimintakyvyn edistämistä liikunnan avulla tuetaan.

Yli 40-vuotiaisiin kansalaisiin kohdistuvaa neljän ministeriön ja Metsähallituksen Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelman kolmas viisivuotisjakso aloitetaan vuonna 2005. Ohjelman yli 600 hankkeen verkostoitumista lisätään, hankekokonaisuuksia laajennetaan ja toiminnan laatua kehitetään. Painotetaan ikääntyneiden ja erityisryhmien liikunnan harrastuksen kehittämistä.

Erityisryhmien liikunta

Vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja ikääntyneiden liikuntatoimintaa vahvistetaan yhteistyössä kuntien sekä opetushallinnon ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Erityistä huomiota kiinnitetään mielenterveyskuntoutujien liikuntaan.

Vammais- ja erityisliikuntajärjestöjä kannustetaan yhteistyöhön muiden liikunta- sekä kansanterveysjärjestöjen kanssa ja uutta yhteistoimintaa tuetaan hankemäärärahoista.

Tuetaan kuntien erityisliikuntatoiminnan kehittämishanketta 2004-2006.

Liikunnan kansalaistoiminta

Hallitusohjelman mukaisesti kansalaisjärjestöissä tehtävä vapaaehtoistyö on yhteiskunnan tärkeä voimavara. Kansalaistoiminnan edellytyksiä vahvistetaan purkamalla sen hallinnollistaloudellisia esteitä.

Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman mukaisesti kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä vahvistetaan yhteistyössä Suomen Liikunnan ja Urheilun, lasten ja nuorten sekä terveystieteiden toimialojen, aluejärjestöjen, lajiliittojen ja liikunnan koulutuskeskusten yhteistyönä. Tavoitteena on ohjelmajohtamisen keinoin yhdistää liikunnan kansalaistoimintahankkeet vahvistamaan erityisesti paikallistason toimijoiden, urheilu- ja liikuntaseurojen toimintaedellytyksiä sekä purkaa kansalaistoiminnan hallinnollisia esteitä. Jatketaan hallinnon

rajat ylittävänä koordinaattorina kansalaisten uusien osallisuus- ja osallistumismuotojen kehittämistä. Tuetaan järjestöjen demokratiakasvatusta. Korjataan liikuntajärjestöjen valtionavustusten jälkeenjääneisyyttä.

Liikunnan koulutuskeskukset

Liikunnan koulutuskeskuksia kehitetään ja rahoitetaan vapaan sivistystyön lain mukaisesti liikuntajärjestöjen toimintaa tukevana kilpa- ja huippu-urheilun valmennuskeskuksina sekä koko väestölle tarkoitettuna kunto- ja terveysliikuntakoulutuksen keskuksina. Suunnitelmakaudella kehitetään erityisesti liikunnan kansalaistoimintaa tukevaa koulutusta sekä valtioneuvoston hyväksymän terveyttä edistävän liikunnan kehittämisohjelman mukaista koulutusta. Urheiluopistojen valmennuskeskustoimintaa kehitetään osana huippu-urheilun kokonaisuutta.

Liikuntapaikkarakentaminen

Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän investointi-, tutkimus- ja informaatiotoiminnan tavoitteena on edistää erityisesti lasten ja nuorten sekä terveyttä edistävän liikunnan olosuhteiden kehittämistä sekä kansallisesti merkittävien huippu-urheiluhankkeiden toteutumista. Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen ja TELI -neuvottelukunnan linjauksia terveyttä edistävästä liikunnasta olosuhteiden kehittämisen osalta. Käytännössä painopiste tulee olemaan lähiliikuntapaikkojen kehittämistyössä, uimahallien peruskorjauksessa, liikuntaolosuhteiden kaavallisessa kehittämisessä sekä poikkihallinnollisessa arkiliikuntaolosuhteiden kehittämisessä. Vuonna 2005 järjestettäviä yleisurheilun MM-kisoja varten toteutetaan Olympiastadionin rakennushankkeet asiasta tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Liikuntatieteellinen tutkimus

Liikuntatieteen tutkimuspolitiikassa kehitetään yhteistyötä Suomen Akatemian kanssa ja otetaan soveltuvin osin huomioon Akatemian tutkimuspolitiikan linjaukset. Kehitetään tiedolla johtamisen toimintatapaa ja tiedon hyödynnettävyyttä liikuntapoliittisen päätöksenteon tueksi huomioiden erityisesti terveyttä edistävä liikunta sekä lasten ja nuorten liikunta.

Liikunnan aluehallinto

Läänin liikuntatoimen roolia valtion aluehallintoviranomaisena kehitetään ottamalla huomioon valtioneuvoston linjaukset keskushallinnon ja aluehallinnon kehittämisestä. Lääninhallituksille osoitetaan vuosittain toimintamääräraha liikunta-asetuksessa mainittujen tehtävien ja opetusministeriön ja lääninhallitusten välisessä tulossopimuksessa sovittujen tehtävien hoitamiseksi. Jatketaan liikuntapaikkojen peruspalveluja koskevaa arviointia. Toteutetaan Alueiden vahvuudeksi -toimenpideohjelman linjauksia ja painopisteitä. Läänin liikuntatoimeen kuuluvien alueellisten liikuntaneuvostojen toiminnan kehittämiseen kiinnitetään huomiota erityisesti liikuntapolitiikan vaikutusten seurantaan toteutettaessa.

Kuntien liikuntatoiminta

Kuntien liikuntatoimintaa ja sen kehittämistä tuetaan asukaskohtaisten valtionosuuksien lisäksi kohdennetuilla avustuksilla sekä informaatio-ohjauksella.

Suunnataan kansainvälistä yhteistyötä vuonna 2003 valmistuneen liikunnan kansainvälisen strategian linjausten mukaan ja edistetään Suomen ja suomalaisen liikuntakulttuurin etuja kansainvälisen yhteistyön eri muodoissa.

Urheilun eettisten arvojen edistämiseksi Suomi osallistuu Unescossa globaalin dopinginvastaisen yleissopimuksen valmisteleamiseen ja kehittämiseen. Euroopan ja Suomen vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseen globaalissa antidopingtoiminnassa vaikutetaan aktiivisesti. Suomi myötävaikuttaa WADAn rahoituksen ja toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen sekä toimii WADAn asettamien kansainvälisten velvoitteiden toteuttamiseksi.

Suomi osallistuu aktiivisesti uuden eurooppalaisen urheilualan yhteistyön rakentamiseen EU-toimivallan toimeenpanossa.

Liikuntapolitiikassa on tarpeellista valmistella toimivaltaiseen EU-toimintaan siirtymistä ja unionin liikuntapolitiikan suuntaviivoja varautumalla epävirallisen EU:n urheiluministerien kokouksen järjestämiseen Suomen puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2006.

5.3.2 Menolaskelma

29.98 Liikuntatoimi (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	1,0	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1
Kehittämissuunnitelma	1,0	1,9	1,9	2,8	3,6	5,0	6,0
Ero				0,7	1,5	2,9	3,9
Veikkausvoittovarot (kehyksen ulkopuolella)	83,3	84,0	84,5	94,9	100,9	109,2	110,8

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksien kustannusten jaon tarkistus (29.98.52)	0,2	0,2	0,2	0,2

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokausien lisäys (29.98.52)	0,5	0,9	1,9	2,9
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitus liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokausien siirroilla veikkausmomentilta (29.98.52, kans.vaik.ohj.)	0,2	0,6	1,0	1,0

5.4 Nuorisotoimi

5.4.1 Perussuunnitelma

Suunnitelmakauden tavoitteet ryhmittyvät pääosin kolmelle keskenään lomittuvalle alueelle: nuorten aktiivinen kansalaisuus, nuorten sosiaalinen vahvistaminen ja nuorisopoliittinen koordinaatio.

Arpajaislain ja siihen liittyvän veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annettun lain soveltaminen vuoden 2004 alusta merkitsee noin 8 miljoonan euron (+37 %) lisäystä nuorisotyömäärärahoihin. Vuosina 2004-2005 lisäyksestä huomattava osa painottuu investointiavustuksiin, joista resurssit vapautuvat vuosiksi 2006-2008 nuorisotyölain kokonaisuudistuksen suuntaamalla tavalla.

Nuorisotyölain kokonaisuudistus

Nuorisotyölain kokonaisuudistus ajoittuu siten, että hallituksen esitys uudeksi nuorisotyölaiksi pyritään antamaan eduskunnalle ja käsittelemään eduskunnan kevätistuntokaudella 2005. Uuden lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2006, joten sen vaikutukset suunnitelmakauden tavoitteisiin ovat keskeiset. Tavoitteena on laki, joka arvostaa nuoria tulevaisuuden voimavarana, turvaa nuorille toiminta- ja vaikuttamismahdollisuudet uudistuvassa yhteiskunnassa ja globalisoituvassa maailmassa, tukee eri tavoin nuorten sosiaalista vahvistamista sekä suuntaa nuorisopoliittikkaa tasa-arvon lähtökohdista.

Nuorten kansalaistoiminta

Hallitusohjelman mukaisesti nuorisojärjestöjen avustusperusteet uudistetaan. Valtakunnallisia nuorisojärjestöjä ja niiden piirijärjestöjä, nuorisotyön palvelujärjestöjä sekä nuorisotyötä tekeviä järjestöjä tuetaan siten, että tulosperusteisuus kannustaa aktiiviseen toimintaan ja sen laajentamiseen. Suunnitelmakaudella selkeytetään nuorisotyötä tekevien järjestöjen osalta työnjako raha-automaattivaroista tuettaviin järjestöihin. Tukimuotoja kehitetään tavoittamaan myös nuorten osallistumisen uudet muodot, kuten erilaiset osallisuushankkeet, nuorisovaltuustot ja verkkomediahankkeet kunnissa. Lisäksi kehitetään erilaisia nuorten vapaaehtoistyön järjestelmiä nuoriso- ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen sekä nuorisotyöyhteisöjen kanssa.

Kuntien nuorisotyö

Kuntien nuorisotyötä tuetaan valtionosuusjärjestelmän ohella kohdennetuilla tukijärjestelmillä. Kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä arvioidaan nuorisotyön valtionosuuden perusteet.

Nuorten osallisuushankkeita ohjataan ja arvioidaan. Keskeisenä tavoitteena on tukea kuntien nuorisotyön kehittämistä nuorisotoiminnan tukemisen ohella nuorisopoliittisen koordinaation ja nuorisoasiamiestoiminnan suuntaan. Lisäksi kohdennettuja tukialueita ovat nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja sen vakiinnuttaminen, ennaltaehkäisevä päihde- ja huume-työ, koululaisten iltapäivätoiminta sekä erilaiset kunnalliset nuorten vaikuttamisjärjestelmät. Suunnitelmakaudella tuetaan kunnallisen ja seutukunnallisen nuorisotiedotus- ja neuvontaverkoston laajentamista.

Nuorten työpajat

Nuorten työpajatoiminnan tukeminen jatkuu vuoden 2006 loppuun lähinnä Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on työpajatoiminnan vakinaistaminen vuoteen 2007 mennessä. Suunnitelmakauden keskeisenä tehtävänä on ratkaista työpajatoiminnan rahoitus vuoden 2006 jälkeen joko kehittämällä nykyistä sosiaalirahastomallia tai siirtymällä järjestelmän kansalliseen valtioon ja kuntien kesken jakautuvaan rahoitukseen.

Valtakunnalliset nuorisokeskukset

Valtakunnallisia nuorisokeskuksia kehitetään valtakunnallisina ja alueellisina leirikoulu-, luontokoulu-, seikkailukasvatus- ja leiritoimintakeskuksina sekä nuorisotyön metodologisina kehittämiskeskuksina. Keskuksia kehitetään myös nuorten elämänhallinnan sekä ennaltaehkäisevän päihde- ja huumetyön keskuksina yhteistyössä nuorten työpajojen ja uusien työvoiman palvelukeskusten kanssa.

Keskusten investointeja tuetaan painotetusti suunnitelmakauden alkuvuosina 2005-2006.

Keskusten pääosin nuorisovuorokausiin perustuvaa toimintatukea lisätään suunnitelma-kaudella. Tämä mahdollistaa keskuksille lisätyövoiman palkkaamisen toiminnan laadun parantamiseksi.

Nuori kulttuuri

Tuetaan nuorten uudistuvaa innovatiivista kulttuuria. Nuorten ulkomaisia esiintymismatkoja tuetaan Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen (CIMO) kautta. Tuetaan Lasten ja nuorten taidekeskuksen uusien toimitilojen käyttöönottoa sekä lasten kulttuuriverkoston rakentamista. Kuntia ja järjestöjä tuetaan päihde- ja huumetyön viikonlopputoimintaa tarjoavien nuorten media- ja kulttuurikahviloiden perustamisessa.

Avartti-toimintaohjelma

Laajennetaan kansainvälisen Avartti-(Award) toimintaohjelman käyttöönottoa kunnallisen ja yhteisöllisen nuorisotyön yhtenä perusmenetelmänä Suomessa. Suunnitelmakaudella on tavoitteena toiminnan kaksinkertaistaminen noin 80 paikkakunnalle. Toimintaympäristönä ovat muun muassa nuorten työpajat, kuntien nuorisotalot, kymppiluokat, nuorisojärjestöt, nuorisotyötä tekevät järjestöt sekä seurakunnat. Lisäksi tavoitteena on kehittää valtakunnallisista nuorisokeskuksista Avartti-toiminnan kansainvälisiä kultta-tason luontovaelluskeskuksia sekä tukea Award-toiminnan kehittymistä Itämeren alueilla sekä Luoteis-Venäjällä.

Nuorten huumeiden ja päihdeiden ennaltaehkäisy

Tavoitteena on nuorten huumeiden ja päihdeiden käytön ehkäisy niin, että nuoret eivät kokeile huumeita eivätkä alaikäiset käytä alkoholia. Tuetaan erityisesti nuorten työpajojen ennaltaehkäisytoimintaa ja avustetaan kuntien, järjestöjen ja muiden yhteisöjen ao. hankkeita sekä nuorten parissa työskentelevien huume- ja päihdeasioiden koulutusta. Osallistutaan valtioneuvoston huume- ja päihdeohjelmien tekoon ja toteutukseen nuorisotoimen osalta.

Nuorisotutkimus ja arviointi

Soveltavalla nuorisotyötä ja -hallintoa palvelevalla tutkimuksella on keskeinen asema nuorisotyön ja -politiikan kehittämisessä. Nuorisotyön ja nuorisopoliittisten toimenpiteiden arvioinnissa selkeytetään lääninhallitusten ja nuorisoasiain neuvottelukunnan sekä alueellisten nuorisoneuvostojen työnjako sekä nuorisotutkimuksen rooli tässä arvioinnissa.

Opetusministeriö tukee Nuorisotutkimusseuraa ja sen nuorisotutkimusverkostoa monipuolisen, riippumattoman ja kriittisen nuorisotutkimuksen toteuttamisessa.

Alueellinen nuorisotyö

Alueellista nuorisotyötä kehitetään läänien nuorisotoimien välityksellä opetusministeriön "Alueiden vahvuudeksi" -asiakirjan linjausten mukaisesti. Kunnallisen perusnuorisotyön ohella tässä työssä korostuu alueellinen ja seutukunnallinen yhteistyö. Suunnitelmakaudella pyritään edistämään nuorisotyölain kokonaisuudistuksen yhteydessä määriteltävien nuorisotyön tavoitteellisten peruspalvelujen toteutumista tasa-arvoisesti koko maassa.

Läänien keskeisenä tehtävänä on tukea peruspalvelujen tuottamista ja arvioida niiden toteutumista. Alueelliseen kehittämistyöhön suunnataan lääneille lisävaroja.

Nuorisotiedotus ja -neuvonta sekä tietohuolto

Nuorisotiedotus ja -neuvontapalveluja kehitetään siten, että ne ovat kaikkien nuorten saavutettavissa. Nuorisotoimessa kehitetään erityisesti informaatioteknologiaan perustuvia nuorisotiedotuksen ja tietohuollon järjestelmiä unohtamatta henkilökohtaisen neuvonnan merkitystä. Nuorisoasiain neuvottelukunnan vastuulla olevaa indikaattorijärjestelmää hyödynnetään toimialan arvioinneissa ja kehittämisessä. Nuorisobarometrin kehittämisessä otetaan huomioon hallitusohjelmaan liittyvän yrittäjyysohjelman ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman seurantarpeet.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisessä nuorisoyhteistyössä, ohjelmissa ja rakenteissa pyritään solidaarisella ja tasapuolisella tavalla turvaamaan suomalaisen nuorisopolitiikan tavoitteet sekä suomalaisten nuorten edut ja toimintamahdollisuudet. Tuetaan nuorten, nuorisotyöntekijöiden ja nuorisotutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta ja verkottumista. Osallistutaan vuoden 2005 YK:n yleiskokouksen nuorisopoliittisen ohjelman valmisteluun ja käsittelyyn. Edistetään Helsingin asiantuntijakokouksen valmisteleman "Maailman nuorison tila 2003" -asiakirjan määrittelemien viiden uuden prioriteettialueen jatkokäsittelyä. Toimeenpannaan EU:n nuorisopoliittisia tavoitteita kansallisesti ja vaikutetaan niiden kehittämiseen edelleen. Osallistutaan Euroopan neuvoston nuorisotoimen johtokomitean ohjelmatyöhön. Toteutetaan yhdessä Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen (CIMO) kanssa EU:n Nuoriso-ohjelmaa ja vaikutetaan uuden ohjelmakauden valmisteluun. EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikkaan liittyen jatketaan monenkeskistä yhteistyötä Barentsin ja Itämeren alueilla sekä kahdenvälistä yhteistyötä erityisesti Luoteis-Venäjän ja Viron kanssa. Viron EU-jäsenyyteen liittyen tuetaan Viron Nuorisoinstituutin työtä ja luodaan maittemme välinen yhteinen nuorten liikkuvuuteen liittyvä

toimintaohjelma. Pohjoismaisen nuorisoyhteistyön toimintamuotoja kehitetään siten, että ne paremmin vastaavat EU:n laajentumisen aiheuttamiin toimintaympäristön muutoksiin Itämeren piirissä.

Nuorisotyön vaikuttavuuden arviointi

Nuorisotyön ja nuorisopoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi on kehitystyön perustana. Vaikuttavuuden arviointijärjestelmien kehittäminen on keskeinen osa nuorisotyön uudistustyötä. Nuorisosiain neuvottelukunnan roolia tässä työssä painotetaan, samoin lääninhallitusten asemaa kunnallisen nuorisotyön peruspalvelujen arvioijana. Vaikuttavuuden arviointia täydennetään kohdennetulla nuorisotutkimuksella.

5.4.2 Menolaskelma

29.99 Nuorisotyö (milj. euroa)							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	1,6	1,6	2,2	2,8	3,4	4,0	4,6
Veikkausvoittovarot (kehityksen ulkopuolella)	20,3	20,8	28,6	32,8	36,3	39,3	39,9
Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)							
				2005	2006	2007	2008
Työpajaohjaajien vakinaistaminen (29.99.51)				0,6	1,2	1,8	2,4

6 Hallinto, kirkollisasiat ja kansainvälinen yhteistyö

6.1 Opetusministeriö

6.1.1 Perussuunnitelma

Ministeriön toimintaa kehitetään opetusministeriön strategian 2015 pohjalta siten, että hallinto voi muuttuvissa tilanteissa luoda mahdollisimman hyvät edellytykset strategiselle työs-kentelylle, laadukkaalle ohjaukselle, päätöksenteolle ja toimeenpanolle. Ministeriön ja sen toimialan välistä työnjakoa kehitetään keskushallintohankkeen linjausten mukaisesti. Kehitetään ministeriön ydintoimintoja ja toimeenpannaan tarpeelliset delegointi- ja alueellistamispäätökset. Tavoitteena on, että opetusministeriö vahvistaa asemaansa tietämys- ja tietoyhteiskunnan toimintaedellytysten kehittäjänä. Ryhdytään toteuttamaan ministeriön verkkopalvelustrategi-aa. Jatketaan panostusta ministeriön ulkoisen ja sisäisen tiedonkulun sekä vuorovaikutuksen edistämiseksi. Kansalaisille ja yhteisöille luodaan edellytykset vaivattomaan sähköiseen asioin-tiin ministeriön kanssa.

Ministeriössä toteutetaan valtionhallinnon henkilöstöpolitiikkaa opetusministeriön erityis-piirteet huomioiden siten, että henkilöstö kokee heitä kohdeltavan ammattitaitoisesti ja oi-keudenmukaisesti. Opetusministeriössä on siirrytty tehtävien vaativuuteen ja henkilökohtai-seen työsuoritukseen perustuvaan palkkausjärjestelmään, joka vahvistaa opetusministeriön palkkakilpailukykyä. Työyhteisön toimintakyvystä ja henkilöstön hyvinvoinnista huolehdi-taan valtiokonttorin KAIKU -ohjelman mukaisesti. Ohjelman tavoitteena on vakiinnuttaa työhyvinvointitoiminta osaksi johtamista ja työpaikkojen arkea sekä tukea ikääntyvien työn-tekijöiden pysymistä mukana työelämässä.

Opetusministeriö vastaa toimialansa tila- ja varustamishankkeiden rahoituksen valmiste-lusta sekä sovituilta osin hankkeiden kokonaisvaltaisesta ohjauksesta, tukee hankkeiden toteu-tusta sekä huolehtii toimialansa tilahankkeiden kehittämisen järjestämisestä. Ministeriötasol-la siirretään painopiste yksittäisten tila- ja varustamishankkeiden käsittelystä informaatio-oh-jaukseen. Tila- ja rakentamisen kehittämishankkeiden työnjakoa ja tulosohejausta uudistetaan ministeriön sisällä sekä ministeriön ja läänien sivistystoimen ja Opetushallituksen kesken. Osa rakentamisen ohjaus- ja kehittämistehtävistä ulkoistetaan. Valtion rakennusvarallisuuden omistusjärjestelyjä jatketaan valtioneuvoston linjausten mukaisesti siirtämällä opetusministe-riön hallinnassa vielä oleva rakennusvarallisuus Senaatti-kiinteistöille. Kiinteistöt on tällä het-

kellä luovutettu korvauksetta ministeriön hallinnonalan organisaatioiden, muun muassa kulttuuri- ja tiedeinstituuttien käyttöön.

Valmistellaan ja toteutetaan opetusministeriön toimitilaratkaisu vuoden 2006 loppuun mennessä.

Tekijänoikeusjärjestöjen kanssa pyritään vuoden 2004 aikana uuteen sopimukseen, jolla oppilaitoksissa ja valtionhallinnossa tapahtuvan kopioinnin keskitettyä rahoitusmallia jatketaan. Kopiointitoiminnan laajuudessa tapahtuneen muutoksen vaikutusta on ennakoitu peruslaskelmassa.

Verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategian toteuttaminen aloitetaan. Opetusministeriön toimivuutta ja kustannustehokkuutta parannetaan siirtymällä aitoon sähköiseen hallintoon ja sähköisiin prosesseihin. Verkkopalvelut saatetaan kansalaisten ja hallintoasiakkaiden ensisijaiseksi asiointikanavaksi ministeriöön. Strategian mukaisella etenemisellä vaikutetaan myös keskeisimpään organisaation menestystekijään, tietoon, sen kasvavan määrän hallintaan ja joustavaan käyttöön. Verkkopalvelustrategian toteuttamisessa on kolme avainaluetta: julkinen tieto verkossa, joka on opetusministeriön www-sivustojen kautta tarjottava kansalais-, ammatillis-, ajankohtais- ja osallistumiskanava sekä kansalaisille että sidosryhmille, hallinnonalan asiointikanava hallinnonalan virastoille ja laitoksille (e-OPM+) ja opetusministeriön sisäistä työskentelyä tehostava sähköinen työpöytä (e-OPM) opetusministeriön henkilökunnalle. Valtioneuvoston yhteisten järjestelmien kehittäminen huomioidaan e-OPM -avainalueessa.

Opetusministeriössä jatketaan hankintatoimen kehittämistä. Hyväksytään ja toimeenpannaan opetusministeriön hallinnonalan hankintastrategia ja opetusministeriön ja sen maksupisteiden hankintaohjeistus. Tavoitteena on tehostaa hankintatoimen prosesseja, aikaansaada kustannussäästöjä kohdentamalla resursseja ydintoimintoihin liittyviin hankintoihin sekä vähentää päällekkäistä työtä ja hyödyntää volyyमितuja. Lisäksi tavoitteena on ohjeistuksen avulla varmistaa se, että opetusministeriön hankinnat tehdään lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia vastaavasti.

6.1.2 Kehittämishankkeet

- Kulttuuripolitiikan toimialojen tutkimus- ja selvitystoiminnan aiheuttaman tilastotuotannon kehittäminen.
- Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön käynnistämään kulttuurivientihankkeeseen liittyvän selvityksen edellyttämät jatkotoimenpiteet.
- Lisäpanostukset työllisyysohjelmaan (oppilaanohjauksen kehittämishanke).
- Lisäpanostukset tietoyhteiskuntaohjelmaan (mm. oppimisympäristöjen, opetusmateriaalien ja -menetelmien kehittäminen, digitaalisen sisältötuotannon vahvistaminen, kulttuuriperinnön digitointi, tiedon ja kulttuurin saatavuuden edistäminen, tekijänoikeusjärjestelmän kehittäminen).
- Lisäpanostukset yrittäjyyden politiikkaohjelmaan (alueellisen kulttuuriyrittäjyyden ja matkailuelinkeinon edistäminen kulttuuripalveluihin liittyvin tukitoimenpitein).

- Lisäpanostukset kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan (koulun demokratiakasvatushanke, vapaan sivistystyön kurssi- ja koulutustoiminnan kehittäminen, liikuntajärjestöjen kansalaisvaikuttamishanke ja nuorten vaikuttamishankkeet).
- Lisäpanostukset koulutuksen arviointiin.
- Kirjastotoimen kehittäminen ja tutkimus (mm. kirjastohenkilöstön täydennyskoulutusohjelman laatiminen ja toteuttaminen sekä riippumattoman kirjasto- ja tietopalvelujen arvioinnin toteuttaminen).
- EU:n tukiohjelmien (Kulttuuri 2000 ja Media Plus) toimeenpanon kansallinen rahoitus.
- Aluekehittämisen toimenpideohjelman (2003-2013) ehdotusten toteuttaminen kulttuurisektorilla, tavoitteena kulttuuriin pohjautuvan alueellisen elinkeinotoiminnan kehittyminen sekä palvelujen kattava saatavuus.
- Taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelman ja pohjoisen ulottuvuuden ohjelman toimeenpano (kulttuurifoorumi, tietokanta ja yhteistyöhankkeet).
- Opetusministeriön ulkoisten www-sivujen uudistaminen (julkinen tieto verkossa).
- Opetusministeriön toimialan vuorovaikutteisen sähköistä asiointia tukevan tulosohjausportaalin ja hallinnonalan asiointikanavan toteuttaminen (e-OPM+).
- Valtionavustusprosessin ja muiden hallinnollisten prosessien kehittäminen sähköiseksi (e-OPM).

6.1.3 Menolaskelma

29.01 Opetusministeriö (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	85,3	250,5	245,3	243,9	244,0	238,1	236,1
Kehysehdotus	85,3	250,5	245,3	274,0	281,0	276,6	274,6
Ero				30,1	37,0	38,5	38,5

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset
(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Opetusministeriön henkilöstömenot (29.01.21)	0,2	0,3	0,4	0,4
Opetusministeriön toimitilahanke (29.01.21)	0,2	0,4	0,5	0,5
Toimitilahankkeen kalusto (29.01.70)	2,4	0,3	-1,5	-1,5
Kiinteistöhallinnon uudistus (29.01.10)	2,0	2,0	2,0	2,0
Kopiointi- ja nauhoituskorvaukset (29.01.26)	3,0	3,5	4,0	4,5
Oppilaanohjauksen kehittämishanke (29.01.22, työll.ohj.)	1,5	3,0	1,0	1,0
Hallinnonalan arvonlisäveromäärärahan oikaisu (29.01.19)	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset
(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Toimialojen yhteiset				
Työllisyysohjelma (29.01.22)	0,2	0,2	0,2	0,2
Yrittäjyyden politiikkaohjelma (29.01.22)	0,8	0,8	0,8	0,8
Tietoyhteiskuntaohjelma (29.01.22, KTPO)	3,1	3,8	4,5	4,5
Tietoyhteiskuntaohjelma (29.01.22, KUPO)	20,0	23,5	23,5	23,5
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma (29.01.22, KTPO)	1,2	1,1	1,0	1,0
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma (29.01.22, KUPO)	2,0	2,0	2,0	2,0
Verkkopalvelustrategian kehittämishankkeet (29.01.21)	0,5	0,5	0,5	0,5
Opetusministerin toimiala				
Koulutuksen arviointi (29.01.22)	1,0	1,0	1,0	1,0
Kulttuuriministerin toimiala				
Sektoritutkimus ja tilastot (29.01.22)	0,1	0,1	0,1	0,1
Kulttuurivientihanke (29.01.22, yritt.ohj.)	0,2	0,2	0,2	0,2
Kirjastotoimen kehittäminen ja tutkimus (29.01.22)	0,5	0,5	0,5	0,5
EU:n tukiohjelmat (29.01.22)	-	0,3	0,3	0,3
Aluekehittäminen kulttuurisektorilla (29.01.22)	-	2,5	2,5	2,5
Venäjä-ohjelma ja pohjoisen ulottuvuuden ohjelma (29.01.22)	-	-	0,9	0,9

6.2 Kirkollisasiat

6.2.1 Toimintalinjat ja painopisteet

Evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan toimintaedellytyksiä kehitetään yhdenmukaisin perustein. Lainsäädäntöä uudistettaessa lähtökohtana on, että kansankirkkojen sisäistä hallintoa koskevat asiat siirretään nykyistä laajemmin yleisestä lainsäädännöstä kirkkojen itsensä ratkaistaviksi. Vastaavasti huolehditaan Suomessa toimivien rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien toimintaedellytyksistä.

Suunnitelmakaudella uudistetaan ortodoksista kirkkokuntaa koskeva lainsäädäntö. Huolehditaan hautaustoimen lainsäädäntöuudistuksen seurantatehtävistä. Lontoon merimieskirkon peruskorjausta avustetaan myös vuonna 2005-2006.

6.2.3 Menolaskelma

29.05 Kirkollisasiat (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	2,1	2,1	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2
Kehysehdotus	2,1	2,1	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2
Ero							

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset (milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Lontoon merimieskirkon peruskorjaus (29.05.50)	-	-	-0,2	-0,2

6.3 Kansainvälinen yhteistyö

6.3.1 Perussuunnitelma

Kansainvälisen yhteistyön pysyvänä tavoitteena on monipuolistaa ja tehostaa kansainvälistä vaikuttamista opetusministeriön hallinnonalalla. Kansainvälistä yhteistyötä lisätään ja kehitetään.

Euroopan Unioniin liittyvässä toiminnassa suunnitelmakauden erityisinä painopisteinä ovat Suomen puheenjohtajuuskausi 2006 sekä neuvoston strateginen kolmivuotishjelma (2004-2006). Painopisteitä ovat myös EU:n uusien, vuosia 2007-2013 koskevien rahoituskehysten sekä Agenda 2007 -prosessin valmisteluun ja toimeenpanoon liittyvät tehtävät. Keskeisenä tavoitteena on hallinnonalan etujen turvaaminen laajentuvassa unionissa niin toimintapolitiikkojen kuin alue- ja rakennepolitiikan alalla.

Suomi toimii EU:n puheenjohtajanaan vuoden 2006 jälkipuoliskon. Opetusministe-

riön hallinnonalalla valmistaudutaan vähintään yhden epävirallisen ministerikokouksen ja usean asiantuntijakokouksen järjestämiseen. Lisäresursseja tarvitaan myös materiaalityöntöön sekä matka- ja majoituskustannuksiin.

Suomi toimii vuonna 2007 Pohjoismaiden ministerineuvoston ja sen alaisten elinten puheenjohtajana. Puheenjohtajuus edellyttää useiden ministeri- ja virkamieskokousten sekä seminaarien järjestämistä Suomessa.

Toimintakauden yhtenä monenkeskisen kansainvälisen yhteistyön painopisteenä on osallistuminen Maailman kauppajärjestön WTO:n Dohan maailmankaupan vapauttamiskierroksen neuvotteluihin sekä monenkeskisen kauppapolitiikan ja koulutus-, audiovisuaali-, kulttuuri- ja liikuntapolitiikan välisiä suhteita koskevaan kansalliseen ja kansainväliseen keskusteluun ja yhteistyöhön. Tavoitteena on opetusministeriön hallinnonalan politiikkatavoitteiden ja monenkeskisen kauppapolitiikan tavoitteiden kestävä yhteensovittaminen.

Koulutus- ja kulttuuripolitiikan merkitys kasvaa kansainvälisesti. Esimerkkinä opetusministeriön tehtävistä on YK-järjestelmän piirissä toteutettavien kestävän kehityksen huippukokouksen ja maailman tietoyhteiskuntahuippukokousten valmistelu ja seuranta. YK:n kasvatustiede- ja kulttuurijärjestö Unescossa tärkeitä teemoja ovat muun muassa kulttuurisen moninaisuuden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun tukeminen ja edistäminen, YK:n vuosittuuhattavoitteisiin nivoutuva Koulutusta kaikille -prosessi, tieteen ja teknologian eettiset kysymykset (ml. bioetiikka) sekä pääsy informaation ja tiedon piiriin. Erityistä huomiota vaatii myös kulttuurista moninaisuutta ja dopingin vastaista toimintaa koskevien kansainvälisten yleissopimusten laatiminen.

Euroopan neuvostossa kulttuurinen moninaisuus on niin ikään merkittävä teema, samoin kuin kulttuurin, kulttuuriperinnön ja koulutuksen rooli muuttuvassa Euroopassa sekä eurooppalaisen identiteetin vahvistamisessa ja konfliktien ehkäisyssä. Painopisteitä ovat lisäksi nuorten osallistumisen, vaikutusmahdollisuuksien, liikkuvuuden ja kielitaidon parantaminen, kulttuuriperintöalan puiteyleissopimuksen valmistelu sekä liikunta-alan yhteistyö erityisesti dopingin vastustamisessa.

6.3.2 Kehittämishankkeet

Kansainvälisen tekijänoikeuden alalla osallistutaan sopimusjärjestelmän kehittämiseen Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n piirissä. Vuonna 2005 lisäpanostusta vaatii uuden tekijänoikeuden alan kansainvälisen yleissopimuksen tekemiseksi järjestettävä diplomaattinen konferenssi yleisradioyhteyksien oikeudellisesta suojasta. Samana vuonna järjestettäneen diplomaattinen konferenssi audiovisuaalisten esitysten suojasta, joka myös edellyttää Suomelta panostusta.

Venäjä-yhteistyö on yhtenä painopisteenä sekä monenkeskisessä että kahdensivälisessä kansainvälisessä toiminnassa. Opetusministeriön valmistelemaa toimintaohjelmaa "Suomi, Venäjä ja kansainvälinen yhteistyö" toteutetaan vuoteen 2007 saakka. Toimintaohjelman tavoitteena on jatkaa Suomen aseman vahvistamista laaja-alaisen, korkeatasoisen ja kansainvälisesti kiinnostavan Venäjän tuntemuksen ja tietotaidon maana.

Kahdensivälisen kulttuurivaihdon painopisteitä ovat merkittävät näyttelyt ja hankkeet, kuten vuonna 2004 Pietarissa avattavan Mannerheim-näyttelyn esittäminen Moskovassa 2005. Muita suunnitelmakaudelle ajoittuvia hankkeita ovat Saksan Nordrhein-Westfalenin osavaltion kulttuurielämän esittäytyminen Suomessa vuonna 2005, Eero Saarisen elämäntyötä arkkitehtinä ja suunnittelijana esittävä näyttely yhdessä Yalen yliopiston kanssa sekä Athoksen

munkkitasavallan ikoninäyttely vuonna 2006 ja Saison Culturelle/Suomalaisen kulttuurin viikot Ranskassa 2008.

Ulkosuomalaisten perheiden lapsille suomen tai ruotsin kielen täydentävää opetusta antavien Suomi-koulujen tavoitteena on ylläpitää äidinkielen taitoa ulkomailla. Tämä helpottaa takaisin palaavien lasten sopeutumista suomalaiseen kouluun ja vähentää siten kustannuksia myöhemmin kotimaassa. Suomi-koulujen oppilaiden ja opetuspisteiden lukumäärät ovat nousseet voimakkaasti mm. Suomen EU-jäsenyyden myötä. Koulujen toimintaedellytysten turvaaminen vaatii lisäpanostusta.

Suomen kulttuuri-instituuttien perustoimintaedellytykset turvataan ja tuetaan niiden kehittymistä.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintaa kehitetään ajantasaistamalla instituutin tietojärjestelmiä sekä kartuttamalla kirjaston kokoelmia.

6.3.3 Menolaskelma

29.08 Kansainvälinen yhteistyö (milj. euroa)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	15,5	15,6	15,4	15,6	15,6	15,5	15,4
Kehysehdotus	15,5	15,6	15,4	16,4	16,8	16,6	16,2
Ero				0,8	1,2	1,1	0,8

Perussuunnitelmaan sisältyvät muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
EU-puheenjohtajuus (29.08.25)	0,2	0,2	-	-
Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuus (29.08.25)	-	-	0,1	-

Kehysehdotukseen sisältyvät lisäksi seuraavat muutokset

(milj. euroa verrattuna vuoteen 2004)

	2005	2006	2007	2008
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin infrastruktuurin kehittäminen (29.08.22)	0,1	0,1	0,1	-
Kulttuuri-instituutit (29.08.50)	0,5	0,5	0,5	0,5
Venäjä-ohjelma (29.08.25)	0,2	0,2	0,2	-
WIPO:n konferenssit (29.08.25)	0,2	-	-	-
Suomi-koulut (29.08.25)	-	0,1	0,1	0,1
Kahdenvälisen kulttuuriyhteistyön näyttelyt ja hankkeet (29.08.25)	-	0,1	0,1	0,2

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005-2008: perussuunnitelma

(milj. euroa)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	TP	TA+LTA:t	TA	TTS	TTS	TTS	TTS
Perussuunnitelma	5 077,5	5 533,5	5 677,0	5 839,1	5 904,7	5 959,8	5 959,4
<i>Arvio kehyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>359,6</i>	<i>371,7</i>	<i>376,8</i>	<i>382,0</i>	<i>387,5</i>	<i>393,1</i>	<i>398,9</i>
Pääluokka 29 yhteensä	5 437,1	5 905,2	6 053,7	6 221,1	6 292,2	6 352,8	6 358,3
Opetusministeriö	85,3	250,5	245,3	243,9	244,0	238,1	236,1
Kirkollisasiat	2,1	2,1	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2
Opetushallitus	18,1	17,6	18,4	18,5	18,5	18,5	18,5
Kansainvälinen yhteistyö	15,5	15,6	15,4	15,6	15,6	15,5	15,4
Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 188,2	1 244,7	1 298,6	1 322,4	1 342,4	1 362,4	1 371,8
Ammattikorkeakouluopetus	308,4	339,0	343,5	342,3	343,4	345,2	348,1
Yleissivistävä koulutus	1 697,0	1 837,3	1 842,3	1 901,4	1 892,5	1 887,4	1 877,8
Ammatillinen koulutus	490,1	545,0	557,8	578,3	579,7	582,5	587,1
Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	301,1	293,3	305,2	329,6	344,0	360,3	346,6
Opintotuki	732,5	724,6	738,0	745,1	744,7	744,7	744,7
Tiede	113,8	135,0	163,8	167,0	182,4	187,8	196,8
<i>Arvio kehyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>76,2</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>76,4</i>	<i>77,6</i>
Taide ja kulttuuri	122,5	125,3	142,2	167,5	189,5	209,0	207,5
<i>Arvio kehyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>179,8</i>	<i>191,2</i>	<i>188,0</i>	<i>178,5</i>	<i>174,5</i>	<i>168,1</i>	<i>170,6</i>
Liikuntatoimi	1,0	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1
<i>Arvio kehyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>83,3</i>	<i>84,0</i>	<i>84,5</i>	<i>94,9</i>	<i>100,9</i>	<i>109,2</i>	<i>110,8</i>
Nuorisotyö	1,6	1,6	2,2	2,8	3,4	4,0	4,6
<i>Arvio kehyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>20,3</i>	<i>20,8</i>	<i>28,6</i>	<i>32,8</i>	<i>36,3</i>	<i>39,3</i>	<i>39,9</i>

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005-2008: kehyseshdotus

(milj. euroa)	2002 TP	2003 TA+LTA:t	2004 TA	2005 TTS	2006 TTS	2007 TTS	2008 TTS
Kehyseshdotus	5 077,5	5 533,5	5 677,0	6 024,1	6 153,7	6 246,7	6 247,7
<i>Arvio kehyyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>359,6</i>	<i>371,7</i>	<i>376,8</i>	<i>382,0</i>	<i>387,5</i>	<i>393,1</i>	<i>398,9</i>
Päälouokka 29 yhteensä	5 437,1	5 905,2	6 053,7	6 406,0	6 541,1	6 639,8	6 646,6
Opetusministeriö	85,3	250,5	245,3	274,0	281,0	276,6	274,6
Kirkollisasiat	2,1	2,1	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2
Opetushallitus	18,1	17,6	18,4	18,5	18,5	18,5	18,5
Kansainvälinen yhteistyö	15,5	15,6	15,4	16,4	16,8	16,6	16,2
Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 188,2	1 244,7	1 298,6	1 352,6	1 387,3	1 412,1	1 425,3
Ammattikorkeakouluopetus	308,4	339,0	343,5	360,7	366,8	368,6	371,5
Yleissivistävä koulutus	1 697,0	1 837,3	1 842,3	1 920,8	1 913,5	1 908,7	1 899,4
Ammatillinen koulutus	490,1	545,0	557,8	606,5	618,4	645,4	649,9
Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	301,1	293,3	305,2	334,7	352,5	368,8	355,1
Opintotuki	732,5	724,6	738,0	765,1	779,2	779,2	779,2
Tiede	113,8	135,0	163,8	169,0	185,9	192,4	201,7
<i>Arvio kehyyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>76,2</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>75,7</i>	<i>76,4</i>	<i>77,6</i>
Taide ja kulttuuri	122,5	125,3	142,2	197,5	224,2	248,5	243,4
<i>Arvio kehyyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>179,8</i>	<i>191,2</i>	<i>188,0</i>	<i>178,5</i>	<i>174,5</i>	<i>168,1</i>	<i>170,6</i>
Liikuntatoimi	1,0	1,9	1,9	2,8	3,6	5,0	6,0
<i>Arvio kehyyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>83,3</i>	<i>84,0</i>	<i>84,5</i>	<i>94,9</i>	<i>100,9</i>	<i>109,2</i>	<i>110,8</i>
Nuorisotyö	1,6	1,6	2,2	2,8	3,4	4,0	4,6
<i>Arvio kehyyksen</i>							
<i>ulkopuolisista menoista</i>	<i>20,3</i>	<i>20,8</i>	<i>28,6</i>	<i>32,8</i>	<i>36,3</i>	<i>39,3</i>	<i>39,9</i>



OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2363

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-442-666-8 (nid.)

ISBN 952-442-667-6 (PDF)

ISSN 1458-8110